

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av bestämmelserna om vapenbrott

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att strafflagen, tvångsmedelslagen, lagen om ordningsbotsförseelser, skjutvapenlagen och ordningslagen ändras. Strafflagens kapitel om vapenbrott ersätts med ett nytt kapitel där bestämmelserna ändras på många sätt.

Det föreslås att bärande av ett skjutvapen på allmän plats eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen fogas till gärningar som innebär grovt skjutvapenbrott. Enligt förslaget ska minimistraflet för ett sådant brott höjas till fängelse i två år.

Enligt förslaget ska det införas ett nytt brott, hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott, för vilket straffet är fängelse i högst fyra år. Utlåning eller överlåtelse av ett skjutvapen till en organiserad kriminell sammanslutning anses i fortsättningen som ett sådant brott. Vid utredning av det nya brottet får teleavlyssning användas.

Vissa gärningsformer som närmast kan karakteriseras som överträdelse av administrativa skyldigheter överförs från kategorin skjutvapenbrott till lindrigt skjutvapenbrott. Det föreslås också att hot om fängelse fogas till det sistnämnda brottet.

Enligt förslaget ska maximistraflet för innehav av farligt föremål höjas till fängelse i två år och maximistraflet för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan höjas till fängelse i ett år.

De lagändringar som gäller andra lagar än strafflagen är av teknisk natur till följd av de ändringar som görs i straffbestämmelserna.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2026.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2026.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	5
1 Bakgrund och beredning.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Beredning.....	5
2 Nuläge och bedömning av nuläget	7
2.1 Straffbestämmelser om vapenbrott.....	7
2.1.1 Allmänt	7
2.1.2 Straffbestämmelser om skjutvapenbrott	8
2.1.3 Farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan	11
2.2 Andra betydelsefulla bestämmelser i strafflagen.....	12
2.2.1 Deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet.....	12
2.2.2 Skärpningsgrund som gäller en organiserad kriminell sammanslutning	14
2.2.3 Vissa förberedelsebrott	15
2.2.4 Vissa terroristbrott	15
2.2.5 Andra straffbestämmelser med koppling till vapen.....	16
2.2.6 Medhjälp	16
2.2.7 Försök till brott	17
2.3 Regleringen i 10 kap. i tvångsmedelslagen och 5 kap. i polislagen	17
2.4 Uppgifter om praxis.....	18
2.4.1 Brotts som kommit till polisens kännedom och ärenden som behandlas i summariskt förfarande.....	18
2.4.2 Uppgifter om straff som dömts ut i tingsrätten.....	19
2.4.3 Hovrätterna och högsta domstolen	23
2.4.4 Överblick av och utvecklingsperspektiv för vapenbrottsligheten	25
2.4.4.1 Skjutvapen	25
2.4.4.2 Farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan.....	27
2.5 Bedömning av nuläget	28
2.5.1 Allmänna omständigheter som ska beaktas vid bedömningen	28
2.5.1.1 Allmänna förutsättningar för att använda strafflagstiftning samt kriminaliseringsprinciperna	28
2.5.1.2 Straffskalor	30
2.5.1.3 Internationell jämförelse	31
2.5.2 Skjutvapenbrott.....	32
2.5.2.1 Straffbara gärningar och deras förhållande till varandra	32
2.5.2.2 Noggrann avgränsning av regleringen.....	34
2.5.2.3 Innehav i strid med skjutvapenlagen som inte betraktas som brott	34
2.5.3 Allvarliga gärningar med koppling till skjutvapen.....	35
2.5.3.1 Att bära eller transportera ett olovligt skjutvapen på allmän plats eller i ett trafikmedel.....	35
2.5.3.2 Andra allvarliga gärningar med kopplingar till skjutvapen	36
2.5.4 Lindrigt skjutvapenbrott	38

2.5.5 Farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan	39
2.5.5.1 Allmänt	39
2.5.5.2 Noggrann avgränsning av regleringen	39
2.5.5.3 Regleringens täckning samt ändringsbehov	40
2.5.6 Skjutbanebrott	42
3 Målsättning	43
4 Förslagen och deras konsekvenser	43
4.1 De viktigaste förslagen	43
4.1.1 Strafflagen	43
4.1.1.1 Skjutvapenbrott	43
4.1.1.2 Bärande eller transport av ett olovligt skjutvapen på en allmän plats eller i ett trafikmedel	45
4.1.1.3 Andra allvarliga gärningar med koppling till skjutvapen	47
4.1.1.4 Straffskalor för allvarliga brott med koppling till skjutvapen	52
4.1.1.5 Lindrigt skjutvapenbrott	55
4.1.1.6 Farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan	57
4.1.1.7 Bestämmelse med definitioner	59
4.1.1.8 Ersättande av 41 kap. i strafflagen med ett nytt kapitel	59
4.1.1.9 Sammandrag av de ändringar som föreslås i strafflagen	60
4.1.2 Hemliga tvångsmedel och hemliga metoder för inhämtande av information	61
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	63
4.2.1 Konsekvenser för människor och samhällsliga konsekvenser	63
4.2.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet	65
4.2.3 Ekonomiska konsekvenser	66
4.2.3.1 Allmänt om källorna till uppgifterna bakom beräkningarna	66
4.2.3.2 Ändringar som gäller skjutvapen	66
4.2.3.3 Innehav av farligt föremål	71
4.2.3.4 Innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan	72
4.2.3.5 Tvångsmedel och ändringar i informationssystem	74
4.2.3.6 Straffelasticitetens minskande inverkan på de ekonomiska konsekvenserna	75
5 Alternativa handlingsvägar	76
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	76
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	77
6 Remissvar	78
6.1 Remissbehandlingen av betänkandet av arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott och beaktande av responsen från den	78
6.2 Utlåtande av rådet för bedömning av lagstiftningen	81
6.2.1 Utlåtandets innehåll	81
6.2.2 Beaktande av utlåtandet	82
7 Specialmotivering	84
7.1 Strafflagen	84
7.2 Tvångsmedelslagen	95

7.3 Lagen om ordningsbotförseelser.....	96
7.4 Skjutvapenlagen.....	96
7.5 Ordningslagen.....	96
8 Ikraftträdande	97
9 Verkställighet och uppföljning	97
10 Förhållande till andra propositioner	97
10.1 Samband med andra propositioner	97
10.2 Förhållande till budgetpropositionen.....	97
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	98
11.1 Förslagen som gäller strafflagen.....	98
11.2 Förslaget som gäller tvångsmedelslagen	101
LAGFÖRSLAG.....	104
Lag om ändring av 17 och 41 kap. i strafflagen	104
Lag om ändring av 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen.....	107
Lag om ändring av 15 § i lagen om ordningsbotsförseelser	108
Lag om ändring av 102 § i skjutvapenlagen.....	109
Lag om ändring av 10 och 17 § i ordningslagen	109
BILAGA.....	111
PARALLELLTEXTER.....	111
Lag om ändring av 17 och 41 kap. i strafflagen	111
Lag om ändring av 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen.....	117
Lag om ändring av 15 § i lagen om ordningsbotsförseelser	119
Lag om ändring av 102 § i skjutvapenlagen.....	120
Lag om ändring av 10 och 17 § i ordningslagen	120

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Straffbestämmelserna om vapenbrott har inte varit föremål för en helhetsöversyn på länge. Straffbestämmelserna om skjutvapenbrott reviderades 1997 i samband med att skjutvapenlagen (1/1998) stiftades, men efter det har endast små ändringar gjorts i dem. Straffbestämmelserna med hot om fängelse överfördes till 41 kap. i strafflagen (39/1889) 2007, då även straffbestämmelserna om farliga föremål och om föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan överfördes till det kapitlet från ordningslagen (612/2003). Då gjordes inga ändringar i straffbestämmelsernas innehåll, och även straffskalorna behölls oförändrade.

Bestämmelserna om skjutvapenbrott i 41 kap. 1 § i strafflagen har ändrats efter 2007 genom att vissa gärningsformer med bindning till skjutvapenlagen har fogats till 1 mom. I paragrafens 2 mom. föreskrivs dessutom att vissa gärningsformer som grundar sig på internationella skyldigheter är straffbara. Straffbestämmelsen om grovt skjutvapenbrott har under de senaste 25 åren ändrats endast på så sätt att tillämpningsområdet har utvidgats till effektiva luftvapen. Bestämmelsen om lindrigt skjutvapenbrott har inte ändrats efter 2007. Detsamma gäller också straffbestämmelserna om farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan i 41 kap. 4–7 § i strafflagen.

Under de senaste åren har det förts en samhällsdebatt om vapenbrottslighet och särskilt innehavsbrott som gäller olovliga skjutvapen. Den har i synnerhet handlat om organiserad brottslighet när det gäller skjutvapen samt gatugång som består av ungdomar och kan ha drag av organiserade kriminella sammanslutningar när det gäller eggvapen.

I lagmotionen LM 105/2020 rd (Pihla Keto-Huovinen/saml m.fl.), som förföll i riksdagen, föreslogs att innehav i strid med skjutvapenlagen av olovligt skjutvapen på allmän plats, i ett fordon på en allmän plats eller i ett utrymme som allmänheten har tillträde till ska ses som kvalificeringsgrund för grovt skjutvapenbrott. Lagmotionen som förföll hade undertecknats av 106 riksdagsledamöter.

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering höjs minimistraffet för grovt skjutvapenbrott från fängelse i fyra månader till två år för att säkerställa att de fängelsestraff som döms ut för sådana brott i regel är ovillkorliga. Enligt programmet ändras rekvisitet för grovt skjutvapenbrott så att det blir straffbart som grovt skjutvapenbrott att bära eller transportera ett olovligt skjutvapen på allmän plats eller i ett fordon. Dessutom höjs straffen för innehav av farligt föremål och av ämne som lämpar sig för att skada någon annan.

1.2 Beredning

Justitieministeriet inledde i december 2022 ett projekt för en helhetsöversyn av straffbestämmelserna om vapenbrott (VN/34181/2022, OM077:00/2022). I den första fasen färdigställdes den 28 februari 2023 som underlag för det egentliga lagstiftningsarbetet en promemoria om nuläget i fråga om straffbestämmelserna om vapenbrott samt om behovet av fortsatta åtgärder och sättet att genomföra dem. Avsikten var att utifrån promemorian inleda lagberedningsarbetet när regeringsprogrammet var klart och den nya regeringens eventuella riktlinjer kunde beaktas i uppdraget för den arbetsgrupp som inrättades.

Enligt slutsatserna i justitieministeriets promemoria är det motiverat med en heltäckande översyn av bestämmelserna om vapenbrott, dock så att tyngdpunkten läggs på situationer med anknytning till eventuell skadlig och farlig användning av vapen samt situationer med koppling till organiserad brottslighet eller andra kriminella grupper som inte uppfyller den definitionen, och så att de ändringar i lagstiftningen som anses behövliga bereds i samband med översynen.

Justitieministeriet tillsatte den 31 oktober 2023 en arbetsgrupp (nedan ”arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott”) med uppgift att evaluera bestämmelserna om vapenbrott i 41 kap. i strafflagen och bereda de lagstiftningsändringar som behövs för att genomföra åtgärderna i regeringsprogrammet. Det övergripande målet med beredningen var att straffbestämmelserna i kapitlet ska bilda en uppdaterad, tillräckligt omfattande, tydlig och konsekvent helhet där man på ett ändamålsenligt sätt beaktar hur skadliga och farliga olika handlingar är. I arbetsgruppens arbete prioriterades skjutvapenbrott som har en koppling till organiserad brottslighet eller annan kriminell verksamhet som sker i grupp.

Arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott bedömde i enlighet med sitt uppdrag straffbestämmelserna om vapenbrott och beredde de ändringar som behövs för ett nytt i 41 kap. i strafflagen i syfte att genomföra också föresatserna som gäller vapenbrott i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering. Arbetsgruppens betänkande publicerades den 24 april 2024 (Justitieministeriets publikationer, Betänkande och utlåtanden 2024:12, på finska, med presentationsblad på svenska). Betänkandet finns bakom följande länk:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165570>

Arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott föreslog att vissa gärningsformer som närmast kan karakteriseras som överträdelse av administrativa skyldigheter överförs från kategorin skjutvapenbrott till lindrigt skjutvapenbrott. Det föreslås också att hot om fängelse fogas till lindrigt skjutvapenbrott, så att det i fortsättningen kan dömas ut böter eller fängelse i högst sex månader för dessa brott.

Arbetsgruppen föreslog också att det föreskrivs om hantering av skjutvapen för allvarlig brottslig verksamhet som ett nytt brott för vilket straffet är fängelse i högst fyra år. Vid utredning av det nya brottet får också teleavlyssning användas.

Enligt arbetsgruppens betänkande ska bärande av ett skjutvapen som avses i 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen på en sådan allmän plats som avses i 2 § 1 punkten i ordningslagen eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen fogas till gärningar som innebär grovt skjutvapenbrott. Enligt förslaget ska minimistraffet för grovt skjutvapenbrott höjas till fängelse i två år. Dessa ändringar hänför sig till föresatser i regeringsprogrammet. Till sådana föresatser hänför sig också arbetsgruppens förslag om att maximistraffet för innehav av farligt föremål ska höjas till fängelse i två år och innehav av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan ska höjas till fängelse i ett år.

Dessutom föreslog arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott att en definitionsbestämmelse fogas till slutet av strafflagens nya 41 kap. där det hänvisas till skjutvapenlagens definitioner. Detta gäller definitionerna av t.ex. skjutvapen, patroner och särskilt farliga skjutvapen.

Arbetsgruppens betänkande var ute på remiss och remissbehandlingen avslutades den 7 juni 2024. Fram till den 14 juni 2024 hade 23 aktörer yttrat sig. Betänkande gavs av försvarsministeriet, inrikesministeriet, finansministeriet, justitiekanslern i statsrådet, centralkriminalpolisen, Polisstyrelsen, Brottspåföljdsmyndigheten, Åklagarmyndigheten,

Helsingfors hovrätt, Helsingfors tingsrätt, Uleåborgs tingsrätt, Polisinrättningen i Helsingfors, Finlands Advokatförbund, Juristförbundet (Finlands Juristförbund), Finlands Polisorganisationers Förbund rf, Finlands domareförbund rf, Reserviläisliitto – Reservistförbundet ry, Suomen Ampuma-urheiluliitto ry, Suomen Metsästäjäliitto – Finlands Jägarförbund ry, Suomen Asehistoriallinen Seura ry, Finlands Viltcentral och en privatperson. Riksdagens justitieombudsmans kansli meddelade att man inte har något att yttra om förslaget.

Ett remissammandrag (Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2024:30, på finska, med presentationsblad på svenska) publicerades den 8 augusti 2024. I avsnitt 6 om remissvaren redogörs det för utlåtandena och hur de har beaktats. Där redogörs också för det utlåtande som rådet för bedömning av lagstiftningen gav den 25 oktober 2024 om det utkast till regeringsproposition som rådet granskat och för hur rådets utlåtande har beaktats. Remissammandraget finns bakom följande länk:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165756>

Efter remissbehandlingen har regeringens proposition färdigställts vid justitieministeriet.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Straffbestämmelser om vapenbrott

2.1.1 Allmänt

Straffbestämmelser som gäller vapenbrott finns i 41 kap. i strafflagen. I det tre första paragraferna i kapitlet föreskrivs det om straffbara skjutvapenbrott (skjutvapenbrott, grovt skjutvapenbrott och lindrigt skjutvapenbrott). Straffbarheten har nära koppling till skjutvapenlagens bestämmelser, eftersom förutsättningen för straffbarhet för grundformerna av skjutvapenbrott enligt 1 § är enligt paragrafens 1 mom. att gärningen har begåtts i strid med skjutvapenlagen.

I 41 kap. 4–7 § i strafflagen ingår bestämmelser om farliga föremål och om föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan (brott mot bestämmelserna om farliga föremål, innehav av farligt föremål, innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan samt överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan). Dessa bestämmelser har i sin tur en fast koppling till ordningslagens bestämmelser, eftersom det i de ovannämnda paragraferna föreskrivs att förfarande som strider mot vissa paragrafer i ordningslagen ska vara straffbart.

I 41 kap. 7 a § i strafflagen föreskrivs det dessutom om straff för skjutbanebrott, som hänför sig till handlingar som sker utan tillstånd eller anmälan i strid med vissa bestämmelser i lagen om skjutbanor (763/2015). Enligt 8 § finns bestämmelser om ordningsbot som enda påföljd för ringa innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan med och för ringa överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan med i lagen om ordningsbotsförelseer (986/2016).

Vapenbrott är rena handlingsbrott. Det är t.ex. straffbart att enbart inneha ett vapen utan att det orsakar någon skadlig påföljd eller ens risk för att en påföljd ska uppstå. Vapen kan användas som redskap för att begå brott mot liv eller andra våldsbrott. Skyddsintressen för straffbestämmelserna i 41 kap. i strafflagen är sålunda bl.a. människors liv och hälsa. Även människors frihet kan kränkas t.ex. genom att hota med vapen. Innehav av redskap som lämpar sig för användning av våld på en allmän plats är också ägnat att väcka otrygghetskänsla.

2.1.2 Straffbestämmelser om skjutvapenbrott

Enligt 41 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen ska för *skjutvapenbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år den som i strid med skjutvapenlagen 1) överför eller för in till Finland, överför från Finland, i kommersiellt syfte för ut, transiterar eller tillverkar eller saluför, förvärvar, innehar eller överlåter ett skjutvapen, en vapendel, patroner, särskilt farliga projektiler, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen, 2) i kommersiellt syfte reparerar ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen eller modifierar ett skjutvapen eller en vapendel, 3) lånar ut ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen till någon som inte har rätt att inneha ett sådant föremål, 4) helt eller delvis försummar den i 25 § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten för vapennäringsidkare att till polisens vapenregistersystem anmäla identifieringsuppgifter om skjutvapen, effektiva luftvapen, gassprayer eller vapendelar, namnet på överlåtaren och förvärvaren av ett föremål samt namnet på den som gett i uppdrag att reparera eller modifiera ett föremål eller helt eller delvis försummar den i 25 § i den lagen föreskrivna skyldigheten att göra anmälan om patroner och särskilt farliga projektiler eller att i stället för att göra en anmälan föra ett register över dem, 5) försummar den i 110 § 1 mom. i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att låta besikta skjutvapen eller patroner som tillverkas, repareras, överförs eller förs in till Finland för försäljning, 6) försummar den i 112 a § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att på polisinspektionen visa upp ett skjutvapen eller en vapendel som försatts i varaktigt obrukbart skick och som överförs eller förts in till Finland, 7) försummar den i 110 b § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att anbringa en tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller lämna in ett skjutvapen till Polisstyrelsen för märkning, eller 8) anbringar en felaktig tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller avlägsnar eller ändrar en sådan märkning eller ett serie- eller identifieringsnummer.

Enligt 41 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen är export av skjutvapen, delar och väsentliga delar till skjutvapen och ammunition i anslutning till vissa internationella skyldigheter straffbart. Enligt paragrafens 3 mom. är försök till skjutvapenbrott straffbart.

Enligt 41 kap. 4 § i strafflagen anses som skjutvapenbrott inte innehav av ett skjutvapen, en vapendel, patroner, särskilt farliga projektiler, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen enligt 1 mom. 1 punkten, om den som innehar ett sådant föremål på eget initiativ gör en anmälan till polisen om föremålet och överlämnar det i polisens besittning.

I skjutvapenlagen avses enligt lagens 2 § 1 mom. med skjutvapen ett redskap med vilket kulor, hagel, andra projektiler eller förlamande ämnen kan avfyras med hjälp av krutgastryck, detonationstryck från en tändsats eller annat detonationstryck. Som skjutvapen betraktas enligt 2 mom. också ett sådant föremål som är konstruerat för att avfyras lösa patroner, om dess ändring till ett skjutvapen enligt 1 mom. inte tekniskt har hindrats, och också ett annat föremål som liknar ett skjutvapen och som på grund av sin konstruktion eller sina materialegenskaper kan ändras till ett skjutvapen. Som skjutvapen betraktas också de redskap som nämns i 3 mom., om de är sådana som avses i 1 mom. och eller kan ändras till sådana (t.ex. spikpistoler som är avsedda att användas i byggnadsarbete). Reglering som påverkar definitionen av skjutvapen finns också i 2 § i skjutvapenförordningen (145/1998) (deaktiverade skjutvapen) och inrikesministeriets förordning om tekniska krav för att förhindra ändring av ett föremål till ett skjutvapen samt om permanent begränsning av laddningsanordningars kapacitet och permanent förhindrande av deras funktion (890/2019).

Även sådana 3D-printade vapen som aktualiserats på sista tiden omfattas av tillämpningsområdet för straffbestämmelserna om skjutvapen i 41 kap. i strafflagen när de uppfyller definitionen av skjutvapen i 2 § i skjutvapenlagen. Detta gäller inte bara 1 §, utan ett 3D-printat skjutvapen kan också vara ett sådant särskilt farligt skjutvapen som avses i 9 § i skjutvapenlagen, varvid 41 kap. 2 § i strafflagen om grovt skjutvapenbrott kan bli tillämplig.

Enligt motiveringen till 41 kap. 1 § i strafflagen föreskrivs det i 1 mom. 1 punkten att sådan verksamhet ska vara straffbar som i regel kräver tillstånd av en myndighet enligt 18 § 1 mom. 1 punkten i skjutvapenlagen (RP 183/1997 rd, s. 128/II). Av paragrafen som helhet framgår att där föreskrivs att många slags gärningar med anknytning till skjutvapen och ammunition är straffbara.

Enligt 41 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen är det alltså straffbart bl.a. att gärningsmannen i strid med skjutvapenlagen innehar ett skjutvapen. Detta kan också betraktas som en slags grundform av skjutvapenbrott utifrån de skjutvapenbrott som blir föremål för en straffprocess. Enligt lagens förarbeten (RP 183/1997 rd, s. 129/I) ska de gärningar som hänför sig till skjutvapen alltid i första hand bedömas med tanke på tillåtligheten när det gäller innehavet. Om det inte går att klart definiera formen av den straffbara handlingen i ett enskilt fall, ska handlingen i vilket fall som helst betraktas som olagligt innehav. Enligt 13 § 4 punkten i skjutvapenlagen avses i den lagen med innehav av skjutvapen bärande, transport eller förvaring av sådana.

En i praktiken betydelsefull gärningsform kan också vara överlåtelse av ett skjutvapen, som nämns i 41 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen. Enligt 84 § 1 mom. i skjutvapenlagen får ett skjutvapen inte överlätas till någon annan, om inte något annat bestäms i den lagen. Utifrån det som konstateras om denna gärningsform i motiveringen till regeringens proposition (RP 183/1997 rd, s. 129/II) gör sig den som själv har rätt att inneha ett föremål som han eller hon överlåter skyldig till lagstridig överlåtelse och således till skjutvapenbrott, medan mottagaren gör sig skyldig till olovligt innehav och således också till skjutvapenbrott. Om inte heller överlåtaren har rätt att inneha föremålet, ska också hans eller hennes gärning bedömas som olovligt innehav.

Enligt 41 kap. 2 § i strafflagen är det fråga om *grovt skjutvapenbrott*, om vid ett skjutvapenbrott 1) föremålet för brottet är ett särskilt farligt skjutvapen eller en stor mängd skjutvapen, effektiva luftvapen eller vapendelar, 2) betydande ekonomisk vinning eftersträvas, eller 3) brottet begås särskilt planmässigt. På det sätt som är typiskt för grova gärningsformer av brott förutsätts dessutom att brottet även bedömt som en helhet är grovt. Straffet för grovt skjutvapenbrott är fängelse i minst fyra månader och högst fyra år. Enligt paragrafens 2 mom. är försök straffbart.

På grund av definitionen av särskilt farliga skjutvapen i 9 § i skjutvapenlagen kan ett skjutvapenbrott med stöd av 41 kap. 2 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen vara grovt när gärningsmannen utan behörigt tillstånd innehar t.ex. ett automatvapen, även vissa typer av halvautomatiska vapen (bl.a. sådana som ursprungligen tillverkats för att fungera med automateld) eller ett skjutvapen maskerat som ett annat föremål. I lagens förarbeten nämns maskingevär som exempel på ett särskilt farligt skjutvapen (RP 183/1997 rd, s. 131/I). Enligt samma punkt i förarbetena inverkar vid bedömningen av vad som är en stor mängd enligt 1 punkten t.ex. typen av de skjutvapen som är föremål för gärningen på helhetsbedömningen. Enligt förarbetena kan mindre än tio vapen i allmänhet inte betraktas som en stor mängd skjutvapen.

Den särskilda planmässighet som avses i 41 kap. 2 § 1 mom. 3 punkten i strafflagen tar sig ofta uttryck som organiserad verksamhet. Att en gärning är planmässig framgår ofta av att den är organiserad. En planmässig verksamhet är enligt lagens förarbete ofta också åtminstone på något sätt avsedd att vara fortgående och yrkesmässig.

Högsta domstolen har i ett ärende som gällde försök till grova stölder allmänt konstaterat följande om den helhetsbedömning som ska göras i samband med grova brott (HD 2013:57, punkt 6), som också lämpar sig för bedömning av skjutvapenbrotts grovhet:

Så som den beskrivna rättspraxisen utvisar kan typen av brott och gärningsförhållandena inverka på hur brottets grovhet bedöms som en helhet. Av ordalydelsen i bestämmelsen om helhetsbedömning framgår att enbart det att någon skärpningsgrund för den grova gärningsformen föreligger räcker inte för att brottet bedömt som en helhet ska betraktas som grovt. I vissa fall kan dock brottets skärpningsgrund ta sig ett så skadligt eller farligt uttryck att den redan i sig ger anledning att betrakta brottet som grovt även bedömt som en helhet. Det är också möjligt att flera skärpningsgrunder än en föreligger, vilket också kan tala för att brottet ska betraktas som grovt även bedömt som en helhet. Trots att det vid en helhetsbedömning av brottets grovhet ofta är motiverat att bedöma huruvida gärningen är förenad med även andra omständigheter som visar på särskild klandervärdhet utöver en eller flera skärpningsgrunder, förutsätts det alltså inte alltid att gärningens grov påvisas av omständigheter som inte hänför sig till en skärpningsgrund för att brottet ska betraktas som grovt när det bedöms som en helhet. I dessa fall kan helhetsbedömningen göras genom att bedöma brottets grovhet utifrån skärpningsgrundens eller skärpningsgrundernas uttrycksform.

Enligt högsta domstolens övriga avgörandepraxis som gäller helhetsbedömning görs helhetsbedömningen av en gärningens grovhet i sista hand genom att väga förmildrande och försvårande omständigheter mot varandra som en helhet samt därefter överväga om de omständigheter som framhäver gärningarnas klandervärdhet är klart mer betydelsefulla än de förmildrande omständigheterna (HD 2013:57, punkt 13, HD 2014:6, punkterna 11–13, HD 2018:84, punkt 18 och HD 2022:73, punkt 6).

I den juridiska litteraturen konstateras att det är desto sannolikare att man vid en helhetsbedömning som gäller skjutvapen kommer fram till att det handlar om ett grovt brott, ju flera av de tre grunderna för grova brott som är tillämpliga på fallet. När en sådan grund föreligger ska gärningen i princip betraktas som grov, om det inte finns skäl som talar mot bedömningen. Det torde också kunna anses att om redan en grund för att brottet ska betraktas som grov föreligger, måste fallet vara förenat med sådana förmildrande omständigheter som gör att gärningen bedömd som en helhet inte ska betraktas som grov. (Matti Tolvanen och Heikki Kallio i verket ”Keskeiset rikokset”, 5:e reviderade upplagan 2023, s. 1093)

Enligt 41 kap. 3 § i strafflagen ska gärningsmannen för *lindrigt skjutvapenbrott* dömas till böter, om ett skjutvapenbrott, med beaktande av arten och mängden av föremål som brottet riktat sig mot eller andra omständigheter som hänför sig till brottet, bedömt som en helhet är ringa.

Vad egentliga skjutvapen beträffar är det alltid fråga om ett skjutvapenbrott (RP 183/1997 rd, s. 132/I), vilket betyder att gärningen beroende på fallet betraktas som skjutvapenbrott eller grovt skjutvapenbrott med stöd av 41 kap. 1 eller 2 § i strafflagen och inte som lindrigt skjutvapenbrott med stöd av 3 § i det kapitlet.

I 103 § i skjutvapenlagen föreskrivs att *skjutvapenförseelser* är straffbara och för dem kan dömas till böter. Straffbara skjutvapenförseelser är andra gärningar som berör skjutvapen och som ska betraktas som lindriga än de som är straffbara som lindriga skjutvapenbrott enligt 41 kap. 3 § i strafflagen. Straffbara med stöd av 103 § i skjutvapenlagen är t.ex. flera slags försummelser av anmälningsskyldighet.

Skyldig till skjutvapenförseelse gör sig enligt 103 § i skjutvapenlagen den som i strid med skjutvapenlagen uppsåtligt eller av grov oaktsamhet 1) försummar anmälningsskyldigheten

enligt 22 § 1 mom., 24 § 2 mom., 89 § eller 111 § 1 mom. eller skyldigheten att göra anmälan om ändringar i förvaringslokalerna enligt 59 §, 2) försummar anmälningsskyldigheten enligt 42 c § 3 mom., 3) försummar anmälningsskyldigheten enligt 42 c § 1 mom., skyldigheten enligt 42 d § 1 mom. att för polisen visa upp ett skjutvapen eller en vapendel eller ett skjutvapen, ett effektivt luftvapen eller en vapendel som förvärvats utomlands eller tillverkats eller modifierats av en enskild person eller skyldigheten enligt 42 d § 2 mom. att visa upp ett skjutvapen, ett effektivt luftvapen eller en vapendel på begäran för polisen, 4) försummar skyldigheten enligt 42 d § 2 mom. eller 90 eller 112 § att visa upp eller överlämna ett tillståndsbevis till polisen, skyldigheten enligt 74 § 3 mom. att visa upp eller överlämna ett europeiskt skjutvapenpass till polisen eller skyldigheten enligt 96 § 1 mom. att överlämna det intyg eller kort som styrker tillståndet samt godkännandet eller samtycket till polisen, 5) försummar skyldigheten enligt 70 § att göra anmälan om förvärv av en vapendel, ett effektivt luftvapen eller ett deaktiverat vapen eller att visa upp vapendelen, det effektiva luftvapnet eller det deaktiverade vapnet för polisen, 6) försummar sin övervakningsplikt efter att med stöd av 88 § ha överlåtit ett skjutvapen för att användas av någon annan, 7) förvarar ett skjutvapen eller en vapendel eller bär eller transporterar ett skjutvapen, 8) försätter ett skjutvapen eller en vapendel i varaktigt obrukbart skick eller försummar skyldigheten enligt 108 § 1 mom. 3 punkten eller 112 § att för polisen visa upp ett skjutvapen eller en vapendel som försatts i varaktigt obrukbart skick, 9) försummar skyldigheten att låta besikta ett skjutvapen enligt det villkor som med stöd av 110 § 2 mom. har tagits in i ett privat tillverkningstillstånd, eller 10) försummar skyldigheten enligt 117 § att visa upp ett tillståndsbevis, ett europeiskt skjutvapenpass eller de skjutvapen, vapendelar, patroner eller särskilt farliga projektiler som innehåser med stöd av tillståndsbeviset eller med stöd av sådana tillstånd som antecknats i det europeiska skjutvapenpasset.

2.1.3 Farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan

Enligt 41 kap. 4 § i strafflagen ska den som i strid med 9 § i ordningslagen inför i landet, tillverkar eller saluför ett farligt föremål för *brott mot bestämmelserna om farliga föremål* dömas till böter eller fängelse i högst två år. Enligt 5 § i samma kapitel gör sig den skyldig till *innehav av farligt föremål* som i strid med 9 § i ordningslagen innehar ett farligt föremål på allmän plats eller i ett trafikmedel på allmän plats. Straffet för det sistnämnda brottet är böter eller fängelse i högst ett år.

Enligt 9 § 1 mom. i ordningslagen är farliga föremål knogjärn, stiletter och kaststjärnor samt som något annat föremål maskerade eggvapen liksom även förlamande elvapen, elbatonger, fjäderbatonger, precisionsslangbågar och precisionsslungor. Saluföring och innehav av teleskopbatonger förbjuds i paragrafens 2 mom. I 9 § 2 och 3 mom. och 12 § i ordningslagen föreskrivs om begränsningar som gäller förbud mot tillverkning, införsel i landet, saluföring och innehav och som hänför sig till exempelvis privata säkerhetstjänster (teleskopbatonger), föremål i statens ägo och samlande av farliga föremål.

I 41 kap. 6 § i strafflagen föreskrivs att *innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan* är straffbart. Skyldig till nämnda brott gör sig den som i strid med 10 § i ordningslagen på allmän plats innehar ett föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan eller ett föremål som är förvillande likt ett skjutvapen eller en explosiv vara. Straffet för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan är böter eller fängelse i högst sex månader.

Av 10 § i ordningslagen framgår vad som är föremål och ämnen som är avsedda att eller lämpar sig för att allvarligt skada någon annan: 1) eggvapen, söndriga glasföremål och andra med dessa jämförbara föremål som lämpar sig för att skära eller sticka, 2) batonger, kättingar, fjädrar, vajrar, kablar, bobollsträn och andra med dessa jämförbara föremål som är lämpliga som

tillhygge, 3) kastpilar, kulor och andra med dessa jämförbara föremål som lämpar sig för att kastas, 4) ämnen som är frätande eller lämpar sig för att allvarligt skada eller förlama någon annan, 5) luftvapen, vapen med fjäderfunktion, harpuner, slangbågar, blåsrör och andra med dessa jämförbara föremål som lämpar sig för skjutande, och 6) hälsofarliga laserpekare.

41 kap. 6 § i strafflagen gäller också innehav på allmän plats av sådana föremål som är förvillande lika skjutvapen eller explosiva varor, sådant innehav av dem förbjuds i 10 § 2 mom. i ordningslagen. Straffet för innehav av riktiga skjutvapen bestäms oberoende av innehavsplats enligt 41 kap. 1 och 2 § i strafflagen.

Föremål som är förvillande lika ett fungerande skjutvapen är t.ex. deaktiverade skjutvapen eller vapenimitationer. Föremål som är förvillande lika en explosiv vara är t.ex. bombimitationer. 10 § 2 mom. i ordningslagen bör tolkas snävt så att det är förbjudet att inneha bara sådana föremål som på några meters avstånd kan misstas för fungerande skjutvapen eller explosiva varor. Sålunda faller vapenleksaker i regel utanför tillämpningsområdet för bestämmelsen. (RP 20/2002 rd, s. 42/I).

Enligt 10 § 3 mom. i ordningslagen gäller vad som bestäms i 1 och 2 mom. inte sådana föremål eller ämnen som någon måste inneha på grund av sitt arbetsuppdrag eller av någon annan godtagbar orsak. Vad som är ett godtagbart skäl ska bedömas i varje enskilt fall (RP 20/2002 rd, s. 42/I). Enligt lagens förarbeten är det av särskild betydelse vid bedömningen vilket slags föremål eller ämne som avses i paragrafens 1 mom. det är fråga om.

I 41 kap. 7 § i strafflagen är *överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan* straffbart. Skyldig till det brottet gör sig den som i strid med 11 § i ordningslagen säljer eller annars varaktigt överlåter ett luftvapen, ett vapen med fjäderfunktion eller en harpun till någon som inte fyllt 18 år. Straffet för överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan är böter eller fängelse i högst sex månader.

Enligt 11 § i ordningslagen är det förbjudet att sälja eller annars varaktigt överlåta luftvapen, vapen med fjäderfunktion och harpuner till den som inte fyllt 18 år utan att dennes vårdnadshavare samtycker därtill.

2.2 Andra betydelsefulla bestämmelser i strafflagen

2.2.1 Deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet

Enligt 17 kap. 1 a § 1 mom. i strafflagen ska för *deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet* dömas till böter eller fängelse i högst två år den som 1) genom att grunda eller bygga upp en organiserad kriminell sammanslutning eller genom att värva eller försöka värva personer till sammanslutningen, 2) genom att utrusta eller försöka utrusta en organiserad kriminell sammanslutning med explosiva varor, vapen, skjutförnödenheter eller ämnen eller förnödenheter som är avsedda för tillverkning av sådana eller med andra farliga föremål eller ämnen, 3) genom att ordna eller försöka ordna utbildning för en organiserad kriminell sammanslutning eller ge en organiserad kriminell sammanslutning utbildning för brottslig verksamhet, 4) genom att för en organiserad kriminell sammanslutning skaffa eller försöka skaffa eller genom att till en organiserad kriminell sammanslutning överlåta lokaler eller andra utrymmen som den behöver för brottslig verksamhet eller fordon eller andra hjälpmedel av synnerlig vikt för sammanslutningens brottsliga verksamhet, 5) genom att direkt eller indirekt tillhandahålla eller samla in tillgångar för att finansiera den brottsliga verksamheten i en organiserad kriminell sammanslutning, 6) genom att ha hand om en organiserad kriminell sammanslutnings viktiga ekonomiska angelägenheter eller genom att ge

ekonomiska eller juridiska råd som är av synnerlig vikt för sammanslutningens brottsliga verksamhet, eller 7) genom att aktivt främja en organiserad kriminell sammanslutnings kriminella syften på något annat väsentligt sätt som till allvarligheten är jämförbart med dessa, deltar i en i 6 kap. 5 § 2 mom. avsedd organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet i vilken syftet är att begå ett eller flera brott som anges i det momentet, och om ett sådant brott eller ett straffbart försök till ett sådant brott begås.

När det gäller definitionen av organiserad kriminell sammanslutning hänvisar 17 kap. 1 a § 1 mom. i strafflagen alltså till 6 kap. 5 § 2 mom. i strafflagen. Enligt den sistnämnda bestämmelsen avses med organiserad kriminell sammanslutning en strukturerad sammanslutning, inrättad för en viss tid, bestående av minst tre personer, som handlar i samförstånd för att begå brott för vilka det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år, eller brott som avses i 11 kap. 10 § eller 15 kap. 9 §. I de paragrafer som det hänvisas till föreskrivs det om straff för hets mot folkgrupp och övergrepp i rättssak.

I motiveringen till 6 kap. 5 § 2 mom. i strafflagen (RP 263/2014 rd, s. 31–32) redogörs närmare för definitionen av organiserad kriminell sammanslutning. Av den framgår bl.a. följande:

* Medlemskapet för en viss enskild medlem behöver inte vara fortgående. De tre personerna i en sammanslutning kan vara olika personer vid olika tidpunkter.

* Trots att en sammanslutning är strukturerad behöver dess medlemmar dock inte formellt ha tilldelats vissa specifika uppgifter.

* Sammanslutningen ska vara strukturerad på ett sådant sätt att det tjänar dess grundläggande syfte, dvs. att handla i samförstånd för att begå sådana brott som avses i bestämmelsen.

* Strukturen ska vara sådan att sammanslutningen t.ex. är kapabel att fatta beslut om den brottsliga verksamhet som avses i bestämmelsen och verkställa dessa beslut.

* Sammanslutningen behöver inte ursprungligen ha organiserats uttryckligen för att begå de brott som avses i bestämmelsen.

Enligt riksdagens lagutskott behöver en organiserad kriminell sammanslutnings enda syfte inte vara att begå vissa brott. Därmed saknar det med tanke på tillämpningen av bestämmelsen väsentlig betydelse om sammanslutningen också handlar med andra avsikter och om den har annan verksamhet (LaUB 35/2014 rd, s. 4/I).

I det att brottet har begåtts som ett led i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet ingår att brottet ska anses ha godkänts av sammanslutningen, att det har begåtts på sammanslutningens vägnar eller till förmån för sammanslutningen eller i dess namn och passar in i sammanslutningens verksamhet som helhet (RP 263/2014 rd, s. 29/I).

Enligt 6 kap. 5 § 2 mom. i strafflagen kan en organiserad kriminell sammanslutnings syfte vara att begå brott för vilka det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år. Detta betyder att t.ex. de allvarligaste brotten mot liv och hälsa omfattas av definitionen av organiserad kriminell sammanslutning. Detta gäller utifrån straffskalorna följande gärningar som är straffbara enligt 21 kap. i strafflagen: dråp (1 §), mord (2 §), dråp under förmildrande omständigheter (3 §) och grov misshandel (6 §) samt förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa (6 a §).

Straffbart deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet är således enligt 17 kap. 1 a § 1 mom. 2 punkten i strafflagen också att gärningsmannen utrustar eller försöker utrusta en organiserad kriminell sammanslutning med t.ex. vapen eller skjutförmödenheter eller med andra farliga föremål eller ämnen. I motiveringen till bestämmelsen konstateras följande (RP 263/2014 rd, s. 33):

”I punkten är det fråga om att delta i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet genom att utrusta eller försöka utrusta en organiserad kriminell sammanslutning med explosiva varor, vapen, skjutförmödenheter eller ämnen eller förmödenheter som är avsedda för tillverkning av sådana eller med andra farliga föremål eller ämnen. Med att utrusta en sammanslutning kan avses att skaffa vapen eller andra föremål eller ämnen som avses i punkten och att överlämna dem till sammanslutningen mot eller utan ersättning för att användas av denna. Det väsentliga är för det första att de vapen, föremål eller ämnen som avses i punkten uttryckligen ska användas av sammanslutningen. Det handlar således inte om ett sådant förfarande som avses i punkten när vapen eller ämnen överlämnas till någon som är medlem i en sammanslutning utan att det finns någon anknytning till sammanslutningens verksamhet. För det andra förutsätts det i bestämmelsen att det är fråga om flera vapen eller skjutförmödenheter. Utifrån denna förutsättning kan det inte vara fråga om ett enstaka vapen eller en enstaka skjutförmödenhet, utan vapnen eller de andra föremål eller ämnen som avses i punkten ska vara många. Detta framgår även av uttrycket utrusta i punkten. Med att utrusta jämföras försök att utrusta, t.ex. försök att skaffa vapen som har planerats för att användas av en sammanslutning.

Med andra farliga föremål eller ämnen avses alla slags föremål och ämnen som kan orsaka allmän fara. Ett ämne kan vara farligt t.ex. på grund av att det är giftigt eller frätande eller på grund av någon annan liknande egenskap. Eggvapen nämns inte särskilt i punkten. Att överlämna några eggvapen till en sammanslutning kan normalt inte anses som sådant utrustande som avses i punkten. Om eggvapnen eller andra jämförbara föremål i undantagsfall kan orsaka allmän fara, kan de anses som farliga föremål.”

Att utrusta eller försöka utrusta en organiserad kriminell sammanslutning med vapen enligt 17 kap. 1 a § 1 mom. 2 punkten i strafflagen är i praktiken förenat med ett vapenbrott som ska bestraffas separat (t.ex. innehav av skjutvapen i strid med skjutvapenlagen).

För att deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet ska vara straffbart förutsätts att det brott som är syftet med den organiserade kriminella sammanslutningens verksamhet eller ett straffbart försök därtill begås. Det ska finnas ett samband mellan deltagandet i den organiserade kriminella sammanslutningens verksamhet och det eller de brott som sammanslutningens verksamhet syftar till, men det är ändå inte fråga om deltagande i verkställandet av ett brott som avses i 6 kap. 5 § 2 mom. i strafflagen, eftersom det är straffbart enligt rekvisitet för det aktuella brottet samt bestämmelserna om delaktighet i brottet och försök till brottet.

2.2.2 Skärpningsgrund som gäller en organiserad kriminell sammanslutning

Enligt 6 kap. 5 § 1 mom. 2 punkten i strafflagen är en straffskärpningsgrund att brottet begås som ett led i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet.

Skärpningsgrunden enligt 6 kap. 5 § 1 mom. 2 punkten i strafflagen kan aktualiseras i fråga om alla brott, alltså också vapenbrott med anknytning till en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet. Skärpningsgrunden tillämpas dock inte på gärningar som är straffbara med stöd av 17 kap. 1 a § 1 mom. 2 punkten i strafflagen som deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet (t.ex. att utrusta eller försöka utrusta sammanslutningen med

vapen) och beträffande vilka det har beaktats separat i straffbarheten att handlingen hänför sig till en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet.

2.2.3 Vissa förberedelsebrott

Enligt 21 kap. 6 a § 1 mom. 1 punkten i strafflagen ska för förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa dömas till fängelse i högst fyra år dömas den som för att begå något av de brott som avses i 1–3 eller 6 § innehar ett skjut- eller eggvapen eller något annat jämförbart livsfarligt redskap eller ett redskap som är särskilt lämpat som redskap vid brottet. Med stöd av de paragrafer som det hänvisas till i momentet är det fråga om förberedelse till dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter eller grov misshandel.

I motiveringen till 21 kap. 6 a § 1 mom. 1 punkten i strafflagen (RP 141/2012 rd, s. 35/II och 36) konstateras att ett skjutvapen och ett annat jämförbart livsfarligt redskap är en kvalificeringsgrund vid grov misshandel och grovt rån, och därför kan man hänvisa till regleringen om dem, motiveringsutlåtanden och rättspraxis. Livsfarliga redskap som kan jämföras med skjutvapen är t.ex. olika slags bomber, giftiga eller kvävande gaspatroner och explosiva ämnen. Eggvapen är bl.a. dolkar, stiletter och bajonetter. Livsfarliga redskap som kan jämföras med dem är t.ex. en fjäderbatong och ett knogjärn samt olika slags tillhyggen som är tillverkade av kabel, metallrör eller vajer och som kan jämföras med dem. Enligt motiveringen till paragrafen täcker innehav också de olika hanteringssätten för de i 1 punkten nämnda redskapen och är i allmänhet fysiskt, såsom att hålla ett vapen i fickan.

Enligt 25 kap. 4 a § 1 mom. 1 punkten i strafflagen ska för förberedelse till tagande av gisslan dömas till fängelse i högst tre år den som för att begå ett brott som avses i 4 § (tagande av gisslan) innehar ett vapen eller redskap, vars innehav är straffbart i samband med förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa.

Motsvarande bestämmelser om straffbarhet för innehav gäller också förberedelse till grovt rån med stöd av 31 kap. 2 a § 1 mom. 1 punkten i strafflagen, dock med den skillnaden att i slutet av den punkten talas om ett redskap som är särskilt lämpat som hjälpmedel vid brottet. Skillnaden har att göra med att vid förberedelse till grovt rån kommer som hjälpmedel i fråga också sådana redskap som används vid fullbordandet av grovt rån, fastän de inte skulle användas just vid det våld eller hot om våld eller tillägnande eller ibruktagande som avses i rekvisitetet för grovt rån (t.ex. ett redskap som möjliggör en omedelbar flykt från rånplatsen; RP 141/2012 rd, s. 40/II).

Av förarbetena till dessa bestämmelser som gäller förberedelsebrott framgår (RP 141/2012 rd, s. 39/II och LaUB 8/2013 rd, s. 4/I) att i dylika fall av innehav döms gärningsmannen i enlighet med utgångspunkterna för brottsenhet även för andra brott som fullbordats i samband med förberedelsen, såsom skjutvapenbrott.

2.2.4 Vissa terroristbrott

I 34 a kap. 2 § i strafflagen föreskrivs att förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte är straffbart. Enligt paragrafen är det bl.a. straffbart att gärningsmannen i avsikt att begå ett brott som avses i 1 § 1 eller 2 mom. (brott som begåtts i terroristiskt syfte) eller 1 a § (brott avseende radiologiska vapen som begåtts i terroristiskt syfte) tillverkar, innehar, skaffar, transporterar, använder eller överlåter skjutvapen eller farliga föremål eller ämnen. Straffet för detta brott är böter eller fängelse i högst tre år.

Enligt 34 a kap. 4 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen är straffbart deltagande i en terroristgrupps verksamhet att gärningsmannen utrustar eller försöker utrusta en terroristgrupp med explosiva varor, vapen, skjutförmödenheter eller ämnen eller förmödenheter som är avsedda för tillverkning av sådana eller med andra farliga föremål eller ämnen. Straffet för deltagande i en terroristgrupps verksamhet är fängelse i minst fyra månader och högst åtta år.

Enligt 34 a kap. 4 a § i strafflagen är straffbart meddelande av utbildning för ett terroristbrott bl.a. att gärningsmannen i avsikt att främja brottslig verksamhet enligt 1, 1 a eller 2 § eller med vetskap om att han eller hon främjar denna verksamhet ordnar, försöker ordna eller meddelar utbildning i tillverkning eller användning av skjutvapen eller andra vapen eller skadliga eller farliga substanser. Straffet för meddelande av utbildning för ett terroristbrott är fängelse i minst fyra månader och högst åtta år.

Enligt 34 a kap. 4 b § i strafflagen straffas för deltagande i utbildning för ett terroristbrott bl.a. den som i avsikt att begå ett brott som avses i 1 § 1 eller 2 mom. eller 1 a eller 2 § utbildar sig i tillverkning eller användning av skjutvapen eller skadliga eller farliga substanser. Sådan utbildning kan ske så att personen innehar skjutvapnet eller substansen i fråga för att begå ett i paragrafen nämnt terroristbrott. Straffet för deltagande i utbildning för ett terroristbrott är böter eller fängelse i högst tre år.

Justitieministeriet har den 9 november 2023 tillsatt en arbetsgrupp för en övergripande granskning av straffbestämmelserna om terroristbrott. Arbetsgruppens uppgift är att granska behoven av ändringar i 34 a kap. i strafflagen om terroristbrott och att bereda behövliga lagstiftningsändringar. Samtidigt bereds de ändringar i annan lagstiftning som föranleds av dessa ändringar. Arbetsgruppens mandatperiod är 15 november 2023–31 december 2024. Som resultat av detta lagstiftningsprojekt kommer sannolikt även de bestämmelser i 34 a kap. i strafflagen som behandlats ovan att ändras.

2.2.5 Andra straffbestämmelser med koppling till vapen

Strafflagen innehåller bestämmelser där de olika formerna av straffbara gärningar på ett sätt som varierar enligt bestämmelse är förenade med användning eller hantering av ett vapen eller något annat redskap som lämpar sig för våld eller åtminstone bärande av ett sådant vapen eller redskap. Sådana paragrafer är 24 kap. 2 § (grovt hemfridsbrott) och 4 § (grovt brott mot offentlig frid), 25 kap. 7 § (olaga hot), 28 kap. 2 § (grov stöld), 31 kap. 2 § (grovt rån) samt 34 a kap. 2, 4, 4 a och 4 b §, som redan behandlats (förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte och deltagande i en terroristgrupps verksamhet samt meddelande av och deltagande i utbildning för ett terroristbrott). I samband med fullbordandet av dessa brott kan också bestämmelserna om vapenbrott bli tillämpliga. Detsamma gäller även andra gärningar som är straffbara enligt strafflagen och som är förenade med användning av våld eller hot om våld utan att vapen uttryckligen nämns i straffbestämmelsen.

2.2.6 Medhjälp

Enligt 5 kap. 6 § 1 mom. i strafflagen döms för medhjälp till brott den som före eller under ett uppsåtligt brott med råd, dåd eller på annat sätt uppsåtligt hjälper någon att begå brottet eller ett straffbart försök till det. Det kan vara fråga om ett sådant dåd som nämns i momentet t.ex. när medhjälparen överlåter ett vapen till någon annan som denne utnyttjar för att begå brottet.

För att medhjälp ska vara straffbart förutsätts enligt 5 kap. 6 § 1 mom. i strafflagen att det brott som främjas genom medhjälpen eller ett straffbart försök till det begås. Av förarbetena till bestämmelsen (RP 44/2002 rd) framgår också att medhjälparen ska vara kunnig om

gärningsmannens gärning, om sin egen verksamhet och om att han eller hon genom denna främjar huvudgärningen. Medhjälparen ansvarar också bara för den del av huvudgärningsmannens gärning som omfattas av uppsåtet, inte för en gärning som går längre eller en annan gärning.

2.2.7 Försök till brott

Vid innehav av skjutvapen, farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att skada andra kan det också vara fråga om försök till brott.

Enligt 5 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen bestraffas försök till ett brott endast om försöket är straffbart enligt de bestämmelser som gäller det uppsåtliga brottet. Detta är vanligtvis fallet i fråga om sådana brott som är straffbara för att skydda en persons liv eller hälsa (t.ex. dråp, mord, grov misshandel och grovt rån).

Enligt 5 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen har en gärning framskridit till ett försök till brott när gärningsmannen har börjat begå brottet och då åstadkommit fara för att brottet fullbordas. Enligt den andra meningen i momentet föreligger försök till brott också när en sådan fara inte orsakas, om faran har uteblivit endast av tillfälliga orsaker. Enligt lagens förarbeten har gärningsmannen börjat utföra brottet när han eller hon har vidtagit konkreta åtgärder i syfte att begå ett brottsbeskrivningsenligt brott (RP 44/2002 rd, s. 137/II–138/I). Samtidigt konstateras att med fara avses här konkret fara (s. 138/II). Faran enligt den senare meningen i momentet är abstrakt.

Om en gärning har framskridit till försök, döms personen inte separat för föregående straffbar förberedelse (RP 141/2012 rd, s. 34/II).

2.3 Regleringen i 10 kap. i tvångsmedelslagen och 5 kap. i polislagen

I 10 kap. i tvångsmedelslagen föreskrivs det om användning av hemliga tvångsmedel för utredning av brott. I 5 kap. i polislagen föreskrivs det i sin tur om hemliga metoder för inhämtande av information som används för att förhindra och avslöja brott. Bestämmelserna i dessa kapitel stämmer överens i så stor utsträckning som möjligt när det gäller såväl tillgängliga metoder som de brott som ligger till grund för användningen av dessa metoder. Tillgängliga metoder är teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning, teknisk observation av utrustning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, användning av informationskällor och kontrollerade leveranser.

Bestämmelserna i 10 kap. i tvångsmedelslagen och 5 kap. i polislagen är uppbyggda så att användningen av metoderna grundar sig för det första på att ett visst brott ska utredas, förhindras eller avslöjas (det s.k. grundbrottet). De brott som omfattas av möjligheterna att använda en viss metod för att förhindra och utreda brott bestäms då på basis av det föreskrivna maximistraffet för brottet eller på den grunden att brottsbeteckningen särskilt nämns i bestämmelsen om metoden i fråga. Dessutom föreskrivs det om särskilda förutsättningar för att använda metoderna (t.ex. synnerligen vikt för utredande av brott).

Enligt 5 kap. 3 § i polislagen får de hemliga metoderna för inhämtande av information enligt det kapitlet användas endast för att avslöja vissa brott som nämns i paragrafen (t.ex. landsförräderi-, spioneri- och terroristbrott). I övrigt används de metoder för inhämtande av information som regleras i det kapitlet för att förhindra brott, till vissa delar också för att avvärja fara.

I 5 kap. 1 § 2 och 3 mom. i polislagen ingår bestämmelser om vad som avses med förhindrande och avslöjande. Med förhindrande av brott avses åtgärder som syftar till att förhindra brott, försök till brott och förberedelse till brott, när det utifrån iakttagelser av en persons verksamhet eller utifrån annan information om en persons verksamhet finns grundad anledning att anta att personen i fråga kommer att göra sig skyldig till brott, samt åtgärder som syftar till att avbryta ett redan påbörjat brott eller begränsa den direkta skada eller fara som brottet medför. Med avslöjande av brott avses i sin tur åtgärder som syftar till att klarlägga om det för inledande av förundersökning finns en i 3 kap. 3 § 1 mom. i förundersökningslagen avsedd grund, när det utifrån iakttagelser av en persons verksamhet eller utifrån annan information om en persons verksamhet kan antas att ett brott har begåtts.

För att utreda grova skjutvapenbrott kan man redan nu använda alla hemliga tvångsmedel enligt 10 kap. i tvångsmedelslagen utom bostadsavlyssning. Detta grundar sig delvis på att brottsbeteckningen nämns i paragrafen om tvångsmedel, delvis på att det föreskrivna maximistrafket för brottet är fyra år. Enligt 10 kap. 17 § i tvångsmedelslagen är det möjligt att använda bostadsavlyssning för att utreda terroristbrott samt vissa andra synnerligen allvarliga brott (t.ex. brott mot mänskligheten, landsförräderibrott, spioneribrott, grova sexualbrott, brott mot liv, grov människohandel och grovt rån).

Enligt 5 kap. 5 § 2 mom. i polislagen får teleavlyssning inte användas för att förhindra grovt skjutvapenbrott, grundbrotten för denna hemliga metod för inhämtande av information är desamma som i kapitlets 3 § om avslöjande av brott. Bostadsavlyssning är inte en metod för inhämtande av information enligt 5 kap. i polislagen.

I fråga om andra brott som är straffbara enligt 41 kap. i strafflagen är möjligheten att använda hemliga tvångsmedel enligt 10 kap. i tvångsmedelslagen och hemliga metoder för inhämtande av information enligt 5 kap. i polislagen utifrån de föreskrivna maximistrafken för brotten och proportionalitetsprincipen mer begränsad än vid grovt skjutvapenbrott. När det gäller skjutvapenbrott och brott mot bestämmelserna om farliga föremål kommer på grund av det föreskrivna maximistrafket två år för dessa brott i fråga teleövervakning med samtycke av den som innehar en teleadress eller teleterminalutrustning, systematisk observation, datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information, optisk observation med undantag av vissa situationer med anknytning till frihetsberövande, teknisk spårning med undantag av teknisk spårning av en person, inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, täckoperationer i datanät och bevisprovokation genom köp. Även dessa metoder för inhämtande av information har således en relativt omfattande krets.

När det gäller andra brott som är straffbara enligt 41 kap. i strafflagen är möjligheten att använda tvångsmedel och hemliga metoder för inhämtande av information betydligt mer begränsade på grund av maximistrafken för dem (fängelse i ett år eller fängelse i sex månader). För att utreda brott som är straffbara enligt 41 kap. i strafflagen kan emellertid andra tvångsmedel enligt tvångsmedelslagen användas utöver hemliga tvångsmedel. Användningen av dem är i någon mån beroende av det föreskrivna maximistrafket för brottet och andra förutsättningar som föreskrivs i bestämmelsen om tvångsmedlet i fråga (t.ex. häktning, reseförbud, beslag, husrannsakan, genomsökning av utrustning och kroppsvsitation).

2.4 Uppgifter om praxis

2.4.1 Brott som kommit till polisens kännedom och ärenden som behandlas i summariskt förfarande

Följande tabell innehåller uppgifter som antalet av vissa brott enligt 41 kap. i strafflagen som kommit till polisens kännedom de senaste åren (källa Polisstyrelsen). Mycket låga antal som gäller försök till brott har inte tagits med.

	2020	2021	2022	2023
Skjutvapenbrott (SL 41:1)	2 235	1 912	1 838	1 824
Grovt skjutvapenbrott (SL 41:2)	172	151	135	137
Lindrigt skjutvapenbrott (SL 41:3)	2 048	1 376	1 313	1 574
Brott mot bestämmelserna om farliga föremål (SL 41:4)	66	38	43	38
Innehav av farligt föremål (SL 41:5)	992	625	584	679
Innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan (SL 41:6)	4 714	3 817	3 667	3 834

De nämnda åren kom inte ett enda skjutbanebrott som är straffbart enligt 41 kap. 7 a § i strafflagen till polisens kännedom. År 2022 förekom två fall av överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan (41 kap. 7 § i strafflagen).

De lindrigaste gärningarna som är straffbara enligt 41 kap. i strafflagen får behandlas i summariskt förfarande (bötesförfarande) enligt lagen om föreläggande av böter och ordningsbot (754/2010). Enligt uppgifter från Polisstyrelsen var antalet bötesyrkanden som gällde lindriga skjutvapenbrott sammanlagt 529, 393, 332 och 439 åren 2020–2023 och antalet bötesyrkanden som gällde innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan 2081, 1657, 1677 och 1651 desamma åren. Under dessa år förekom inga bötesyrkanden som gällde överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan. Enligt

Statistikcentralens uppgifter behandlades i bötesförfarande åren 2018–2022 årligen i medeltal cirka 1 460 ärenden som gällde innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan.

2.4.2 Uppgifter om straff som dömts ut i tingsrätten

Statistikcentralens uppgifter

Följande tabell innehåller uppgifter om antalet tillräknade brott som är straffbara enligt 41 kap. i strafflagen i tingsrätterna åren 2019–2023 (Källa: Statistikcentralens databastabell ”Straff efter tingsrätt och brott”). Uppgifter om låga antal försök har inte tagits med. De nämnda åren förekom inga domar för överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan eller för skjutbanebrott.

	2019	2020	2021	2022	2023
Skjutvapenbrott (SL 41:1)	890	846	1 022	940	954
Grovt skjutvapenbrott (SL 41:2)	53	50	59	67	53
Lindrigt skjutvapenbrott (SL 41:3)	733	745	843	678	627
Brott mot bestämmelserna om farliga föremål (SL 41:4)	92	47	50	23	16
Innehav av farligt föremål (SL 41:5)	832	708	553	429	383
Innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan (SL 41:6)	1 372	1 253	1 504	1 346	1 233

Uppgifterna om straff i följande tabeller baserar sig på samma databastabell från Statistikcentralen. Antalen gäller de straff som dömts genom domar där brottet i fråga har varit det enda brottet eller det allvarligaste brottet (huvudbrott) i en brottshelhet. För enkelhetens skull har t.ex. tilläggsåtgärderna vid villkorligt fängelse inte specificerats. Inte heller i dessa uppgifter ingår låga antal påföljder för försök. När det gäller annat än skjutvapen ligger fokus på innehavsbrott.

Skjutvapenbrott (SL 41:1)

	Ovillkorligt fängelse	Övervakningsstraff	Samhällstjänst	Villkorligt fängelse	Böter
2019	62	2	9	62	250
2020	72	3	15	63	173
2021	63	1	11	103	220
2022	72	1	9	135	165
2023	109	1	15	142	139

Den årliga genomsnittslängden på ovillkorliga fängelsestraff som dömts ut för skjutvapenbrott var under dessa fem år som kortast 2,2 månader (2019) och som längst 3,4 månader (2023) och genomsnittslängden på villkorliga fängelsestraff var som kortast 2,5 månader (2019) och som längst 3,3 månader (2023). Det årliga medeltalet dagsböter som dömts ut varierade mellan 44,1 (2019) och 53,5 (2023).

Av Statistikcentralens databastabell ”Straff efter kön, ålder och brott (tingsrätter och hovrätten som första instans, strafforder och bötesförelägganden och ordningsböter)” framgår att skjutvapenbrott är inte ett typiskt brott för unga gärningsmän. Även kvinnor begår endast få skjutvapenbrott. Av statistiken för 2023 framgår följande uppgifter om gärningsmännens ålder och kön:

	15-17	18-20	21-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80-
Män	3	11	33	41	116	81	42	36	12	-
Kvinnor	-	-	2	3	6	4	2	1	1	-

Grovt skjutvapenbrott (SL 41:2)

	Ovillkorligt fängelse	Övervakningsstraff	Samhällstjänst	Villkorligt fängelse
2019	16	1	-	22
2020	18	-	1	13
2021	18	-	2	15
2022	21	-	4	15
2023	17	1	3	19

Den årliga genomsnittslängden på ovillkorliga fängelsestraff som dömts ut för grovt skjutvapenbrott var under dessa fem år som kortast 9,5 månader (2021) och som längst 12,3 månader (2019) och genomsnittslängden på villkorliga fängelsestraff var som kortast 7,6 månader (2020) och som längst 10,1 månader (2023).

Köns- och åldersfördelningen hos dem som dömts till straff för grovt skjutvapenbrott motsvarar i någon mån fördelningen i fråga om skjutvapenbrott (Statistikcentralens databastabell ”Straff efter kön, ålder och brott” enligt straffen 2023):

	15-17	18-20	21-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80-
Män	-	4	4	6	14	7	-	2	1	-
Kvinnor	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-

Innehav av farligt föremål (SL 41:5) och innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skda någon annan (SL 41:6)

	Ovillkorligt fängelse	Övervakningsstraff	Samhällstjänst	Villkorligt fängelse	Böter
2019	14	-	3	7	475
2020	23	1	4	7	324
2021	13	1	2	6	217
2022	6	-	1	5	192
2023	5	-	-	-	177

Den årliga genomsnittslängden på ovillkorliga fängelsestraff som dömts ut för innehav av farligt föremål var under dessa fem år som kortast 1,9 månader (2021) och som längst 2,2 månader (2020 och 2023) och genomsnittslängden på villkorliga fängelsestraff var som kortast 1,5 månader (2020) och som längst 2,1 månader (2021). Medeltalet dagsböter som dömts ut varierade mellan 27,3 (2019) och 34,1 (2021).

Enligt Statistikcentralens uppgifter är största delen av dem som dömts för innehav av farligt föremål män, även detta brott begås sällan av kvinnor (Statistikcentralens databastabell ”Straff efter kön, ålder och brott” enligt straffen 2023):

	15-17	18-20	21-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80-
Män	14	18	28	25	44	28	10	3	1	-
Kvinnor	-	2	3	6	4	2	1	-	-	-

För innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan (41 kap. 6 § i strafflagen) har tingsrätterna under åren 2019–2023 årligen dömt ut 206, 214, 187, 201 och 193 bötesstraff i fall där brottet i fråga har varit det enda brottet eller det allvarligaste brottet i en brottslighet. Ovillkorligt fängelse, övervakningsstraff, samhällstjänst eller villkorligt fängelse har inte dömts ut. Det årliga medeltalet dagsböter som dömts ut varierande mellan 22,7 (2019) och 26,6 (2022).

När det gäller köns- och åldersfördelningen hos dem som straffats för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan framgår av Statistikcentralens databastabell ”Straff efter kön, ålder och brott” följande uppgifter för 2023:

	15-17	18-20	21-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80-
Män	184	205	202	263	436	265	119	33	4	-
Kvinnor	11	24	22	28	32	24	9	1	-	-

Uppgifter som kompletterar Statistikcentralens uppgifter

Ur Statistikcentralens statistik går det inte att få uppgifter om domar där skjutvapenbrott eller grovt skjutvapenbrott inte är det enda eller allvarligaste brottet. Av Statistikcentralens uppgifter framgår inte heller t.ex. om gärningsformen för skjutvapenbrottet har varit uttryckligen innehav av skjutvapen och har innehavet av ett sådant vapen skett på allmän plats eller i ett trafikmedel.

För att få kompletterande uppgifter om skjutvapenbrott och grova skjutvapenbrott, t.ex. om gärningsformerna och gärningsplatserna för brott som ingår i tingsrättsdomarna, har justitieministeriet gjort en utredning där man granskat de domar som tre tingsrätter (Helsingfors, Uleåborg och Norra Karelen) meddelade 2022, där åtminstone ett tillräknat brott har varit skjutvapenbrott eller grovt skjutvapenbrott. Man har också beaktat uppgifter från inrikesministeriet om polisanmälningar som gjorts åren 2020–2022 och som gått genom vid centralkriminalpolisen.

Av de kompletterande uppgifterna kan man dra slutsatsen att cirka 11 procent av skjutvapenbrotten gäller innehav av skjutvapen på allmän plats och cirka nio procent innehav av skjutvapen i ett trafikmedel, och sålunda gäller cirka 20 procent innehav av skjutvapen på allmän plats eller i ett trafikmedel.

Enligt justitieministeriets utredning ingår i genomsnitt cirka 1,1 skjutvapenbrott (292/271) i samma dom för dem som dömts för skjutvapenbrott. Enligt Statistikcentralens uppgifter tillräknades åren 2019–2023 vid tingsrätterna årligen i medeltal cirka 930 skjutvapenbrott, så med koefficienten 1,1 är det årliga antalet domar för skjutvapenbrott cirka 845. Om man utgår ifrån att 20 procent av dessa domar gäller innehav av skjutvapen på allmän plats eller i ett trafikmedel är resultatet 169 domar.

Enligt justitieministeriets utredning är 36 procent (106/292) av de tillräknade skjutvapenbrotten huvudbrott i domen, resten s.k. accessoriska brott som hör samman med något allvarligare brott. Enligt Statistikcentralens uppgifter har det åren 2019–2023 årligen meddelats cirka 395 sådana domar där ett skjutvapenbrott har varit huvudbrott. Detta antal utgör cirka 47 procent av det årliga totala antal domar för skjutvapenbrott som uppskattades tidigare (845).

I justitieministeriets utredning hade de som dömts för grovt skjutvapenbrott i samma dom ett grovt skjutvapenbrott (22/22). Enligt statistikcentralens uppgifter tillräknades åren 2019–2023 vid tingsrätterna årligen i medeltal cirka 55 grova skjutvapenbrott, vilket med koefficienten en för det brottet betyder att också det årliga antalet domar är 55.

Enligt justitieministeriets utredning var i 50 procent av domarna (11/22) för tillräknade grova skjutvapenbrott det grova skjutvapenbrottet huvudbrott och i den andra hälften av domarna ett accessoriskt brott. Enligt Statistikcentralens uppgifter har det åren 2019–2023 årligen meddelats i medeltal 37 sådana domar där ett grovt skjutvapenbrott är huvudbrott. Det nämnda antalet är cirka 67 procent av det årliga totala antalet domar för grova skjutvapenbrott enligt uppskattningen ovan.

2.4.3 Hovrätterna och högsta domstolen

I betänkandet av arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott ingår (s. 36–42) sammandrag av de hovrättsdomar som meddelats åren 2019–2023 för innehav av skjutvapen.

Högsta domstolen har inte meddelat något egentligt prejudikat om straff för skjutvapenbrott enligt 41 kap. 1 § i strafflagen, men högsta domstolen har i vissa avgöranden tagit ställning till straffet för det brottet.

Högsta domstolen har i sitt avgörande HD 2019:110, som gällde grov penningtvätt, rattfylleri och skjutvapenbrott, konstaterat (punkt 20) att i fallet skulle skjutvapenbrottet inte ens bedömt som ensamt brott ha kunnat sonas med böter, utan för det skulle utmätas ett fängelsestraff på cirka 3 månader. I skjutvapenbrottet hade svaranden ansetts utan behörigt tillstånd ha förvärvat och innehaft en självladdande pistol med patroner i magasinet och 23 patroner som hörde till vapnet. Pistolens identifieringsuppgifter hade avlägsnats. Enligt högsta domstolen ökade gärningens klandervärdhet av att vapnet var litet, vilket gjorde det lätt att gömma, och självladdande samt av att vapnet har varit laddat.

Högsta domstolen har i sitt avgörande HD 2021:81, som gällde grovt narkotikabrott och skjutvapenbrott, konstaterat (punkt 25) att med beaktande av arten av det skjutvapen som svaranden innehade olovligt (miniatyrgevär) skulle skjutvapenbrottet inte ens bedömt som ensamt brott ha kunnat sonas med böter, utan för det skulle dömas till fängelsestraff. Högsta domstolen ansåg att skjutvapenbrottets inverkan på det gemensamma fängelsestraffet var 20 dagar. Med beaktande av den praxis för bestämmande av straff som omfattas i Finland kunde det tyda på ett fängelsestraff på 60 dagar i en situation där straff skulle ha bestämts endast för skjutvapenbrottet.

Grovt skjutvapenbrott berörs av högsta domstolens prejudikat HD 2024:10, som gäller ett fall där svaranden hade som grovt skjutvapenbrott tillräknats att han hade förvärvat, innehaft och sålt tre funktionsdugliga automatvapen utan att ha sådana tillstånd som krävs för dessa åtgärder. Dessutom hade svaranden gjort sig skyldig till två grova skjutvapenbrott, där föremålet för brottet hade varit bristfälligt deaktiverade automatvapen och delar som är centrala för att sådana vapen ska kunna modifieras och sättas i funktionsdugligt skick.

I det mål som avgörandet HD 2024:10 gäller hade svaranden i tingsrätten dömts till fängelse i sammanlagt 2 år och 2 månader. Hovrätten hade inte ändrat utgången i tingsrättens dom. Svaranden beviljades begränsat besvärstillstånd i fråga om straffmätningen.

Högsta domstolen konstaterar i sitt avgörande HD 2024:10 att enligt tillgänglig statistik har det under de senaste åren dömts ut fängelsestraff på i medeltal cirka 9–10 månader för dessa brott

(Finlands officiella statistik: Åtalade, dömda och straff). Enligt högsta domstolen kan det bli aktuellt att bedöma gärningar av mycket varierande klandervärdhet som grovt skjutvapenbrott. Av betydelse med tanke på straffmättningsgrunderna är förutom hur farligt det skjutvapen eller den vapendel är som är föremål för brottet särskilt vilken slags skadlighet och farlighet hos gärningen samt skuld hos gärningsmannen som gärningsformen i övrigt visar på. Så som framgår av lagens förarbeten är olovlig vapenhandel en av de mest farliga och skadliga gärningsformerna av skjutvapenbrott. (punkterna 9 och 10 i avgörandet)

Enligt högsta domstolens avgörande HD 2024:10 ska som grund för straffmätningen användas den gärning som gällde tre automatvapen, som svaranden hade överlåtit vidare genom att sälja dem till en annan person delvis på skuld. Straffet för det brottet borde i princip vara fängelse i 1 år och 10 månader. (punkterna 12 och 13 i avgörandet)

Högsta domstolen ansåg i sitt avgörande HD 2024:10 att det fanns ett samband mellan de tre grova skjutvapenbrotten. Svarandena hade under en period av mer än två år innehaft flera olovliga automatvapen och delat till sådana vapen samt sålt vapen till andra personer. De brott som tillräknats svaranden visade att den brottsliga verksamheten i anslutning till olovlig vapenhandel varit kontinuerlig, och sambandet mellan brotten ska beaktas som straffskärpande i bedömningen av brottens skadlighet och farlighet samt svarandens skuld. Det långvariga innehavet av en bristfälligt deaktiverad pistol och narkotikabrottet har endast en liten inverkan på det gemensamma straffet. (punkt 14 i avgörandet)

Enligt högsta domstolens avgörande HD 2024:10 skulle skadligheten och farligheten hos de grova skjutvapenbrott som tillräknats svaranden samt den skuld som de visade på hos svaranden förutsätta ett strängare fängelsestraff än de 2 år och 2 månader som nu dömts ut. Det fanns ingen anledning att sänka det straff som svaranden dömts till. (punkterna 15 och 17 i avgörandet)

2.4.4 Överblick av och utvecklingsperspektiv för vapenbrottsligheten

Uppgifterna och bedömningarna i detta avsnitt grundar sig i huvudsak på uppgifter från centralkriminalpolisen och experter som hörts av arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott, om inte något annat nämns särskilt. Den viktigaste källan till rån som begåtts av unga är ”Nuorten ryöstöririkollisuuden piirteet – Poliisin tietoon tullut ryöstöririkollisuus vuosina 2015–2023” (på finska, ung. Särdragen hos rånbrotslighet bland unga – Rånbrotslighet som kommit till polisens kännedom 2015–2023, centralkriminalpolisens rapport publicerad 8.2.2024).

2.4.4.1 Skjutvapen

Enligt statistiken har antalen skjutvapenbrott av grundformen och grova skjutvapenbrott inte ökat under 2020-talet. Särskilt när det gäller brott som kommit till polisens kännedom har antalen snarare varit på väg nedåt. Före detta årtionde har antalen emellertid också ökat, så det går inte att urskilja någon enhetlig utveckling. Antalet grova skjutvapenbrott som kommit till polisens kännedom har mer än fördubblats jämfört med början av 2010-talet.

När man ska bedöma statistikens betydelse måste man dessutom beakta att uppgifterna om antal inte ger någon bild av brottslighetens allvarighet och farlighet. Skjutvapenbrottsligheten bedöms i huvudsak vara dold brottslighet som inte kommer till polisens kännedom eller registreras i polisens system som skjutvapenbrottslighet. Det är också av betydelse huruvida vissa brott som gäller flera föremål betraktas som ett eller flera brott.

Antalet skjutvapen som hittas beror på de vidtagna åtgärderna (t.ex. husrannsakan och platsgenomsökning). Därför kan antalet skjutvapenbrott som kommit till polisens kännedom variera stort från år till år. Största delen olovliga vapen hittas vid sidan av annan polisverksamhet, t.ex. i samband med narkotikabrottsutredningar. Man letar inte regelbundet efter vapen i Finland, vapenbrottslighet är inte en egen brottsutredningstyp.

Vid centralkriminalpolisen gick man 2023 en och en igenom alla polisanmälningar om grundformen av skjutvapenbrott samt grova skjutvapenbrott från åren 2020–2022. Som slutresultat av granskningen konstaterades att ungefär en fjärdedel av skjutvapenbrotten hänförde sig till grov eller organiserad brottslighet. Av de aktuella skjutvapenbrotten hade 16 procent inträffat på allmän plats. I 15 procent av fallen var gärningsplatsen ett trafikmedel. I ungefär en femtedel av fallen hänförde sig också ett våldsbrott till skjutvapenbrottet med koppling till allvarlig eller organiserad brottslighet.

Beredskapen i form av skjutvapen bedöms ha ökat bland aktörer med koppling till allvarlig och organiserad brottslighet. I konkurrensen mellan kriminella sammanslutningar är det av avgörande vikt att ha skjutvapenrelaterad våldskapacitet och att visa den. I Finland finns också inflytelserika och förmögna personer som inte hör till någon viss kriminell sammanslutning, men som finansierar och utnyttjar kriminella sammanslutningar och andra kriminella aktörer som samarbetspartner bl.a. vid skjutvapenbrottslighet. I Finland verkar också vapensmeder utan tillstånd med kopplingar till organiserade kriminella nätverk. Inom ramen för den organiserade brottsligheten finns det en betydande koppling mellan skjutvapenbrottslighet och narkotikabrottslighet. Hos unga som begår brott eller grupper som består av unga har knappt några skjutvapen påträffats.

Hos personer med kopplingar till organiserad brottslighet och personer i deras närmaste krets har ibland anmärkningsvärt stora mängder vapen beslagtogs. Det har varit fråga om partier på flera tiotals, rentav över hundra vapen. Bland de beslagtagna skjutvapnen har det funnits rikligt med automatvapen, i första hand maskinpistoler och stormgevär med patroner. Vid vapenbeslag hos brottsmisstänkta har de vanligaste skjutvapnen varit eldhandvapen av olika kaliber, hagelgevär och gevär samt gasvapen som är lätta att modifiera. Brottsmisstänkta använder också t.ex. skjutvapen som är monterade av vapendelar och reaktiverade skjutvapen.

Polisen har identifierat 10 grupper som kan betraktas som gatugäng. Personerna med koppling till grupperna är i huvudsak unga män. Gatugängens brottsliga verksamhet består framför allt av vålds- och narkotikabrott. Hos personer som hör till grupperna har olika typer av skjutvapen beslagtogs. Typiska vapen med anknytning till gatugäng i Finland är olika slags gasvapen, av vilka en del har modifierats till skjutvapen som kan avfyras med skottpatroner, signalvapen samt pistoler. I enstaka fall har också automatvapen beslagtogs.

Till följd av internationaliseringen har de kriminella sammanslutningar som verkar i Finland större utländska nätverk än tidigare, och via sina nätverk kan sammanslutningarna ha direkta internationella kontakter till t.ex. betydande kriminella sälj-, förmedlings- och smuglingsorganisationer för olovliga skjutvapen.

Den svarta näthandeln har redan länge varit det vanligaste stället att bedriva olovliga skjutvapenaffärer i Europeiska unionen. Även 3D-printade skjutvapen samt tillståndspliktiga vapendelar och magasin är i allt större utsträckning till salu.

Vapen som tillverkats med 3D-printningsteknik utgör ett nytt och mycket allvarligt hotfenomen. I Finland har antalet fortfarande varit lågt men med internationella mått ändå betydande. De

3D-printade skjutvapen som de brottsbekämpande myndigheterna i Finland beslagtagit har nästan alla varit sådana som uppfyller definitionen av särskilt farligt skjutvapen.

Av betydelse för lägesbilden över skjutvapen är också gasvapen, som enkelt kan modifieras till vapen som avfyras med skottpatroner. Hos brottsmisstänkta beslagtas en stor mängd olovliga modifierade gasvapen, ofta av pistolmodell. Modifierade gasvapen har i Finland påträffats i första hand hos personer med anknytning till narkotikabrottslighet på den s.k. utförande nivån. Modifierade gasvapen har också använts för att begå brott mot liv i Finland.

Hotet från högerextrem terrorism har ökat i Europeiska unionen och även i Finland. Den internationella högerextrema terrorismen är i hög grad förknippad med utrustande med skjutvapen och ett växande intresse för tillverkning av 3D-printade skjutvapen. Sådana vapen var också förknippade med den dom för terroristbrott som Pääjanne-Tavastlands tingsrätt meddelade den 31 oktober 2023. Även den helhet av terroristbrott som Satakunta tingsrätt behandlade hösten 2024 har kopplingar till högerextremism och skjutvapen.

Skjutvapenbrottsligheten i samband med användning av våld bedöms öka. Organiserade kriminella sammanslutningar och gatugång kan antas fortsätta rekrytera unga och introducera dem i skjutvapenvåld. Ett hot är den växande olagliga skyddsverksamheten som förstärks med skjutvapen och som kan ta sig uttryck i bl.a. skuldindrivning samt hot mot liv eller hälsa. Kriminella aktörer med utländsk bakgrund gör att det i Finland sannolikt uppstår mer mångsidiga internationella kriminella nätverk och nya verksamhetssätt för den organiserade brottsligheten, där ett centralt inslag också är gränsöverskridande smuggling, försäljning samt förmedling av skjutvapen.

Ett av de största hoten inom den närmaste framtiden kommer att vara 3D-printade skjutvapen och den snabba kvalitetsutvecklingen som gör att de är mer funktionssäkra och har större eldkraft än tidigare. Den vanligaste gärningsformen av olovliga skjutvapenaffärer är även i fortsättningen mångformig dold digital handel.

En central hotbild i anslutning till kriget i Ukraina, särskilt som kriget drar ut på tiden och också när det slutar, är att olovliga militära eldhandvapen, särskilt armépistoler och stormgevär, samt handgranater och andra militära sprängämnen som härrör från krigsområdet sprids bland kriminella nätverk i Europa. Tills vidare har det inte gjorts några iakttagelser av att skjutvapen skulle ha spritts utanför krigsområdet i betydande utsträckning. Sannolikt kommer det att göras försök att ta vapen från Ukraina även till Finland.

2.4.4.2 Farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan

För farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan gäller en liknande utvecklingsgång vad antalet beträffar som för skjutvapen. Även när det gäller dessa brott är dock den lägesbild som uppgifterna om antal uttrycker förenad med liknande osäkra omständigheter som i samband med skjutvapen. Antalet ger inte en bild av brottens allvarighet och farlighet. Det är i huvudsak fråga om dold brottslighet, och huruvida den uppdagas beror på de åtgärder som vidtas i samband med brottsutredningarna.

Enligt uppgifter om hur det ser ut i praktiken framhävs bland de aktuella föremålen eggvapen, som enligt regleringen i 41 kap. i strafflagen är föremål som lämpar sig för att skada någon annan. Enligt resultaten av centralkriminalpolisens förfrågan till polisinskrifningarna har det blivit vanligare särskilt bland unga och grupper som består av unga att ha med sig eggvapen och allt yngre personer bär sådana vapen. En viktig orsak till att man har med sig vapen är att skydda sig själv i händelse av brott som begås av andra. Ofta kan man ändå inte definiera hotet. Även

önskan att bravera och någon slags revolt kan också ingå. Tröskeln för att använda eggvapen har dessutom blivit lägre. Hos personer som gjort sig skyldiga till narkotikabrott beslagtas utöver skjutvapen i allt högre grad även farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan.

Rånbrottligheten bland unga har ökat avsevärt efter 2021. Detta gäller såväl straffrättsligt ansvariga 15–17-åringar som misstänkta under 15 år. Våldsandelen har förblivit ungefär densamma (cirka 60 procent av gärningarna) jämfört med situationen 2015. Största delen av fallen är sådana där man bara hotat att använda eggvapen. Det vanligaste redskapet vid rånbrott som begås av unga är eggvapen, som nämns i mer än en tredjedel av polisanmälningarna. I siffran ingår också sådana fall där eggvapnet inte har varit direkt synligt, men enligt anmälan har offret uppfattat att ett eggvapen finns med. Den vanligaste eggvapnet har varit kniv.

Enligt uppgifter i informationssystemet för polisärenden (PATJA) har antalet misstänkta för innehav av farligt föremål i åldersgruppen 15–17-åringar åren 2014–2023 varit i genomsnitt cirka 10 per år (flest, dvs. 16 år 2020 och minst, dvs. 6 åren 2016 och 2021). Desamma åren har antalet misstänkta i samma åldersgrupp för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan varit i medeltal cirka 51 per år (flest, dvs. 67 år 2015 och minst, dvs. 38 år 2018). Antalet misstänkta för lindrigt innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan har varit i genomsnitt 12 per år (flest, dvs. 23 år 2017 och ingen åren 2014–2016).

2.5 Bedömning av nuläget

2.5.1 Allmänna omständigheter som ska beaktas vid bedömningen

2.5.1.1 Allmänna förutsättningar för att använda strafflagstiftning samt kriminaliseringsprinciperna

När det föreskrivs att nya gärningar ska vara straffbara och när tillämpningsområdet för befintliga straffbestämmelser utvidgas måste man beakta de allmänna förutsättningarna för att använda strafflagstiftning samt kriminaliseringsprinciperna.

Enligt de allmänna förutsättningarna för att använda strafflagstiftning som riksdagens lagutskott framhållit ska det för det första finnas en godtagbar grund för all strafflagstiftning. För det andra måste det gå att visa att det finns ett vägande samhälleligt behov som förutsätter att ett nytt brottsrekvisit stiftas för att man ska nå ett mål som bedöms vara godtagbart. Det betyder att annan gällande lagstiftning och eventuella alternativa förfaranden med vilka målet kan nås måste beaktas. För det tredje ska bestämmelserna om kriminalisering ha en preventiv verkan, dvs. det ska finnas motiverad anledning att anta att den nya straffbestämmelsen åtminstone i viss utsträckning har de effekter som eftersträvas. För det fjärde ska brottsrekvisitet utifrån den straffrättsliga legalitetsprincipen i 8 § i grundlagen vara exakt och noggrant avgränsat. (LaUU 9/2004 rd, s. 1/II och 2/I samt LaUB 15/2005 rd, s. 5/I).

Riksdagens lagutskott har också konstaterat (LaUU 17/2017 rd, s. 5) att när det föreskrivs att ett handlande är straffbart måste man också beakta kriminaliseringsprinciperna, som delvis överlappar de allmänna förutsättningarna för att använda strafflagstiftning. Straffrätten ska enligt den s.k. ultima ratio-principen komma i sista hand och dessutom ska en kriminalisering ha fler fördelar än nackdelar. Enligt principen om att rättsobjekt ska skyddas är det motiverat att införa straff för klandervärt beteende bara om beteendet kränker eller konkret äventyrar rättsobjekt som skyddas av rättsordningen. Dessutom ska det finnas ett vägande samhälleligt

behov för kriminaliseringen, och för detta krävs det att det nya brottsrekvisitet blir godtagbart för att uppnå det eftersträvade målet.

När man överväger ändringar i strafflagstiftningen behöver man uppgifter om nuläget beträffande den aktuella brottsligheten för att bedöma om det finns behov av ändringar eller inte. Detta särskilt för att utreda om det finns ett vägande samhälleligt behov, men det handlar också om andra allmänna förutsättningar för att använda strafflagstiftning och kriminaliseringsprinciperna. I mån av möjlighet måste man också försöka bedöma hur situationen kan utvecklas i framtiden.

Kriminaliseringars preventiva effekt har också att göra med att det är svårt att bedöma hur ändringar som leder till strängare strafflagstiftning förebygger brott. Det finns många osäkerhetsfaktorer. Detta gäller såväl straffens allmänna brottsförebyggande effekter som särskilda effekter som förhindrar att redan dömda gärningsmän begår nya brott. Den allmänna preventiva effekten har betydelse i situationer där gärningsmännen i den fas som föregår gärningen kan antas fästa uppmärksamhet vid det straff som följer av brottet, särskilt dess stränghet, i den mån de har kunskap eller en uppfattning om det. Inte ens utifrån straffskalan går det att direkt förutse vilket straff som kommer att dömas ut i ett konkret fall.

Vid eventuella kalkyleringar före brott kan t.ex. tillfällen att begå brott och särskilt risken för att bli fast väga tyngre. Det är också av betydelse hur snabbt straffet bestäms efter att brottet begåtts. Vapenbrott antas i stor utsträckning vara dold brottslighet. Inom organiserade kriminella sammanslutningar kan grova brott som begås i anslutning till sammanslutningens verksamhet i vissa fall betraktas snarare som en förtjänst, varvid inte ens stränga straffpåföljder nödvändigtvis har någon betydelse som en brottsförebyggande faktor. I detta avseende kan det dock antas finnas skillnader mellan olika brott, det går inte att göra några generaliseringar i fråga om vapenbrott. Det finns inga nationella forskningsrön eller utredningar om att straffskärpningar skulle förhindra skjutvapenbrott.

Till skyddet av rättsobjekt hänför sig proportionalitetskravet som en allmän förutsättning för att begränsa de grundläggande fri- och rättigheterna. Enligt grundlagsutskottet förutsätter proportionalitetskravet en avvägning av om kriminaliseringen är nödvändig för att skydda det bakomliggande rättsobjektet (GrUU 1/2021 rd, avsnitt 6 och utlåtandet GrUU 23/1997 rd, s. 2/II, som nämns där).

Att strafflagen kommer i sista hand som kriminaliseringsprincip betyder att innan ett nytt brottsrekvisit föreskrivs eller det befintliga tillämpningsområdet utvidgas eller straffskalan skärps måste man bedöma andra tillgängliga metoder att förhindra eller ingripa i skadliga gärningar eller gärningar som bedöms vara farliga.

Fördelen med en kriminalisering har framför allt att göra med dess förmåga att förebygga kränkningar av det rättsobjekt som straffbestämmelsen ska skydda. Nackdelarna med en kriminalisering kan åter vara de kostnader som olika parter orsakas av tillsynen över att straffbestämmelsen iakttas och av åtgärder till följd av överträdelser av bestämmelsen, det lidande eller någon annan motsvarande skadlig påföljd som verkställigheten av straffet orsakar den dömda samt att en viss verksamhet kanske begränsas.

Legalitetsprincipen är en central straffrättslig princip, som lagutskottet har ansett att hör till de allmänna förutsättningarna för att använda strafflagstiftning och som också har ansetts höra till kriminaliseringsprinciperna. Enligt 8 § i grundlagen om den straffrättsliga legalitetsprincipen får ingen betraktas som skyldig till ett brott eller dömas till straff på grund av en handling som inte enligt lag var straffbar när den utfördes.

Enligt kärninnehållet i den straffrättsliga legalitetsprincipen ska brottsrekvisitet anges med tillräckligt exakthet så att det utifrån ordalydelsen i bestämmelsen går att förutse huruvida en handling eller en försummelse är straffbar. Kärnan i legalitetsprincipen är densamma i Europadomstolens och EU-domstolens praxis, där man har betonat lagstiftningens förutsebarhet, dvs. att det utifrån en bestämmelses lydelse ska gå att förutse vad som är straffbart. (GrUU 48/2017 rd, s. 9 och tidigare utlåtanden som nämns där).

Grundlagsutskottet har i anslutning till terroristbrott konstaterat att när straffansvaret sträcker sig till en tidigare gärning än förberedelse till ett brott som begås i terroristiskt syfte och som är straffbar enligt 34 a kap. 2 § i strafflagen, framhävs betydelsen av den straffrättsliga legalitetsprincipen i och med att den straffrättsliga regleringen så att säga kriminaliserar förberedelse till förberedelse (GrUU 20/2018 rd, s. 3 och tidigare ställningstaganden som det i sammanhanget hänvisats till). Denna utgångspunkt gäller även andra brott än terroristbrott.

Av betydelse är också grundlagsutskottets uttalande i samband med bestämmelserna om att göra deltagande i kriminella organisationers verksamhet till ett brott i 17 kap. 1 a § i strafflagen. Grundlagsutskottet konstaterade då (GrUU 10/2000 rd, s. 2/II) att när man går in för att kriminalisera delaktighet på ett sätt som sträcker sig utöver de inom straffrätten vedertagna delaktighetsbegreppen, accentueras kravet på exakthet mer än vanligt.

Den straffrättsliga legalitetsprincipen medger tolkning av straffbestämmelserna. I praktiken är går det inte att skriva straffbestämmelser och deras motivering så uttömmande att det inte finns utrymme för tolkning. Detta konstateras också i rättspraxis. Högsta domstolen har i sitt avgörande HD 2019:44 (punkt 15) ansett att det är nödvändigt och berättigat att tolka begreppen också när enskilda brottsrekvisit tillämpas, förutsatt att resultatet är i harmoni med syftet med det skydd som framgår av rekvisitet och som eftersträvas med hotet om straff, och att gärningsmannen skäligen kan förutse slutresultatet. I sammanhanget hänvisade högsta domstolen till sina tidigare avgöranden HD 2018:36, HD 2014:7 och HD 2013:12.

Till den straffrättsliga legalitetsprincipen hänför sig förbudet mot retroaktiv tillämpning av strafflagstiftning. Närmare bestämmelser om tillämpligheten i tiden av straffrättslig reglering finns i 3 kap. 2 § i strafflagen. I regel ska straffbestämmelser tillämpas på brott som begåtts under deras giltighetstid. En ny lag ska dock tillämpas på gärningar som begåtts före dess ikraftträdande, om tillämpningen av den nya lagen leder till ett lindrigare slutresultat än den lag som gällde vid gärningstidpunkten.

Som en kriminaliseringsprincip betraktas ibland också människovärdets okränkbarhet, som konstitutionen ska trygga enligt 1 § 2 mom. i grundlagen. Enligt principen om människovärdets okränkbarhet får ingen bestraffas för en gärning, om denne inte har haft förmåga eller möjlighet att handla på något annat sätt. Dessutom förutsätter principen att en straffbar gärning måste ha begåtts uppsåtligt eller av oaktsamhet. En straffbestämmelse kan inte grunda sig på enbart orsakande av en påföljd.

Till principerna för användning av strafflagstiftning hänför sig också att en kriminalisering inte får leda till bevisproblem som är oöverkomliga eller som måste lösas godtyckligt. I strafflagen bör inte heller intas bestämmelser vars efterlevnad i praktiken är omöjlig att övervaka och som man redan på förhand kan anta att är ineffektiva.

2.5.1.2 Straffskalor

Även vapenbrott sätts vad allvarligheten beträffar i relation till varandra och till andra brott utifrån gärningarnas straffvärde. Detta innebär att man när straffskalor utvärderas och ändras

och en ny straffskala fastställs ska beakta den klandervärdhet, skadlighet och farlighet som de tänkbara yttringarna av brottet i fråga ger uttryck åt samt gärningsmannens skuld, sådan den framgår av gärningstypen.

Straffpåföljden stränghet måste stå i rätt proportion till gärningens klandervärdhet, och straffsystemet måste genomgående uppfylla proportionalitetskraven (t.ex. GrUU 1/2021 rd, avsnitt 6 och tidigare utlåtanden som nämns där). Straffskalan ska vara tillräckligt omfattande för att täcka gärningar av varierande allvarlighet. Straffskalan ska sättas i relation till straffskalorna för andra motsvarande brott.

Det fastställs inga nya straffskalor för brott och inga straffskalor ändras och inga gärningar överförs till rekvisit för brott som bestraffas strängare i syfte att främja bättre utredningsmöjligheter. Straffskalorna ska slås fast utifrån brottens skadlighet och klandervärdhet, dvs. utifrån deras straffvärde och inte med stöd av möjligheterna att tillgripa straffrättsliga tvångsmedel (LaUB 3/1998 rd, s. 23/II).

Med hjälp av de straffskalor som etablerades i samband med totalreformen av strafflagen styr lagstiftaren lagtillämparen så att rättspraxis blir så enhetlig som möjligt. De vanligaste straffskalorna som används i Finland är:

- * böter
- * böter–fängelse i sex månader
- * böter–fängelse i ett år
- * böter–fängelse i två år
- * fängelse i fyra månader till fyra år
- * fängelse i ett till tio år
- * fängelse i två till tio år.

Man kan avvika och har avvikit från dessa skalor i fråga om brott som betraktats som synnerligen allvarliga (t.ex. terroristbrott), men undantag kräver särskilda och starka grunder som gäller ett visst brott. Straffskalorna för vapenbrott är beroende av nationell prövning, eftersom de internationella skyldigheter som är bindande för Finland inte innehåller några krav som omfattar skalorna.

Genom att ändra straffskalorna och överföra gärningar så att de börjar bestraffas strängare kan lagstiftaren styra straffpraxis i en strängare riktning, om praxis beträffande en viss gärning utifrån heltäckande information om den anses ha blivit snedvriden eller om uppfattningen om gärningens straffvärde och gärningens klandervärdhet har förändrats t.ex. på grund av att gärningsformerna har ändrats. Straffskalorna kan också ändras i en lindrigare riktning.

2.5.1.3 Internationell jämförelse

Med avseende på de kriminaliseringsprinciper som iakttas i Finland och de allmänna förutsättningarna för att använda strafflagstiftning är det inte centralt huruvida någon gärning är straffbar på ett visst sätt i någon annan stat. Bedömningen av om det är motiverat att använda strafflagstiftning görs i princip i ljuset av nationella principer och förutsättningar.

Eftersom samhällsproblemen och metoderna att lösa dem i stor utsträckning är desamma i stater med liknande rätts- och andra traditioner kan en internationell jämförelse dock ge vissa riktlinjer. Om man stannar för att föreskriva att en gärning ska vara straffbar kan man ta modell av lagstiftningslösningar som omfattats i andra stater och särskilt i stater som upplevs som viktiga referensstater för Finland, såsom Sverige, Norge och Tyskland.

Möjligheterna att utnyttja internationella jämförelser försvåras av flera omständigheter. Behoven av och grunderna för att kriminalisera ett visst brott kan variera avsevärt mellan olika stater. Regleringens innehåll kan påverkas av det nationella brottslighetsläget och regleringens historiska bakgrund. Sättet att skriva bestämmelserna och lagstiftningstekniken varierar också, t.ex. använder man detaljerat eller mer allmänt skriva paragrafer. Dessutom kan det straffrättsliga systemets uppbyggnad och de principer som ska tillämpas när systemet används vara av betydelse. Av betydelse kan vara t.ex. helheten av de straffbestämmelser som hänför sig till en gärning och möjligheten att tillämpa flera straffbestämmelser samtidigt på gärningen samt huruvida man i stället för straffbestämmelser kan tillämpa bestämmelser om delaktighet eller motsvarande bestämmelser som är allmänt tillämpliga på brott.

I internationella jämförelser är det svårt att dra långgående slutsatser om straffskalorna i referensstaternas straffbestämmelser. Straffskalorna är bundna till det nationella straffsystemet (t.ex. vilka slags straffskalor som man brukar använda i staten) och sätta i relation till straffskalorna för andra brott i det systemet. I Finland ska man försöka använda de straffskalor som började tillämpas i samband med totalreformen av strafflagen. Straffskalan berättar inte heller vilka slags straff som i praktiken bestäms inom ramen för skalan. Straffnivån bestäms enligt de nationella bestämmelserna om bestämmande av straff och de straffnivåer som utformats genom rättspraxis.

2.5.2 Skjutvapenbrott

2.5.2.1 Straffbara gärningar och deras förhållande till varandra

Gärningsformerna av skjutvapenbrott av grundformen enligt 41 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen varierar, eftersom t.ex. tillverkning, förvärvande, innehav och överlåtelse är straffbara. Gärningsformerna har ett nära samband med skjutvapenlagens bestämmelser, eftersom gärningen enligt 1 mom. ska ske i strid med skjutvapenlagen. I en del av punkterna i momentet hänvisas också till vissa bestämmelser i skjutvapenlagen.

Det går inte att se att några betydelsefulla gärningsformer av skjutvapenbrott skulle saknas i 41 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen. Regleringen i 2 mom. baserar sig vad gärningsformerna beträffar på internationella skyldigheter som Finland ska iakttä. Sådana skyldigheter har också avspeglats i form av ändringar i 1 mom.

Enligt 41 kap. 1 § i strafflagen om skjutvapenbrott av grundformen är gärningar som riktar sig mot flertalet andra föremål och tillhör än skjutvapen straffbara som skjutvapenbrott. De kan gälla t.ex. vapendelar, patroner, gassprayer och effektiva luftvapen.

Dessutom är definitionen av skjutvapen i 2 § 1 och 2 mom. i skjutvapenlagen vid och har utvidgats under tiden de nuvarande straffbestämmelserna om skjutvapenbrott. Ursprungligen avsågs enligt paragrafens 1 mom. med skjutvapen ett redskap med vilket kulor, hagel, andra projektiler eller förlamande ämnen kan avfyras med hjälp av krutgastryck, detonationstryck från en tändsats eller annat detonationstryck så att det kan medföra fara för människan. Paragrafens 1 mom. har ändrats så att slutdelen om fara har strukits. Denna ändring grundade sig på att Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/853 om ändring av rådets direktiv

91/477/EEG om kontroll av förvärv och innehav av vapen inte innehåller något sådant krav (RP 179/2018 rd, s. 24).

Skjutvapenlagens 2 § innehöll i början inte heller någon reglering som motsvarade 2 mom. Momentet fick sitt nuvarande innehåll i samband med genomförandet av vapendirektivet. Enligt momentet omfattar definitionen av skjutvapen också föremål som är konstruerade för att avfyra lösa patroner, om deras ändring till ett skjutvapen enligt 1 mom. inte tekniskt har hindrats, och föremål som liknar ett skjutvapen och som på grund av sin konstruktion eller sina materialegenskaper kan ändras till ett skjutvapen. Definitionen av skjutvapen påverkas dessutom av 2 § 3 mom. i skjutvapenlagen och 2 § i skjutvapenförordningen om deaktiverade vapen.

Av 41 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen framgår inte uttryckligen att de begrepp som används i bestämmelsen i fråga om föremål motsvarar definitionerna i skjutvapenlagen. Man kan i någon mån sluta sig till detta av att enligt momentets inledande stycke ska gärningen ske i strid med skjutvapenlagen. I samband med att skjutvapenlagen stiftades var avsikten att lagens begreppsdefinitioner ska tillämpas på motsvarande begrepp i straffbestämmelserna. De straffbestämmelser som intogs i skjutvapenlagen i samband med att den stiftades innehöll inga egna begreppsdefinitioner. Inte heller av motiveringen till straffbestämmelserna (RP 183/1997 rd, s. 128–135) framgår att straffbestämmelsernas begrepp till någon del skulle ha ett innehåll som avviker från innehållet i skjutvapenlagens definitioner. Dessa frågor behandlades inte i samband med att straffbestämmelserna överfördes till 41 kap. i strafflagen (RP 113/2004 rd). I rättspraxis har skjutvapenlagens begreppsdefinitioner, också de som ändrats efter att straffbestämmelserna infördes, tillämpats vid behandlingen av skjutvapenbrott.

I synnerhet utvidgningarna av skjutvapenlagens definition av skjutvapen väcker frågan om definitionerna av begreppen i skjutvapenlagen automatiskt behöver gälla även straffbestämmelsernas begrepp. Detta särskilt därför att när t.ex. definitionen av skjutvapen utvidgats har man inte uttryckligen bedömt ändringarnas återverkningar och huruvida de kan motiveras med avseende på regleringen i 41 kap. 1 § i strafflagen.

Det bör dock påpekas att den relativt vida straffskalan i 41 kap. 1 § i strafflagen (böter eller fängelse i högst två år) gör det möjligt att när straffet bestäms i enskilda fall och i fråga om enskilda vapen göra även betydande skillnader mellan inte bara gärningsformerna utan också de föremål som gärningen gäller. Med hjälp av motiveringen av paragraferna kan man styra bestämmandet av straff i situationer där straffskalan är tillräckligt vid för att täcka gärningar av olika allvarlighet. Detta gäller också bestämmandet av straff i fråga om olika föremål som ska betraktas som skjutvapen t.ex. beroende på om det handlar om ett skjutvapen enligt 2 § 1 eller 2 mom. i skjutvapenlagen. Modifierbara föremål som på grund av sina egenskaper definierats som skjutvapen i 2 § 2 mom. i skjutvapenlagen utgör också en potentiell fara för någon annans liv och hälsa.

Det går inte att urskilja någon klar grund till att man i straffbestämmelsen om skjutvapenbrott borde avvika från skjutvapenlagens nuvarande definition av skjutvapen eller från andra nuvarande begreppsdefinitioner. Oberoende av definitionernas närmare innehåll är de oundvikligen förenade med olika tolkningar som måste avgöras i rättspraxis, och då avspeglas avgörandena i tolkningen av straffbestämmelsen. Tolkningsproblem är utmärkande för straffbestämmelser, och detta gäller i princip även de till synes mest enkla bestämmelserna.

I 41 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen ingår gärningar av olika betydelse och klandervärdhet. Inom ramen för den relativt vida straffskalan är det i sig möjligt att behandla gärningarna olika i straffrättsligt hänseende i enlighet med vad som konstaterats ovan. I vilket fall som helst kan

gärningarna enligt 4–8 punkten i huvudsak karakteriseras som överträdelse av administrativa skyldigheter. Gärningarna enligt dessa punkter gäller t.ex. försummelser med anmälan, besiktning och märkning och kan i den mening i princip bedömas lindrigare än gärningar enligt 1–3 punkten, varför det vore motiverat att överföra gärningarna enligt de förstnämnda punkterna till de brott som bestraffas lindrigare enligt straffskalan. Detta innebär att gärningarna enligt 4–8 punkten inte längre skulle kunna utgöra grund för grovt skjutvapenbrott i de allvarligaste fallen. Enligt vad aktörerna erfarit i praktiken har det dock ingen större praktisk betydelse på grund av ringheten och den allmänna allvarlighetsnivån hos gärningarna enligt de sistnämnda punkterna. Å andra sidan kan hot om fängelse fogas till straffskalan för brott som bestraffas lindrigare för att säkerställa att ett straff som motsvarar straffvärdet kan dömas ut för de allvarligaste gärningarna enligt 4–8 punkten.

2.5.2.2 Noggrann avgränsning av regleringen

För att säkerställa att regleringen är tydlig måste särskild uppmärksamhet fästas vid legalitetsprincipen, som förutsätter att den straffrättsliga regleringen ska vara noggrant avgränsad, när en straffbestämmelse får en betydande del av sitt innehåll från annan lagstiftning, dvs. i detta fall skjutvapenlagen. Exempelvis i samband med behandlingen av regeringens proposition om effektivisering av besöksförbudet RP 143/2022 rd har grundlagsutskottet som en del av de villkor som ställs för blancostraffteknik understrukit bl.a. att i den bestämmelse som inbegriper själva kriminaliseringen bör det finnas en saklig beskrivning av den gärning som avses bli kriminaliserad. I det fallet noterade grundlagsutskottet att det i den föreslagna straffbestämmelsen inte uttryckligen hänvisades till de bestämmelser i lagen om besöksförbud där gärningens straffbarhet får sitt sakinnehåll (GrUU 63/2022 rd, avsnitt 23).

I 41 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen beskrivs förhållandet mellan de förfaranden som är straffbara enligt momentet och regleringen i skjutvapenlagen på varierande sätt. Det hänvisas t.ex. inte till alla delar till betydelsefulla bestämmelser i skjutvapenlagen. I 2 mom. hänvisas i fråga om straffbart beteende till vissa artiklar i vissa internationella instrument. I båda momenten ingår som en del av rekvisitet en kort karakterisering av de straffbara gärningarna, till denna del kan regleringen anses uppfylla minimikraven på noggrant avgränsad reglering.

Regleringstekniken och de många gärningsformerna gör att 41 kap. 1 § i strafflagen i nuläget är tung och delvis svår att uppfatta. Paragrafens 1 mom. skulle dock bli avsevärt kortare, om 4–8 punkten överförs till exempelvis paragrafen i samma kapital om lindrigt skjutvapenbrott.

En noggrant avgränsad straffreglering skulle för det första främjas om det uttryckligen konstateras att skjutvapenlagens begreppsdefinitioner tillämpas. Detta gäller såväl de gärningar som blir kvar i 41 kap. 1 § i strafflagen som de gärningar som överförs från paragrafens 1 mom. 4–8 punkten. Begreppsdefinitionerna är av betydelse också för grova skjutvapenbrott som straffbara enligt 41 kap. 2 § i strafflagen och för andra allvarliga gärningar med koppling till skjutvapen.

En noggrant avgränsad reglering främjas också om det i de gärningsformer som blir kvar i 41 kap. 1 § 1 mom. 1–3 punkten i strafflagen om skjutvapenbrott hänvisas till betydelsefulla bestämmelser i skjutvapenlagen i den mån det är möjligt, behövt och ändamålsenligt för att klargöra regleringen.

2.5.2.3 Innehav i strid med skjutvapenlagen som inte betraktas som brott

I 41 kap. 1 § 4 mom. i strafflagen föreskrivs att som skjutvapenbrott anses inte innehav enligt 1 mom. 1 punkten, om den som innehar ett sådant föremål på eget initiativ gör en anmälan till

polisen om föremålet och överlämnar det i polisens besittning. Momentet gäller alltså gärningar som utan undantagsbestämmelsen skulle vara straffbara som innehav i strid med skjutvapenlagen, dvs. i praktiken olovligt innehav.

Avgränsningen i 41 kap. 1 § 4 mom. i strafflagen kan betraktas som tillräckligt heltäckande. Det går inte att se några andra fall av olovligt innehav av skjutvapen som borde omfattas av momentets tillämpningsområde. Behövliga preciseringar kan göras i motiveringen till bestämmelsen.

2.5.3 Allvarliga gärningar med koppling till skjutvapen

I bestämmelserna om skjutvapenbrott ska det föreskrivas heltäckande och tydligt om de gärningsformer som särskilt på grund av gärningarnas skadlighet eller farlighet samt gärningsmannens skuld i princip ska betraktas som klart mer klandervärda än grundformen av skjutvapenbrott. Detta handlar särskilt om gärningar som är förenade med risk för att vapnen används i brottsligt syfte. Uppmärksamhet ska fästas vid situationer där det finns förhöjd risk för att ett brott begås där vapnet används.

2.5.3.1 Att bära eller transportera ett olovligt skjutvapen på allmän plats eller i ett trafikmedel

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering ändras rekvisitet för grovt skjutvapenbrott så att det blir straffbart som grovt skjutvapenbrott att bära eller transportera ett olovligt skjutvapen på allmän plats eller i ett fordon.

Genomförandet av föresatsen i regeringsprogrammet går inte att lösgöra från de allmänna förutsättningar för att använda strafflagstiftning och kriminaliseringsprinciperna, som behandlas i avsnitt 2.5.1. Av betydelse är särskilt ett vägande samhälleligt behov och behov av att skydda rättsobjekt i anslutning därtill samt prevention (den avskräckande effekten av strängare straff). Det sistnämnda liksom proportionalitetsprincipen, inklusive att straffskalorna för olika brott står i rätt proportion till varandra, hänför sig också till regeringsprogrammets föresats att minimistraffet för grovt skjutvapenbrott höjs från fyra månader till två år.

Enligt den allmänna bilden av vapenbrottsligheten bedöms beredskapen att använda skjutvapen har ökat bland aktörer inom allvarlig och organiserad brottslighet. Skjutvapenbrottsligheten i samband med användning av våld bedöms öka. Denna lägesbild gäller också bärande av skjutvapen. Ett vägande samhälleligt behov och skydd av rättsobjekt hänför sig till behovet att skydda människors liv och hälsa samt allmän ordning och säkerhet.

En person som avsiktligt bär ett olovligt skjutvapen på allmän plats eller transporterar det i ett trafikmedel på allmän plats eller någon annanstans har åtminstone förberett sig på att ty sig till våld genom att använda skjutvapnet eller så kan det i en viss situation rentav vara personens avsikt, trots att syftet med användningen ännu inte är helt klart. En sådan gärning skiljer sig i princip avsevärt från en sådan där skjutvapnet endast förvaras på någon plats. Bärande av ett olovligt skjutvapen kan i princip anses uttrycka förhöjd risk för att brott kommer att begås och således vara överlag allvarligare än situationer där ett lovligt vapen bärs i strid med tillståndsvillkor eller skjutvapenlagen. Risken för att brott begås i anslutning till lovliga skjutvapen behandlas i de avsnitt som gäller andra allvarliga gärningar med kopplingar till skjutvapen (2.5.3.2 och 4.1.1.3). Även utifrån den internationella jämförelsen kan man se att av betydelse för regleringens stränghet är gärningsplatsen för innehavsbrottet som gäller skjutvapen samt att innehavsgärningen allmänt taget är förenad med farliga element. Brott som begåtts genom att använda skjutvapen kan dessutom kränka även andra skyddade grundläggande fri- och rättigheter än liv och hälsa, t.ex. egendomsskyddet.

Med beaktande av de ovannämnda omständigheterna finns det grunder för att medförande eller transport av ett olovligt skjutvapen på allmän plats eller i ett trafikmedel ska läggas till som kvalificeringsgrund för grovts skjutvapenbrott. Denna ändring tillsammans med föresatsen i regeringsprogrammet att höja minimistraffet för grovt skjutvapenbrott skulle innebära en verkligt betydande höjning av straffnivån för det aktuella brottet och leda till att det nästan alltid döms ut ovillkorligt fängelsestraff för det. Trots att straffnivån för gärningen är bara en omständighet som inverkar på omfattningen av ny brottslighet vid sidan av t.ex. tillfällena att begå brott och risken för att åka fast, kan en betydande skärpning av den straffrättsliga bedömningen av gärningen ha en betydande preventiv effekt på ny brottslighet.

För att ett brott ska betraktas som grovt skjutvapenbrott ska det fortfarande förutsättas att brottet även bedömt som en helhet är grovt. Helhetsbedömningen leder till att slutresultatet när straffet bestäms inte är oskäligt, när man beaktar t.ex. gärningsmannens syfte och gärningsförhållandena som en helhet.

2.5.3.2 Andra allvarliga gärningar med kopplingar till skjutvapen

Den grova skjutvapenbrottsligheten har betydande kopplingar till organiserad brottslighet. Även strafflagens nuvarande bestämmelser gör det möjligt att på många ställen beakta att ett skjutvapenbrott har koppling till organiserad brottslighet. För det första innehåller 41 kap. 2 § 1 mom. i strafflagen gärningsformer som kan vara av betydelse med tanke på organiserade kriminella sammanslutningar och även kriminella sammanslutningar som inte omfattas av definitionen. Ett skjutvapenbrott kan vara grovt t.ex. för att föremålet för brottet är ett särskilt farligt skjutvapen eller en stor mängd skjutvapen eller att brottet begås särskilt planmässigt. För att ett brott ska betraktas som grovt förutsätts dock att gärningen även bedömd som en helhet är grov. Att den kvalificeringsgrund som nämns i momentet föreligger är i praktiken dock en starkt utgångspunkt för att gärningen i slutändan också betraktas som grov. I kvalificeringsgrunderna i momentet beaktas inte uttryckligen t.ex. huruvida innehavs- och överlåtelssituationerna eventuellt har en koppling till organiserade kriminella sammanslutningar.

Till organiserade kriminella sammanslutningar hänför sig också 17 kap. 1 a § i strafflagen om deltagande i en sådan sammanslutnings verksamhet, där det i 1 mom. 2 punkten bl.a. föreskrivs att det är straffbart att utrusta eller försöka utrusta en organiserad kriminell sammanslutning med vapen. Straffbarheten för deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet begränsas av att enligt det nämnda momentet förutsätts också att det allvarliga brott som sammanslutningen syftar till eller ett straffbart försök till ett sådant brott begås i sammanslutningens verksamhet.

När det gäller skjutvapenbrott kan skärpningsgrunden i 6 kap. 5 § 1 mom. 2 punkten i strafflagen, dvs. att brottet begås som ett led i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet, bli tillämplig. Skärpningsgrunden kan inverka t.ex. så att man döms till fängelsestraff och också ovillkorligt fängelse även för grundformen av skjutvapenbrott. Även den allmänna principen om straffmätning enligt 6 kap. 4 § i strafflagen kan leda till ett sådant slutresultat för alla som gjort sig skyldiga till skjutvapenbrott utan den aktuella skärpningsgrunden. Denna princip iakttas också vid valet av straff och enligt den ska straffet mätas ut så att det står i rättvis proportion till brottets skadlighet och farlighet, incitamenten till gärningen samt gärningsmannens skuld i övrigt sådan den framgår av brottet.

Även andra bestämmelser i strafflagen kan vara betydelsefulla när de är tillämpliga på organiserade kriminella sammanslutningars verksamhet, även om deras tillämpningsområde är allmänt med avseende på gärningsmannen. Detta gäller t.ex. förberedelse till grovt brott mot liv

eller hälsa och förberedelse till grovt rån, som är straffbart enligt 21 kap. 6 a § och 31 kap. 2 a § i strafflagen. Dessa gärningar kan också vara förenade med innehav av skjutvapen.

Definitionen av organiserad kriminell sammanslutning i 6 kap. 5 § 2 mom. i strafflagen är noggrant avgränsad. Enligt definitionen avses med organiserad kriminell sammanslutning en strukturerad sammanslutning, inrättad för en viss tid, bestående av minst tre personer, som handlar i samförstånd för att begå brott för vilka det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år, eller brott som avses i 11 kap. 10 § eller 15 kap. 9 §.

En specialform av organiserad brottslighet är brottslighet med anknytning till en terroristgrupp som definieras i 34 a kap. 6 § 2 mom. i strafflagen. Det är t.ex. straffbart att utrusta en terroristgrupp med skjutvapen med stöd av 4 § 1 mom. 1 punkten i det kapitlet. Även förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte samt meddelande av och deltagande i utbildning för ett terroristbrott som gäller skjutvapen kan ha koppling till en terroristgrupps verksamhet. Det är fråga om verksamhet som omfattas av specialbestämmelser och andra särskilda förutsättningar för straffbarhet i anslutning till dem, och som utifrån antalet ärenden sällan behandlas i en straffprocess.

Även sådana sammanslutningar av personer som inte uppfyller definitionen av organiserad kriminell sammanslutning kan göra sig skyldiga till skjutvapenbrott. Sådana sammanslutningar kan vara t.ex. gatugång som i huvudsak består av unga män, som det enligt polisens uppskattning finns 10 av i Finland, och ungdomsgång som består av yngre personer. Personer som hör till sådana grupper kan vara beväpnade åtminstone i självförsvar men också för att begå brott i gruppen genom att använda ett eller flera vapen. I grupper som består av ungdomar påträffas sällan skjutvapen.

En tillräckligt exakt definition av grupp som uppfyller kraven på den straffrättsliga legalitetsprincipen i anslutning till brottsrekvisitet kan antas vara förenad med betydande problem. Erfarenheterna av definitionen av organiserad kriminell sammanslutning visar att dylika definitioner också är förenade med praktiska tolknings- och tillämpningsproblem, som kan göra det svårt att ingripa i allvarlig skjutvapenbrottslighet med strafflagstiftningen. I detta sammanhang måste man beakta att gatu- och ungdomsgång kan ha en lös struktur och kort livstid och medlemmarna kan variera.

Genom bestämmelserna om delaktighet i brott i 5 kap. i strafflagen blir också personer som hör till olika grupper som begår brott i viss mån straffrättsligt ansvariga för brott som begåtts tillsammans inom gruppen för att uppnå ett gemensamt syfte. Detta gäller också skjutvapenbrott som begås tillsammans.

När målet är att förhindra brott mot människors liv och hälsa och andra allvarliga brott, t.ex. mot egendom, samt att trygga allmän ordning och säkerhet, är det väsentligt att föreskriva heltäckande om farliga och skadliga gärningsformer oberoende av om skjutvapenbrotten är kopplade till en på något sätt definierad grupps verksamhet eller inte. Även enskilda personers verksamhet kan orsaka betydande fara och allvarliga följder. Å andra sidan kan överlåtelse av redan ett skjutvapen till en organiserad kriminell sammanslutning betraktas som en gärning som ger uttryck åt en beaktansvärd fara.

Även av den internationella jämförelsen kan man dra slutsatsen att i flera centrala referensstaters lagstiftning fästs ingen nämnvärd uppmärksamhet vid om ett brott med anknytning till ett skjutvapen har begåtts i en grupps verksamhet. Detta tar sig uttryck på så sätt att man inte har infört några särskilda straffbestämmelser för organiserade eller andra kriminella sammanslutningar. Däremot har man fäst uppmärksamhet vid t.ex. om vapnet kan användas i

brottsligt syfte, och dessutom vid gärningens farlighet. Å andra sidan måste man också se till att regleringen beaktar särdragen hos även organiserade kriminella sammanslutningar.

Föresatsen i regeringsprogrammet gäller gärningar med koppling till allmänna platser och trafikmedel då gärningsmannen har ett olovligt vapen. Det bör dock påpekas att även innehav av ett lovligt vapen på en allmän plats eller även någon annan plats kan beroende på gärningsmannens motiv eller syftet med innehavet i övrigt ge uttryck åt risk för eventuell kommande brottslig verksamhet. Det kan t.ex. handla om att man förbereder sig på att använda våld, vilket kan vara av betydelse vid uppgörelser mellan kriminella. Det är då fråga om gärningar som å ena sidan ännu inte har framskridit till ett försök att begå ett brott där vapnet används och som å andra sidan inte är straffbara som förberedelsebrott med anknytning till vapen. De är ännu inte heller medhjälp till ett brott som begås av någon annan eller ett straffbart försök till ett sådant brott. De gärningsformer som uttrycker risk kan också hänföra sig till andra gärningsformer av skjutvapenbrott än innehav av skjutvapen, t.ex. överlåtelse eller utlåning av skjutvapen.

För närvarande gör 41 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen ingen skillnad mellan gärningar t.ex. på grund av gärningsmannens motiv eller gärningsförhållandena. 41 kap. 2 § 1 mom. i strafflagen om grovt skjutvapenbrott fäster i kvalificeringsgrunderna ingen uttrycklig uppmärksamhet vid skjutvapenbrottets farliga karaktär, även om särskilt farligt skjutvapen nämns som ett föremål för brott i 1 mom. 1 punkten.

Med tanke på regleringens täckning är det inte tillräckligt att förberedelse till vissa brott eller förberedelse till eller främjande av brott med koppling till vissa terroristbrott är straffbart med de begränsningar av straffbarheten som ingår i straffbestämmelserna om dem och som kan gälla t.ex. gärningsformerna och de brott som avsikten är att begå. Det är viktigt att säkerställa att lagstiftningen är heltäckande till dessa delar.

Med beaktande av de konstaterade omständigheterna är det motiverat att komplettera lagstiftningen så att sådana brott som gäller ett skjutvapen och som är förenade med beaktansvärd risk för att skjutvapnet används i allvarligt brottsligt syfte bestraffas strängare än grundformen av skjutvapenbrott.

Den nya straffbestämmelsen som kompletterar den nuvarande regleringen blir inte nödvändigtvis tillämplig i särskilt många fall. Straffbestämmelsers betydelse och värde mäts emellertid inte i någon väsentlig mån utifrån antalet gånger de tillämpas. Strävan med den aktuella straffbestämmelsen är att förhindra allvarliga brott.

Enligt 41 kap. 2 § 1 mom. i strafflagen om grovt skjutvapenbrott betraktas ett skjutvapenbrott som grovt, om 1) föremålet för brottet är ett särskilt farligt skjutvapen eller en stor mängd skjutvapen, effektiva luftvapen eller vapendelar, 2) betydande ekonomisk vinning eftersträvas, eller 3) brottet begås särskilt planmässigt. För att gärningen ska betraktas som grov förutsätts det dessutom att brottet också bedömt som en helhet är grovt. Det har inte framkommit något behov av att foga andra kvalificeringsgrunder till 41 kap. 2 § 1 mom. i strafflagen än den kvalificeringsgrund som baserar sig på föresatsen i regeringsprogrammet och som gäller allmänna platser och trafikmedel.

2.5.4 Lindrigt skjutvapenbrott

I 41 kap. 3 § i strafflagen föreskrivs det om straff för lindrigt skjutvapenbrott på ett sätt som allmänt överensstämmer med strafflagens bestämmelser om brott av tre olika allvarlighetsgrader. Enligt paragrafen döms till böter om ett skjutvapenbrott, med beaktande av

arten och mängden av föremål som brottet riktat sig mot eller andra omständigheter som hänför sig till brottet, bedömt som en helhet är ringa. Behovet av att ändra paragrafen hänför sig på det sätt som framgår av avsnitt 4.1.1 till att de gärningar som för närvarande bestraffas som skjutvapenbrott enligt 41 kap. 1 § 4–8 punkten i strafflagen överförs.

2.5.5 Farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan

2.5.5.1 Allmänt

Enligt föresatsen i regeringsprogrammet skärps straffen för innehav av farligt föremål och av föremål som lämpar sig för att skada någon annan. Utifrån ordalydelsen är det fråga om strafflagens 41 kap. 5 § (innehav av farligt föremål; böter eller fängelse i högst ett år) och 6 § (innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan; böter eller fängelse i högst sex månader). Den effekt som avses i föresatsen uppnås genom att ändra straffskalorna i dessa paragrafer i en strängare riktning.

Strafflagens 41 kap. 4–7 § överfördes till kapitlet 2007 från ordningslagen, som trädde i kraft 2003. Bestämmelsernas innehåll har inte ändrats eller setts över i någon större utsträckning på mer än 20 år. Att det gått en lång tid innebär att på samma sätt som bestämmelserna om skjutvapenbrott har den aktuella regleringens täckning och innehåll inte bedömts i ljuset av utvecklingstrenderna för dessa brott och brottsituationen. Även bestämmelserna i 41 kap. i strafflagen om dessa föremål och ämnen bör bilda en uppdaterad, tillräckligt omfattande, tydlig och konsekvent helhet där man på ett ändamålsenligt sätt beaktar hur skadliga och farliga olika handlingar är.

Bedömningsfrågorna i anslutning till farliga föremål samt föremål eller ämnen som lämpar sig för att skada någon annan gäller huruvida straffbestämmelserna i 41 kap. 4–7 § i strafflagen är tillräckligt noggrant avgränsade, är gärningsformerna enligt dem tillräckligt heltäckande, med beaktande av även gärningarnas potentiella farliga karaktär, och står de gärningar som enligt dem är straffbara i ändamålsenlig proportion till varandra vad straffbarheten (straffskalorna) beträffar. Dessutom måste man särskilt i anslutning till gärningarnas potentiella farlighet bedöma regleringen och behoven av att ändra den i förhållande till vissa nuvarande straffbestämmelser.

2.5.5.2 Noggrann avgränsning av regleringen

I 41 kap. 4–7 § i strafflagen hänvisas det i fråga om beskrivningen av det straffbara beteendet till gärningar som strider mot 9–11 § i ordningslagen. Dessutom innehåller paragraferna i kapitlet en kort karakterisering av den straffbara gärningen. Lagstiftningstekniskt är det i stor utsträckning fråga om en likadan situation som vid gärningar med koppling till skjutvapenbrott i kapitlets 1 §. Detta gäller i synnerhet de gärningar enligt 1 § 1 mom. som det i enlighet med vad som konstaterats tidigare vore motiverad att överföra till bestämmelserna om brott som bestraffas lindrigare.

På grund av paragrafhänvisningarna och den korta karakteriseringen av gärningarna kan 41 kap. 4–7 § i strafflagen i nuläget anses uppfylla minikraven på sådan noggrant avgränsad reglering som den straffrättsliga legalitetsprincipen förutsätter. Det finns inget behov av att på samma sätt som i fråga om gärningar med koppling till skjutvapen att hänvisa till bestämmelser som innehåller definitioner i en annan lag, eftersom betydelsefulla farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan nämns i 9 § (1 och 2 mom.) och 10 § (1 mom.) i ordningslagen, som det redan hänvisas till i 41 kap. 4–6 § i strafflagen. De paragrafer i

ordningslagen som det hänvisas till täcker också situationer där det inte är fråga om förbudet innehav (9 § 3 mom. och 10 § 3 mom. i ordningslagen).

I detta sammanhang är det dock skäl att korrigera straffbestämmelsen om innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan så att den börjar motsvara förbudet i det inledande stycket i 10 § 1 mom. i ordningslagen. Enligt stycket är det straffbart att på allmän plats inneha föremål och ämnen som lämpar sig för att uttryckligen allvarligt skada någon annan. Samma preciseringsbehov gäller också brottsbeteckningen, inklusive brottsbeteckningen överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan (41 kap. 7 § i strafflagen), samt rubriken för 10 § i ordningslagen. Det är möjligt att med nästan vilket föremål som helst tillfoga någon annan åtminstone obetydlig skada. Därför gäller förbudet mot innehav på allmänna platser bara sådana föremål och ämnen med vilka någon annan kan skadas allvarligt (RP 20/2002 rd om stiftande av ordningslagen, s. 41, motiveringen till 10 §).

Huruvida kravet på noggrant avgränsad reglering uppfylls bör bedömas separat i fråga om de föreslagna lagstiftningsändringarna.

2.5.5.3 Regleringens täckning samt ändringsbehov

I bestämmelserna efter straffbestämmelserna om skjutvapenbrott i 41 kap. i strafflagen föreskrivs som straffbara gärningsformer med bindning till 9–11 § i ordningslagen införsel i landet, tillverkning och saluföring av ett farligt föremål (4 §), innehav av ett farligt föremål på allmän plats eller i ett trafikmedel på allmän plats (5 §), innehav på allmän plats av ett föremål eller ämne som lämpar sig för att (allvarligt) skada någon annan eller ett föremål som är förvillande likt ett skjutvapen eller en explosiv vara (6 §) samt försäljning eller annan varaktig överlåtelse av ett luftvapen, ett vapen med fjäderfunktion eller en harpun till någon som inte fyllt 18 år (7 §).

Föremålen för de brott som 41 kap. 4–7 § i strafflagen täcker utgör en brokig mångfald på grund av bindningen till ordningslagen. Straffbestämmelserna gäller i anslutning till ordningslagens 9 § (farliga föremål) t.ex. knogjärn, förlamande elvapen och fjäderbatonger och i anslutning till 10 § (föremål och ämnen som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan) t.ex. föremål som lämpar sig för att skära eller sticka och föremål som är lämpliga som tillhygge, batonger, kättingar, luftvapen, vapen med fjäderfunktion och slangbågar samt frätande ämnen.

Enligt 1 § i ordningslagen främjar den lagen allmän ordning och säkerhet. För att uppnå detta mål föreskrivs det i 9–11 § i ordningslagen om förbud i anslutning till farliga föremål samt föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan. Enligt 17 § i ordningslagen finns bestämmelser om straff för brott mot bestämmelserna om farliga föremål, innehav av farligt föremål, innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan och överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan i 41 kap. 4–7 § i strafflagen.

I detta sammanhang ingår i bedömningen av lagstiftningen inte att bedöma vilka slags gärningar med koppling till farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan som ska betraktas som förbjudna i ordningslagen med avseende på allmän ordning och säkerhet. Denna bedömning ska göras i samband med att ordningslagen eller vissa delar av den bedöms. Då kan det vara skäl att även bedöma huruvida luftvapen och vapen med fjäderfunktion borde överföras från föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan i 10 § i ordningslagen till farliga föremål i 9 §.

I enlighet med den lagstiftningslösning som omfattats tidigare föreskrivs det om straff för överträdelse av förbuden i 9–11 § i ordningslagen i vissa bestämmelser i 41 kap. i strafflagen, eftersom det har ansetts motiverat att föreskriva att alla gärningar i strid med förbud är straffbara och eftersom strävan i enlighet med den centraliseringsprincip som man gick in för i samband med totalreformen av strafflagen är att straffbestämmelser med hot om fängelsestraff ska placeras i strafflagen. I detta sammanhang har det inte framkommit något behov av att bedöma slutsatsen att gärningar som strider mot förbuden ska vara straffbara på något annat sätt. Gärningarna har också på grund av gärningsformerna och karaktären hos de föremål och ämnen som är föremål för gärningarna sådant straffvärde i anslutning till tryggandet av allmän ordning och säkerhet att det är skäl att även hot om fängelse ingår i straffskalan och därför är det motiverat att bestämmelserna om deras straffbarhet ingår uttryckligen i strafflagen.

Oberoende av ordningslagens bestämmelser kan man gå till mer omfattande kriminaliseringar än i nuläget antingen genom att utvidga tillämpningsområdet för de nuvarande straffbestämmelser med avseende på t.ex. gärningsformerna eller föremålen för en gärning eller genom att införa nya straffbestämmelser i den mån det är motiverat i ljuset av de allmänna förutsättningarna för att använda strafflagstiftning och kriminaliseringsprinciperna. Eftersom synpunkter i anslutning till tryggandet av allmän ordning och säkerhet har beaktats redan i den nuvarande straffregleringen, framhävs synpunkter som gäller tryggandet av liv och hälsa i samband med eventuell kompletterande reglering.

I samband med bestämmelserna om farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan framträder samma synpunkt som i fråga om skjutvapen. Även dessa föremål och ämnen kan vad skadligheten och farligheten beträffar ha kopplingar till mycket varierande situationer. I de allvarligaste fallen är det fråga om situationer där en gärning som strider mot förbudet som gäller föremålet eller ämnen har eller kan ha koppling till någon annan framtida brottslig verksamhet, där det kan vara fråga om t.ex. brott mot liv eller hälsa. Strafflagens 41 kap. 4–7 § grundar sig direkt på förbud i vissa paragrafer i ordningslagen, och paragraferna gör ingen skillnad med avseende på t.ex. i vilket syfte eller i vilken situation ett föremål eller ämne som avses i paragraferna innehas på en allmän plats och vilken fara som innehavet på en sådan plats kan företräda.

En fråga som kräver prövning när det gäller dessa föremål och ämnen är på samma sätt som bestämmelserna om skjutvapen huruvida gärningens koppling till en organiserad kriminell sammanslutning eller verksamheten i ett kriminellt gäng som inte uppfyller definitionen bör beaktas särskilt i bestämmelserna. Utifrån den tillgängliga informationen kan t.ex. användning och risk för användning av eggvapen snarare hänföra sig till sådana grupper av i synnerhet unga personer som agerar tillsammans men som inte uppfyller kriterierna på en organiserad kriminell sammanslutning men vars verksamhet kan tillföras ett betydande riskelement om de utrustas med eggvapen.

Även de brott som regleras i 41 kap. 4–7 § i strafflagen hänför sig i någon mån, beroende på det enskilda brottet, till 17 kap. 1 a § 1 mom. 2 punkten i strafflagen, enligt vilken det med vissa förbehåll är straffbart att gärningsmannen utrustar eller försöker utrusta en organiserad kriminell sammanslutning med explosiva varor, vapen, skjutförnödenheter eller ämnen eller förnödenheter som är avsedda för tillverkning av sådana eller med andra farliga föremål eller ämnen. Enligt motiveringen till punkten (RP 263/2014 rd, s. 34/I) avses med andra farliga föremål eller ämnen alla slags föremål och ämnen som kan orsaka allmän fara. I motiveringen konstateras också att eggvapen nämns inte särskilt i punkten. Om eggvapnen eller andra jämförbara föremål i undantagsfall kan orsaka allmän fara, kan de enligt vad som sägs på detta ställe i lagens förarbeten anses som farliga föremål.

För de gärningar som är straffbara enligt 41 kap. 4–7 § i strafflagen kan på samma sätt som i fråga om gärningar med koppling till skjutvapen lämpa sig den straffskärpningsgrund i 6 kap. 5 § 1 mom. 2 punkten i strafflagen som gäller att brottet begås som ett led i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet.

På samma sätt som skjutvapen berörs eggvapen liksom andra jämförbara livsfarliga redskap och redskap som är särskilt lämpade som redskap (i fråga om förberedelse till grovt rån hjälpmedel) vid brottet av strafflagens bestämmelser om förberedelsebrott. I dem föreskrivs det att det är straffbart att inneha eggvapen och andra ovannämnda redskap för att förbereda ett brott mot liv eller hälsa (21 kap. 6 a § i strafflagen), förbereda tagande av gisslan (25 kap. 4 a § i strafflagen) och förbereda grovt rån (31 kap. 2 a §) i strafflagen.

Av förarbetena till paragraferna om förberedelsebrott framgår att eggvapen är bl.a. dolkar, stiletter och bajonetter och livsfarliga redskap som kan jämföras med eggvapen är t.ex. en fjäderbatong och ett knogjärn samt olika slags tillhyggen som är tillverkade av kabel, metallrör eller vajer och som kan jämföras med dem (RP 141/2012 rd, s. 36/I). Till dessa delar finns en koppling till 9 och 10 § i ordningslagen samt därigenom till straffbestämmelserna i 41 kap. 4–6 § i strafflagen. Redskap som särskilt lämpar sig för brott är enligt lagens förarbeten t.ex. gift samt en sådan skara ämnen och redskap av vilka gärningsredskapet tillverkas. I enlighet med vad som konstaterats tidigare begränsas tillämpningen av straffbestämmelserna om förberedelsebrott att innehavet måste hänföra sig till en konkret och på något sätt specificerad gärning. Dessutom är kretsen av brott vars begående är förenat med förberedelse mycket begränsad.

På samma sätt som när det gäller skjutvapen stämmer det också i fråga om farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan att även enskilda personers verksamhet kan orsaka betydande fara och skadliga påföljder. Problem med att bestämma vad är andra grupper än organiserade kriminella sammanslutningar samt tolknings- och tillämpningsproblem i anslutning till definitionerna av grupper kan äventyra uppnåendet av målet, dvs. att ingripa i allvarlig brottslighet genom strafflagstiftningen. Sålunda borde straffbestämmelserna vara så allmänt skrivna som möjligt, dock inom de gränser som den straffrättsliga legalitetsprincipens krav på exakthet sätter.

På samma sätt som straffbestämmelserna om skjutvapen bör straffbestämmelserna om farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan med avseende på regleringens täckning och gärningarnas straffbarhet på ändamålsenligt sätt beakta situationer där det finns risk för att föremålet eller ämnet används i brottsligt syfte. Sådant innehav av vissa föremål eller ämnen på allmän plats som för närvarande är straffbart är i sig i någon mån förenat med potentiell farlig användning, eftersom den som avsiktligt har med sig föremålet eller ämnet kan i vissa situationer åtminstone förbereda sig på att använda våld. Skjutvapen och andra föremål som omfattas av straffbestämmelserna om skjutvapen kan också i regel och i princip anses som farligare än de föremål och ämnen som det nu är fråga om. Det är alltså viktigt att i straffbestämmelserna behålla rätt förhållande och betoning mellan de olika föremål som regleras i 41 kap. i strafflagen.

Av de gärningar som nu är straffbara enligt 41 kap. 4–7 § är straffskalan strängast (böter eller fängelse i högst två år) för brott mot bestämmelserna om införsel i landet, tillverkning och saluföring av farliga föremål (4 §). För innehavsbrott enligt 5 och 6 § i det kapitlet är maximistrafen fängelse i ett år (5 §) och sex månader (6 §) och för överlåtelsebrott enligt 7 § i det kapitlet är maximistrafet sex månader. Det är skäl att se till att straffskalorna för dessa gärningar står i rätt proportion till varandra.

2.5.6 Skjutbanebrott

Enligt 41 kap. 7 a § i strafflagen ska den som i strid med lagen om skjutbanor 1) anlägger eller driver en skjutbana utan tillstånd enligt 4 § 1 mom. i den lagen, eller 2) anlägger eller driver en småskalig skjutbana utan att göra en anmälan enligt 4 § 2 mom. i den lagen, för skjutbanebrott dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Det har inte framkommit några behov av att ändra paragrafen om skjutbanebrott.

Bestämmelser om tillståndsplikt för skjutbanor finns i 4 § 1 mom. i skjutbanelagen och om anmälningsplikt för småskaliga skjutbanor i 4 § 2 mom. i den lagen, som det hänvisas till i 41 kap. 7 a § i strafflagen. Bestämmelser om skjutbanetillstånd finns i 5 § i lagen om skjutbanor och bestämmelser om anmälan om småskalig skjutbana i 8 § i den lagen. I 41 kap. 7 a § i strafflagen skulle man kunna hänvisa till de två sistnämnda paragraferna. Det kan inte anses nödvändigt att ändra 41 kap. 7 a § i strafflagen på detta sätt, eftersom det inte är känt att hänvisningarna skulle ha varit förenade med några praktiska tillämpningsproblem.

3 Målsättning

Syftet med lagstiftningsförslagen är för det första att se till att bestämmelserna är heltäckande med tanke på skyddet av de rättsobjekt som användningen av skjutvapen kan kränka. Dessa rättsobjekt är liv, hälsa, allmän ordning och säkerhet, sexuell självbestämmanderätt samt äganderätt. Till detta syfte hänför sig förslaget att hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott ska göras straffbart i den nya 41 kap. 2 § i strafflagen.

Strävan med flera av de föreslagna ändringarna är att straffskalorna för vapenbrott och därigenom också de straff som döms ut för brotten ska skärpas på det sätt som förutsätts i regeringsprogrammet. Detta gäller i form av ändringar som leder till strängare straff grovt skjutvapenbrott (en ny kvalificeringsgrund tillfogas och minimistraffet ändras från fängelse i fyra månader till två år), innehav av farligt föremål samt innehav av ett föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan. Å andra sidan överförs vissa gärningsformer som i första hand kan karakteriseras som överträdelser av administrativa skyldigheter från paragrafen om skjutvapenbrott som ska bestraffas strängare till den paragraf som gäller brott ska bestraffas lindrigare.

Genom att föreskriva att det nya brottet som hänför sig till farlig brottslig verksamhet ska vara straffbart och genom lagstiftningsändringarna som leder till strängare straffpraxis eftersträvas en förebyggande inverkan på begåendet av nya brott samt effektivare skydd av rättsobjekt. Det gäller både straffens allmänna brottsförebyggande effekt (allmänprevention) och effekten som hindrar redan dömda personer från att begå nya brott (individualprevention). Allmänpreventionen handlar framför allt om i vilken mån medborgarna upplever att systemet fungerar effektivt och rättvist.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

4.1.1 Strafflagen

4.1.1.1 Skjutvapenbrott

I enlighet med vad som konstaterats tidigare blir 1–3 punkten kvar i strafflagens 41 kap. 1 § 1 mom. om skjutvapenbrott. Deras noggranna avgränsning främjas genom att det hänvisas till

betydelsefulla bestämmelser i skjutvapenlagen i den mån det är möjligt, behövt och ändamålsenligt för att förtydliga regleringen.

Enligt de gärningsformer som blir kvar i momentet är det för närvarande straffbart att gärningsmannen i strid med skjutvapenlagen 1) överför eller för in till Finland, överför från Finland, i kommersiellt syfte för ut, transiterar eller tillverkar eller saluför, förvärvar, innehar eller överlåter ett skjutvapen, en vapendel, patroner, särskilt farliga projektiler, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen, 2) i kommersiellt syfte reparerar ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen eller modifierar ett skjutvapen eller en vapendel eller 3) lånar ut ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen till någon som inte har rätt att inneha ett sådant föremål.

I anslutning till 41 kap. 1 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen framgår det av momentets förarbeten (RP 183/1997 rd, s. 128–130) för det första att den verksamhet avseende skjutvapen, vapendel, patroner och särskilt farliga projektiler som beskrivs i punkten förutsätter enligt 18 § 1 mom. 1 punkten i skjutvapenlagen i regel tillstånd av en myndighet. Av skjutvapenlagens bestämmelser framgår att när det gäller dessa föremål avgör den sistnämnda punkten dock inte ensam vilken verksamhet som i enlighet med det inledande stycket i 41 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen strider mot skjutvapenlagen. Exempelvis genast i följande paragraf konstateras undantag från tillståndsplikten.

Strafflagens 41 kap. 1 § 1 mom. 1 punkten har 2015 utökats med omnämnanden av robot- eller raketuppskjutningssystem, gassprayer och effektiva luftvapen. Även när det gäller dem framgår att gränserna för tillåten verksamhet bestäms enligt flera bestämmelser i skjutvapenlagen. Robot- och raketuppskjutningssystem är i enlighet med 9 § 1 mom. 1 punkten i skjutvapenlagen särskilt farliga skjutvapen, och när det gäller t.ex. anskaffning av sådana är lagens 44 b § 1 mom. och 44 §, som det hänvisas till där, betydelsefulla. Bestämmelser om tillstånd för gassprayer finns i 55 a–c § i skjutvapenlagen, men lagen innehåller flertalet andra bestämmelser om gassprayer som är betydelsefulla med avseende på 41 kap. 1 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen. Även reglering som är betydelsefull med avseende på effektiva luftvapen ingår i flera bestämmelser i skjutvapenlagen.

I 41 kap. 1 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen nämns som en gärningsform också överlåtelse av de föremål som nämns i punkten. I den ursprungliga motiveringen till punkten (RP 183/1997 rd) hänvisas till denna del till skjutvapenlagens 84 §, enligt vars 1 mom. ett skjutvapen, en vapendel, patroner och särskilt farliga projektiler får inte överlåtas till någon annan, om inte något annat bestäms i skjutvapenlagen. I momentet nämns inte uttryckligen robot- och raketuppskjutningssystem, gassprayer och effektiva luftvapen, som fogades till 41 kap. 1 § 1 punkten i strafflagen 2015. Så som också framgår av 84 § 1 mom. i skjutvapenlagen är regleringen där inte heltäckande när det gäller överlåtelse, utan även andra bestämmelser i skjutvapenlagen är av betydelse för vad som är lagligt.

Enligt 41 kap. 1 § 1 mom. 2 punkten i strafflagen är alltså reparation eller modifiering av de föremål som nämns i punkten straffbart om det sker i strid med skjutvapenlagen. Enligt motiveringen till bestämmelsen (RP 183/1997 rd) hänför sig punkten framför allt till verksamhet som bedrivs yrkesmässigt och till att kunden har rätt att lita på att den som reparerar eller modifierar vapen har behörigt tillstånd och också tillräcklig kompetens att bedriva verksamheten. Enligt motiveringen ska modifiering för privat ändamål betraktas som olovligt innehav, om tillstånd för innehav av det modifierade vapnet inte har utverkats. Modifiering och kommersiell ändring av skjutvapen och vapendelar definieras i 12 § i skjutvapenlagen. Bestämmelser om idkande av näring i vapenbranschen ingår i 3 kap. i skjutvapenlagen. Även

när det gäller 41 kap. 1 § 1 mom. 2 punkten i strafflagen är situationen alltså den att skjutvapenlagens reglering i vidare bemärkelse och den helhet som vissa bestämmelser bildar är betydelsefull med avseende på punkten utan att det går att hänvisa till någon viss bestämmelse i skjutvapenlagen.

Med beaktande av det stora antalet gärningar i 41 kap. 1 § 1 mom. 1 och 2 punkten och föremål som de gäller, samt mängden betydelsefulla bestämmelser i skjutvapenlagen och betydelsen av den regleringshelhet som de bildar, är det inte möjligt att förtydliga punkten med uttömmande och exakta hänvisningar till någon bestämmelse i skjutvapenlagen på ett sätt som skulle främja regleringens tydlighet.

Sådan utlåning enligt 41 kap. 1 § 1 mom. 3 punkten i strafflagen av de föremål som nämns i punkten som sker i strid med skjutvapenlagen hänför sig till 87 § i skjutvapenlagen. Den paragrafen handlar om laglig utlåning av dessa föremål. Av motiveringen till punkten (RP 183/1997 rd) framgår att vid utlåning är det fråga om överlåtelse av föremålet, som när den sker i strid med skjutvapenlagen är straffbar enligt 41 kap. 1 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen. För tydlighetens skull föreskrivs det separat om utlåning i 3 punkten.

Utlåningsbrott enligt 41 kap. 1 § 1 mom. 3 punkten i strafflagen har direkt koppling till 87 § i skjutvapenlagen, varför punkten kan preciseras genom att hänvisa till den paragrafen. På grund av denna riktade paragrafhänvisning behöver det inte separat konstateras allmänt i punkten att gärningen ska ske i strid med skjutvapenlagen. Det är dock skäl att konstatera detta i 1 och 2 punkten. Av denna orsak kan även det inledande stycket ändras. Efter dessa ändringar skulle 1 mom. lyda som följer:

Den som 1) i strid med skjutvapenlagen överför eller för in till Finland, överför från Finland, i kommersiellt syfte för ut, transiterar eller tillverkar eller saluför, förvärvar, innehar eller överlåter ett skjutvapen, en vapendel, patroner, särskilt farliga projektiler, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen, 2) i strid med skjutvapenlagen i kommersiellt syfte reparerar ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen eller modifierar ett skjutvapen eller en vapendel, eller 3) i strid med 87 § i skjutvapenlagen lånar ut ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen till någon som inte har rätt att inneha ett sådant föremål, ska för skjutvapenbrott dömas till böter eller fängelse i högst två år.

4.1.1.2 Bärande eller transport av ett olovligt skjutvapen på en allmän plats eller i ett trafikmedel

Enligt regeringsprogrammet ändras rekvisitet för grovt skjutvapenbrott så att det blir straffbart som grovt skjutvapenbrott att bära eller transportera ett olovligt skjutvapen på allmän plats eller i ett fordon.

Föresatsen i regeringsprogrammet gäller enligt ordalydelsen vissa former av innehav av skjutvapen, dvs. bärande och transport. Med stöd av 13 § 4 punkten i skjutvapenlagen avses med innehav av skjutvapen utöver bärande och transport även förvaring av sådana. Med stöd av 1–3 punkten i samma paragraf avses med bärande av skjutvapen användning av sådana för ett godtagbart användningssyfte som anges i skjutvapenlagen, med transport förflyttning av skjutvapen från en plats till en annan och med förvaring av skjutvapen besittning av sådana då de inte bärs eller transporteras.

Föresatsen i regeringsprogrammet anses betyda att man bär ett skjutvapen med sig när man rör sig. Då kommer man i sig också nära transport. För att det inte ska bli någon förvirring i förhållande till begreppsdefinitionerna i 13 § i skjutvapenlagen, anses det skäl att i straffbestämmelsen på finska använda uttrycket ”pitää mukana” för bärande och även transport. På svenska används uttrycket ”bära”. Att enbart förvara ett olovligt skjutvapen i ett fordon kan ännu inte betraktas som ett uttryck för betydande fara, utan betydelsefullt är uttryckligen, även beroende på gärningsmannens avsikt, att man bär på ett olovligt vapen t.ex. efter att ha tagit det ur trafikmedlet eller transporterar det i ett trafikmedel i något syfte.

Föresatsen i regeringsprogrammet gäller olovliga skjutvapen. Till denna del finns en koppling till tillstånd som förutsätts enligt 18 § 1 mom. i skjutvapenlagen. I fråga om vissa situationer har det dock föreskrivits om undantag från tillståndsplikten. Detta gäller enligt 19 § i skjutvapenlagen t.ex. transport av skjutvapen när den som utför transporten idkar yrkesmässig varutransport. Sålunda borde straffbarheten för tydlighetens skull gälla situationer där en person innehar ett skjutvapen utan rätt att inneha det.

I regeringsprogrammet är föremålet för gärningen ett skjutvapen. I enlighet med vad som konstaterats tidigare är definitionen av skjutvapen i 2 § i skjutvapenlagen bred. Utöver de redskap som omfattas av 1 mom. och som traditionellt betraktas som skjutvapen är enligt 2 mom. skjutvapen också ett sådant föremål som är konstruerat för att avfyra lösa patroner, om dess ändring till ett skjutvapen enligt 1 mom. inte tekniskt har hindrats, och ett föremål som liknar ett skjutvapen och som på grund av sin konstruktion eller sina materialegenskaper kan ändras till ett skjutvapen. Enligt 3 mom. är skjutvapen också vissa redskap som kan ändras till skjutvapen enligt 1 mom.

Situationer där någon bär ett skjutvapen kan orsaka fara för någon annans liv eller hälsa samt för allmän ordning och säkerhet uttryckligen på grund av skjutvapen enligt 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen, som inte förutsätter ändring eller modifiering enligt 2 eller 3 mom. i den paragrafen. Till faroelementet hos ett medhavt skjutvapen hänför sig att vapnet vid den tidpunkt då det bärs uttryckligen är ett skjutvapen enligt 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen. Andra gärningsformer av skjutvapenbrott berör fortfarande skjutvapen enligt 2 § 2 mom. i skjutvapenlagen och redskap enligt 3 mom. som kan ändras till skjutvapen. De kan fortfarande vara föremål även för grovt skjutvapenbrott i den mån som någon kvalifikationsgrund för grovt skjutvapenbrott uppfylls, inklusive vid en helhetsbedömning.

Föresatsen i regeringsprogrammet gäller bärande av skjutvapen på allmän plats. Till denna del kan man i den nya kvalificeringsgrunden hänvisa till definitionen i 2 § 1 punkten ordningslagen. Det finns ingen allmänt tillämplig definition av trafikmedel i lagstiftningen, men i allmänhet betraktas som trafikmedel en anordning som är avsedd för färd från en plats till en annan.

Föresatsen i regeringsprogrammet kan anses gälla trafikmedel som är avsedda för såväl privat som allmänt bruk. Detta är motiverat, eftersom bägge typerna av trafikmedel kan vara förenade med eventuell farlig transport av skjutvapen. Föresatsen i regeringsprogrammet kan också tolkas så att trafikmedlet inte behöver befinna sig på en allmän plats när skjutvapnet transporteras i det. I praktiken är detta emellertid ofta fallet. I vissa undantagssituationer kan transporten också ske på en annan plats, t.ex. i samband med en flygresor eller när gärningsmannen rör sig på ett stort markområde som denne äger.

Med beaktande av de konstaterade omständigheterna bör det läggas till som kvalificeringsgrund i paragrafen om grovt skjutvapenbrott att den som begår ett skjutvapenbrott bär ett skjutvapen som avses i 2 § 1 punkten i skjutvapenlagen på en sådan allmän plats som avses i 2 § 1 punkten i ordningslagen eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen.

På det sätt som är utmärkande för de grova gärningsformerna av brott och även i enlighet med strafflagens 41 kap. 2 § 1 mom. om grovt skjutvapenbrott ska det för att även denna gärning ska betraktas som ett grovt skjutvapenbrott förutsatts att brottet även bedömt som en helhet är grovt.

4.1.1.3 Andra allvarliga gärningar med koppling till skjutvapen

Utifrån det som konstaterats i bedömningen av nuläget borde sådana brott med anknytning till skjutvapen som är förenade med beaktansvärd fara för att skjutvapnet används för allvarlig brottslig verksamhet bestraffas strängare än skjutvapenbrott av grundformen.

Arbetsgruppen för lagstiftningen om skjutvapenbrott föreslog att hantering av skjutvapen för allvarlig brottslig verksamhet skulle göras straffbart i 2 § i strafflagens nya 41 kap. Skyldig till nämnda brott skulle enligt arbetsgruppens förslag göra sig den som innehar ett skjutvapen som avses i 2 § i skjutvapenlagen eller alla delar som behövs för att montera ett sådant skjutvapen eller som lånar ut eller överlåter ett sådant vapen eller nämnda delar av ett sådant vapen till någon annan under omständigheter där gärningsmannen vet att vapnet är ägnat att hamna i brottslig användning där det begås ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller görs i 34 a kap. 2 § avsedd förberedelse för ett brott som begås i terroristiskt syfte eller i 34 a kap. 4 b § avsett deltagande i utbildning för ett terroristbrott. Responsen i remissvaren på arbetsgruppens betänkande kan till dessa delar överlag betraktas som positiv med de undantag som behandlas nedan.

I det följande går igenom de omständigheter som inverkar på den nya straffbestämmelsens innehåll, och som i huvudsak redan lyfts fram i arbetsgruppens betänkande, och bedöms behoven av att ändra arbetsgruppens förslag till bestämmelse i ljuset av remissvaren.

I enlighet med vad som konstaterats tidigare förblir straffbara som skjutvapenbrott av grundformen de gärningar som för närvarande är straffbara enligt 41 kap. 1 § 1 mom. 1–3 punkten i strafflagen. I dessa punkter ingår även andra gärningsformer än innehav och även andra föremål för gärningen än skjutvapen. Alla gärningsformer och föremål i punkten är dock inte allmänt förenade med betydande och direkt risk för brottslig verksamhet. Exempelvis tillverkning eller saluföring av ett skjutvapen kan i sig vara förenad med eventuell framtida brottslig verksamhet, men det handlar om betydelsefull risk särskilt när en sådan person innehar ett vapen eller får ett vapen i sin besittning som kan göra sig skyldig till allvarliga brott.

När det gäller gärningsformerna framhävs förutom innehav även överlåtelse enligt 41 kap. 1 § 1 mom. i punkten i strafflagen och utlåning enligt 3 punkten i det momentet, som bägge har nära koppling till innehav. Bland kvalificeringsgrunderna för grovt skjutvapenbrott i 41 kap. 2 § 1 mom. i strafflagen om grovt skjutvapenbrott ingår gärningsformer som är tillämpliga på de allvarligaste gärningsformerna av tillverkning och saluföring (t.ex. föremålet för brottet är ett särskilt farligt skjutvapen eller en stor mängd skjutvapen, betydande ekonomisk vinning eftersträvas eller brottet begås särskilt planmässigt).

I den nya straffbestämmelsen vore det skäl att iaktta skillnaden mellan utlåning och överlåtelse enligt 41 kap. 1 § 1 mom. 1 och 3 punkten i strafflagen om skjutvapenbrott, trots att det enligt lagens förarbeten (RP 183/1997 rd) vid utlåning är fråga om överlåtelse. I 87 § i skjutvapenlagen föreskrivs det dock separat om utlåning av skjutvapen.

Det vore motiverat att utsträcka straffansvaret till även innehav utöver utlåning och överlåtelse av skjutvapen. Den risk för att ett skjutvapen används för allvarlig brottslig verksamhet som framgår av innehavarens omständigheter kan ge uttryck åt lika stor risk som att vapnet lånas ut eller överlåts till en person som ger uttryck åt en sådan risk. Om innehav ställs utanför

kriminaliseringen innebär det också att utlånarens eller överlåtarens innehav inte blir straffbart när dennes omständigheter ger uttryck åt en beaktansvärd risk för att skjutvapnet kommer att användas för allvarlig brottslig verksamhet. Den arbetsfördelning som förekommer inom organiserad brottslighet kan också leda till att en person uttryckligen innehar ett skjutvapen i syfte att vapnet ska vara färdigt att användas för brott som utförs av en kriminell sammanslutning. Detsamma kan gälla även andra brott som utförs tillsammans.

Det är motiverat att i den nya straffbestämmelsen föreskriva att innehav är straffbart trots att det enligt 21 kap. 6 a § i strafflagen är straffbart att förbereda ett grovt brott mot liv och hälsa, t.ex. så att gärningsmannen innehar ett skjutvapen för att utföra ett dråp, ett mord, ett dråp under förmildrande omständigheter eller grov misshandel. Till de allvarliga förberedelsebrott med koppling till skjutvapen kan också höra förberedelse till grovt rån, som är straffbart enligt 31 kap. 2 a § i strafflagen och där gärningsformerna omfattar bl.a. innehav av ett skjutvapen för att utföra ett grovt rån. Det är också skäl att beakta förberedelse till tagande av gisslan, som är straffbart enligt 25 kap. 4 a § i strafflagen.

Enligt lagens förarbeten (RP 141/2012 rd, s. 35/II) är det utmärkande för straffbestämmelserna om dessa förberedelsebrott att det måste vara fråga om en konkret, åtminstone på något sätt individualiserad gärning. Enbart en allmän beredskap att vid behov begå brottet är inte tillräckligt. Straffbestämmelserna som gäller förberedelsebrott är dessutom begränsade så att de gäller endast förberedelse till vissa brott och endast innehav som gärning. För dessa förberedelsebrott är det i sig utmärkande att det skjutvapen som innehas för att begå brottet kan innehas lagligt.

Innehav av skjutvapen och i fråga om vissa bestämmelser i 34 a kap. i strafflagen även överlåtelse av skjutvapen kan också ha koppling till vissa terroristbrott. Sådana brott är förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte (2 §), deltagande i en terroristgrupps verksamhet (4 §), meddelande av utbildning för ett terroristbrott (4 a §) och deltagande i utbildning för ett terroristbrott (4 b §). Utöver det förstnämnda brott är även de andra brotten av typen förberedelsebrott. Tillämpningsområdet för de aktuella straffbestämmelserna är dock mycket begränsat och bundet till främjande av brott som begåtts i terroristiskt syfte. Införandet av en ny straffbestämmelse som kompletterar den nuvarande regleringen är motiverat med beaktande av även 34 a kap. i strafflagen.

När det gäller föremålen för gärningen är skjutvapen enligt 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen centrala med tanke på deras farliga karaktär, eftersom de inte behöver ändras enligt 2 mom. eller modifieras enligt 3 mom. för att fås att överensstämma med 1 mom. och är förenade med beredskap att använda vapnet och med fara som kan kopplas till sådan beredskap. Å andra sidan skiljer sig den nya straffbestämmelsen från den kvalificeringsgrund för grovt skjutvapenbrott som baserar sig på regeringsprogrammet så till vida att rekvisitet inte förutsätter att skjutvapnet has med, vilket skjutvapen enligt 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen kan anses vara särskilt förknippade med. Denna skillnad som kan göras mellan gärningarna talar för att i detta fall kan föremålet för gärningen vara ett skjutvapen enligt 2 § i skjutvapenlagen, som också täcker föremål som kan ändras och redskap som kan modifieras enligt 2 och 3 mom. i den paragrafen. På grund av bestämmelsen med definitioner som placeras i slutet av strafflagens nya 41 kap. behöver den nya straffbestämmelsen dock inte innehålla någon hänvisning till 2 § i skjutvapenlagen. Med en gärning där föremålet är ett skjutvapen jämföras en gärning där föremålet är alla delar som behövs för att montera ett skjutvapen. Detta bör beaktas i den nya straffbestämmelsen.

På grund av det som konstaterats i avsnitt 2.5.3.2 och ovan i detta avsnitt borde ett sådant skjutvapenbrott där gärningsmannen innehar ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att

montera ett skjutvapen eller lånar ut eller överlåter ett sådant vapen eller nämnda delar av ett sådant vapen till någon annan under omständigheter där det finns en beaktansvärd risk för att vapnet används för allvarlig brottslig verksamhet bestraffas strängare än skjutvapenbrott av grundformen. Den straffrättsliga legalitetsprincipen förutsätter dock att den nya straffbestämmelsen är noggrant avgränsad och exakt formulerad. På grund av denna princip är det motiverat att granska vilka preciseringar som eventuellt behöver göras i bestämmelsen när det gäller sådana situationer av innehav, utlåning och överlåtelse av skjutvapen som ska betraktas som farliga, arten av den fara som hänför sig till dem samt till vilken slags brottslig verksamhet straffbar hantering av skjutvapen ska hänföra sig.

De situationer jämte omständigheter som innebär risk för att ett skjutvapen används för brottslig verksamhet kan vara mångahanda. Det går i och för sig att urskilja vissa typfall. En situation som ska betraktas som farlig kan t.ex. föreligga när ett vapen överläts eller lånas ut till en person som hör till organiserad kriminell sammanslutning eller till någon annan person som överlåtaren eller utlånaren vet att begår brott eller som har för avsikt att begå brott genom att utnyttja vapen. Vid innehav som uttrycker risk är det fråga särskilt om situationer där en person har med sig ett skjutvapen så att personen är beredd att begå ett brott genom att utnyttja vapnet. Trots att det går att urskilja vissa typiska situationer, går det inte att reglera dem heltäckande på paragrafnivå. Behövliga preciseringar kan göras i motiveringen till paragraferna.

Med risk avses i detta sammanhang inte fara för att ett brott som begåtts med användning av skjutvapen ska begås. När det finns en konkret fara för att ett brott ska fullbordas handlar det redan om ett försök till brott i den mån försök är straffbart. I en sådan situation har brottet redan börjat begås. En konkret fara uttrycker nära och faktisk fara för det rättsobjekt som ska skyddas. Nu är det fråga om hantering av ett skjutvapen för något annat ändamål än ett visst brott som är känt, och därför kan det betraktas som en naturlig lösning att stanna för att det handlar om en abstrakt fara.

Man talar om abstrakt fara när gärningen är av sådan typ att den orsakar fara. Abstrakt fara beskrivs i straffbestämmelserna med uttrycket ”är ägnat/ägnad att”, som används t.ex. i 23 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen om äventyrande av trafiksäkerheten samt i bestämmelserna i 24 kap. i strafflagen (8 och 9 §) om spridande av information som kränker privatlivet och ärekränkning.

Att ett skjutvapen eventuellt hamnar i brottslig användning är förenat med att den nya straffbestämmelsens syfte bör vara att ha en preventiv inverkan på begåendet av brott som begås genom att använda skjutvapen och som i första hand ska betraktas som allvarliga samt att bestraffa förfarande som ger uttryck åt betydande fara. Betydelsefull brottslighet kan avgränsas på flera sätt. Den kan karakteriseras på något sätt (t.ex. brott mot liv eller hälsa), man kan använda brottsbeteckningar, man kan förutsätta ett maximalt fängelsestraff på åtminstone en viss nivå eller använda en kombination av dessa alternativ.

Som mer motiverat och tillräckligt noggrant avgränsat kan betraktas ett alternativ enligt vilket maximistraffet för ett eventuellt brott ska ligga på åtminstone en viss nivå. Denna lagstiftningslösning skiljer också det nya straffbara brottet från de föreberedelsebrott och terroristbrott som behandlas ovan, för vilket det är utmärkande att straffbarheten för innehav eller överlåtelse av ett skjutvapen genom en paragrafhänvisning binds till begåendet av ett begränsat brott, och förbättrar mer allmänt förutsättningarna att förhindra brottslighet med koppling till skjutvapen och att ingripa i sådan redan i ett tidigt skede.

I strafflagen definieras inte allvarliga brott i något sammanhang. Som sådana kan betraktas t.ex. de grova gärningsformerna av brott, för vilka det föreskrivna maximistraffet är fängelse i minst fyra år. Betydelsen av detta maximistraff för den allvarliga brottsligheten framhävs också av att

det tagits in i 6 kap. 5 § 2 mom. i strafflagen, där organiserad kriminell sammanslutning definieras.

Förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, som är straffbart enligt 34 a kap. 2 § i strafflagen, och deltagande i utbildning för ett terroristbrott, som är straffbart enligt 4 b § i det kapitlet, bör nämnas separat i den nya straffbestämmelsen. Straffet för dessa brott är böter eller fängelse i högst tre år. På grund av terroristbrottslighetens allvarliga karaktär och för att förhindra denna brottslighet är det motiverat att ta in dessa brott i den nya straffbestämmelsen, trots att det är fråga om ett förberedelsebrott och för utbildningsbrottets del om ett brott av förberedelseyp. Att förberedelsebrott och utbildningsbrott beaktas står inte heller i konflikt med bestämmelserna i 34 a kap. i strafflagen om terroristbrott. På grund av terroristbrottslighetens synnerligen allvarliga och farliga karaktär är det utmärkande för kapitlet att det föreskrivs att sådana gärningar av förberedelseyp är straffbara som främjar begåendet av ett brott som begåtts i terroristiskt syfte eller något annat brott av förberedelseyp som är straffbart enligt kapitlet.

I responsen på betänkandet av arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott har uppmärksamhet fästs vid att enligt arbetsarbetsgruppens förslag skulle brott som begåtts i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen inte höra till de brott som berörs av hantering av skjutvapen för allvarlig brottslig verksamhet. Straffet för brotten enligt punkten är fängelse i minst fyra månader och högst tre år. I punkten föreskrivs att olaga hot, falskt alarm, vissa grova brott mot offentlig frid och straffbar användning av kärnenergi i terroristiskt syfte är straffbart. Av brotten i punkten är ett, dvs. olaga hot i terroristiskt syfte, sådant att skjutvapen kan användas när det begås. Det vore skäl att ta in detta brott i den nya straffbestämmelsen.

Enligt förslaget från arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott förutsätter hantering av skjutvapen för allvarlig brottslig verksamhet en högre grad av uppsåtlighet från gärningsmannens sida (... ”gärningsmannen vet att vapnet är ägnat att hamna i brottslig användning” ...). Detta har uppmärksammats i vissa utlåtanden. Under den fortsatta beredningen har man stannat för att uppsåtligheten ska bestämmas på normalt sätt enligt de allmänna reglerna och principerna för uppsåtlighet.

I remissvaren har man dessutom ansett att rekvisitdelen ”brottslig användning där det begås ett brott” inte är smidigt författningsspråk. På grund av denna motiverade anmärkning har arbetsgruppens föreslagna bestämmelse i denna proposition ändrats så att den formulering som arbetsgruppen föreslog ersätts med uttrycket ”för ett brott”. Samtidigt är det motiverat att ändra brottsbeteckningen till ”hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott”, som är mer exakt och noggrant avgränsad än ”brottslig verksamhet”, som ingick i arbetsgruppens förslag.

Med stöd av vad som konstaterats ovan ska enligt den nya straffbestämmelsen för hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott dömas den som innehar ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett skjutvapen eller som lånar ut eller överlåter ett sådant vapen eller nämnda delar av ett sådant vapen till någon annan under omständigheter där vapnet är ägnat att bli använt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller för olaga hot i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 1 punkten, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 2 § eller deltagande i utbildning för ett terroristbrott enligt 34 a kap. 4 b §.

När det föreskrevs att förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, förberedelse till tagande av gisslan och förberedelse till grovt rån är straffbara, stannade man för en lagstiftningslösning där förberedelsegärningar med koppling till skjutvapen och andra förberedelsegärningar placerade i straffbestämmelserna om dessa brott. Detta kan fortfarande betraktas som en

motiverad lösning, eftersom det inte går att göra någon nämnvärd skillnad mellan den allmänna farligheten och klandervärdheten hos de gärningsformer (förutom innehav av skjutvapen t.ex. uppgörande av en detaljerad plan samt lejande och befallande) som tagits in i straffbestämmelserna om dessa förberedelsebrott. Det bör också påpekas att dessa förberedelsebrott gäller förberedelse till endast vissa brott och så att det brott som förberedelsen syftar till måste vara en konkret, åtminstone på något sätt individualiserad gärning. Det föreslås inte att de gärningsformer av förberedelsebrott som hänför sig till innehav av skjutvapen lösgörs till den nya straffbestämmelsen.

Enligt 17 kap. 1 a § 1 mom. 2 punkten i strafflagen är det straffbart som deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet att utrusta eller försöka utrusta en sådan sammanslutning med vapen. Enligt ordalydelsen förutsätter punkten att man ordnar eller försöker ordna flera skjutvapen till en organiserad kriminell sammanslutning. Enligt 3 mom. i den paragrafen tillämpas vad som föreskrivs i 1 mom. inte om ett lika strängt eller strängare straff för gärningen föreskrivs på något annat ställe i lag. Utlåning eller överlåtelse av skjutvapen som avses i 2 § i skjutvapenlagen till en organiserad kriminell sammanslutning är sådant utrustande av en organiserad kriminell sammanslutning med skjutvapen som omfattas av tillämpningsområdet för 17 kap. 1 a § 1 mom. 2 punkten i strafflagen i situationer där sammanslutningen utrustas med flera skjutvapen.

Även utlåning eller överlåtelse av ett skjutvapen till en organiserad kriminell sammanslutning kan betraktas som en sådan gärning som uttrycker sådan fara som avses i den nya straffbestämmelsen. När man dessutom beaktar det som i följande avsnitt konstateras om straffskalor, skulle det också vara motstridigt att i strafflagens 17 kap. 1 a § bestraffa sådana gärningar lindrigare som hänför sig till utlåning och överlåtelse av flera skjutvapen än ett. Sålunda föreslås att det ska bli straffbart enbart med stöd av den nya paragrafen att låna ut eller överlåta eller försöka låna ut eller överlåta skjutvapen till en organiserad kriminell sammanslutning oberoende av antalet vapen som lånas ut eller överlåts.

Enligt de linjedragningar som gjordes i samband med reformen av straffrättens allmänna läror (RP 44/2002 rd, s. 132/I) är det desto större skäl att kriminalisera försök till brott ju allvarigare brott det är fråga om. Försökets straffbarhet är motiverad när en gärning framskrider så att den kan delas in i flera objektivt iakttagbara delgärningar. Det aktuella brottet kan i sig konstateras vara allvarligt på grund av efterföljande straffskalebedömning. Den nya straffbestämmelsen är dock inte utifrån rekvisitet (gärningsformerna innehav, utlåning och överlåtelse) klart sådan att den framskrider från en fas till en annan före fullbordandet och att det i någon fas kan påvisas föreligga konkret fara för att brottet fullbordas. Kriminalpolitiskt är det inte heller motiverat att utsträcka försöksansvaret hur långt som helst. Det måste också beaktas att det brott som det nu handlar om vad rekvisitet beträffar på sätt och vis kan jämföras med förberedelsebrott beträffande vilka det inte föreskrivs att försök är straffbart. Sålunda föreslås det inte att försök till det nya brottet ska kriminaliseras.

Enligt 17 kap. 1 a § 1 mom. 2 punkten i strafflagen är det alltså också straffbart att försöka utrusta en organiserad kriminell sammanslutning med skjutvapen. Med stöd av punkten jämföras försök vad straffbarheten beträffar med en fullbordad gärning. Att försök jämföras med en fullbordad gärning borde beaktas i bestämmelserna om det nya brottet. Det föreslås att den nya straffbestämmelsens förhållande till utrustande av en organiserad kriminell sammanslutning preciseras genom det 2 mom. som tas i den paragraf som innehåller den nya bestämmelsen. Det föreslås att där konstateras följande:

För hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott döms också den som till en i 6 kap. 5 § 2 mom. avsedd organiserad kriminell sammanslutning lånar ut eller överlåter eller

försöker låna ut eller överlåta ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett sådant vapen.

För tydlighetens skull vore det motiverat att till 17 kap. 1 a § i strafflagen foga ett nytt 4 mom., där det konstateras att bestämmelser om utlåning eller överlåtelse eller försök till utlåning eller överlåtelse till en organiserad kriminell sammanslutning av ett i 2 § i skjutvapenlagen avsett skjutvapen eller av alla delar som behövs för att montera ett sådant vapen finns i 41 kap. 2 § i denna lag.

4.1.1.4 Straffskalor för allvarliga brott med koppling till skjutvapen

Enligt föresatsen i regeringsprogrammet höjs minimistraffet för grovt skjutvapenbrott från fängelse i fyra månader till två år för att säkerställa att de fängelsestraff som döms ut för sådana brott i regel är ovillkorliga.

Arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott föreslog en sådan ändring av minimistraffet, som skulle gälla inte bara den nya kvalificeringsgrunden (bärande av ett skjutvapen som avses i 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen på en sådan allmän plats som avses i 2 § 1 mom. i ordningslagen eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen) som placeras straffbestämmelsen om grovt skjutvapenbrott, utan också de kvalificeringsgrunder som för närvarande förskrivs i den aktuella straffbestämmelsen. Enligt de sistnämnda kan skjutvapenbrott bli till ett grovt skjutvapenbrott om föremålet för brottet är ett särskilt farligt skjutvapen eller en stor mängd skjutvapen, effektiva luftvapen eller vapendelar, betydande ekonomisk vinning eftersträvas eller brottet begås särskilt planmässigt.

Arbetsgruppens förslag om höjning av minimistraffet för skjutvapenbrott, som baserar sig på regeringsprogrammet, innebär att straffet för brottet i fråga skulle i fortsättningen i regel vara ovillkorligt fängelse. Enligt 6 kap. 9 § 1 mom. i strafflagen kan ett fängelsestraff på viss tid som uppgår till högst två år förklaras villkorligt, om det inte med hänsyn till hur allvarligt brottet är, gärningsmannens skuld sådan den framgår av brottet eller gärningsmannens tidigare brottslighet förutsätts att ovillkorligt fängelse döms ut. Den föreslagna bestämmelsen gör det möjligt att döma ut ett villkorligt fängelsestraff på jämnt två år. Enligt 6 kap. 8 § i strafflagen får dessutom straffskalan lindras under vissa förutsättningar så att det döms ut ett fängelsestraff som är lindrigare än ministraflet enligt straffskalan.

Förslaget från arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott att ministraflet för grovt skjutvapenbrott ska höjas delade åsikterna bland dem som yttrade sig om betänkandet. I yttrandena från dem som var kritiska till förslaget fästes uppmärksamhet vid att straffskalorna för brott bör stå i rätt proportion till varandra. Det framfördes t.ex. att genom höjningen av minimistraffet skulle det kunna dömas ut strängare straff för grova skjutvapenbrott än för grov misshandel som allvarligt skadar offrets hälsa. Enligt responsen ger en höjning av minimistraffet på förslaget sätt inte domstolarna tillräckligt med fallspecifikt utrymme för prövning när det gäller att bestämma påföljden och beakta de fallspecifika omständigheterna i anslutning därtill.

Med avseende på minimistraffet jämföras grovt skjutvapenbrott i fortsättningen tydligare med sådana särskilt farliga brott som är straffbara enligt strafflagen och för vilka minimistraffet är fängelse i två år. Sådana brott är t.ex. grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grov människohandel och grovt rån. Eftersom maximistraffet för de nämnda brotten är fängelse i tio år, döms på grund av den vidare straffskalan för dem även i fortsättningen överlag ut strängare straff än vad som döms ut för grovt skjutvapenbrott. Detta är också motiverat med avseende på gärningarnas allmänna karaktär och proportionalitetsprincipen. Även för grov misshandel, som togs upp i remissvaren, är maximistraffet fängelse i tio år, så trots minimistraffet (fängelse i minst ett år)

kan det även för grov misshandel på grund av den vida straffskalan för det brottet dömas ut betydligt strängare straff än vad som kan dömas ut för grovt skjutvapenbrott.

Högsta domstolens avgörande 2024:10, som det redogörs för i avsnitt 2.4.3, visar i sig att även för närvarande kan det dömas ut stränga straff för grova skjutvapenbrott. Högsta domstolen dömde svaranden till ett ovillkorligt fängelsestraff på 2 år och 2 månader för tre grova skjutvapenbrott. För att komma upp till sådana straff kan det emellertid även i andra fall krävas flera brott och att någon av gärningen är mycket allvarlig, även som grovt skjutvapenbrott. I högsta domstolens avgörande gällde den gärning som bedömdes som mest allvarlig anskaffning, innehav och försäljning av tre olovliga funktionsdugliga automatvapen. För den gärningen borde det enligt högsta domstolen i princip ha dömts ut ett fängelsestraff på 1 år och 10 månader. Högsta domstolens avgörande visar att tillägget för de två andra grova skjutvapenbrotten till det gemensamma fängelsestraffet var tämligen litet jämfört med maximistraffet på fyra års fängelse.

Även i detta fall är det svårt att dra några långt gående slutsatser om referensstaternas lagstiftning. Straffskalorna varierar och det har inte nödvändigtvis föreskrivits något minimistraff. Som exempel på två olika lagstiftningslösningar kan nämnas straffbestämmelserna om olovligt innehav av skjutvapen på allmän plats i två nordiska länder, dvs. Sverige och Norge, som utgör viktiga referensstater för Finland.

I Sverige kan för grovt vapenbrott dömas till fängelse i minst fyra och högst sju år den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det på allmän plats eller på en annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon på en sådan plats. Den stränga straffskalan baserar sig på den allvarliga skjutvapenbrottslighet som redan i flera års tid fortgått i landet och som också har lett till att lagstiftningen ändrats flera gånger.

I Norge är åter straffet för olovlig beväpning på allmän plats böter eller fängelse i högst ett år, och för den grova gärningsformen böter eller fängelse i högst tre år. I grovhetsbedömningen ska särskild vikt läggas vid den typ av vapen som gärningen berör, huruvida vapnet är laddat eller lätt kan laddas, och om beväpningen på andra grunder är särskilt farlig eller skadlig för samhället.

Den som bär ett skjutvapen på en allmän plats eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen har åtminstone förberett sig på att ty sig till våld genom att använda skjutvapnet eller så kan det i en viss situation rentav vara personens avsikt, trots att syftet med användningen ännu inte är helt klart. För en betydande höjning av minimistraffet för en sådan gärning talar samma omständigheter som för att det ska föreskrivas att gärningen utgör en kvalificeringsgrund för grovt skjutvapenbrott.

När det gäller den nya kvalificeringsgrunden och de andra kvalificeringsgrunder som redan för närvarande ingår i 41 kap. 2 § i strafflagen finns det grunder för en höjning av minimistraffet när man dessutom beaktas lägesbilden för skjutvapenbrottslighet och att den i högre grad än tidigare har koppling till allvarlig och organiserad brottslighet. Även om gärningarna enligt de nuvarande kvalificeringsgrunderna inte kan betraktas som farliga i den mening att de skulle vara förenade med direkt risk för användning av våld, ska gärningarna i vilket fall som helst betraktas som mycket klandervärda och de kan främja omfattande brottslighet och i enskilda fall även allvarliga brott.

Höjningen av minimistraffet för grovt skjutvapenbrott till fängelse i två år kan ha en betydande preventiv effekt på nya brott om medborgarna får kännedom om den på ett effektivt sätt. Detta gäller både straffets längd och att det i regel döms ut ovillkorligt.

Den föreslagna nya straffskalan för grovt skjutvapenbrott (fängelse i minst två och högst fyra år) är den enda skalan av detta slag i strafflagen. Den avsevärda höjningen av straffskalans minimistraff och den avsmalning av straffskalan som sker därigenom framhäver betydelsen av en helhetsbedömning av gärningar med kopplingar till de grova gärningsformerna av brott och även grovt skjutvapenbrott. Härigenom kommer gärningar som ska bedömas som mindre allvarliga fortfarande att bedömas som skjutvapenbrott.

Föresatserna i regeringsprogrammet förutsätter inte att maximistraffet för grovt skjutvapenbrott höjs. Man kan anse att de nuvarande kvalificeringsgrunderna i 41 kap. 2 § 1 mom. i strafflagen och den föreslagna nya kvalificeringsgrunder ännu inte ger uttryck åt en sådan allmänt farlig och allvarlig karaktär hos gärningsformen att det skulle vara motiverat att höja maximistraffet. Farligheten hos grova skjutvapenbrott kan beaktas tillräckligt genom höjningen av minimistraffet.

I enlighet med vad som konstaterats tidigare föreslås det att 41 kap. i strafflagen utökas med en ny straffbestämmelse, enligt vilken till straff för hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott döms den som innehar ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett skjutvapen eller som lånar ut eller överlåter ett sådant vapen eller nämnda delar av ett sådant vapen till någon annan under omständigheter där vapnet är ägnat att bli använt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller för olaga hot i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 punkten, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 2 § eller deltagande i utbildning för ett terroristbrott enligt 34 a kap. 4 b §.

Ett brott enligt den nya straffbestämmelsen är i princip klart allvarligare än ett skjutvapenbrott av grundformen som kriminaliseras i 41 kap. 1 § i strafflagen. Däremot är det i någon mån svårare att allmänt vad straffbarheten och straffskalan beträffar sätta gärningen i relation till exempelvis den nya kvalificeringsgrunden för grovt skjutvapenbrott (bärande av skjutvapen på allmän plats eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen) som grundar sig på regeringsprogrammet.

När den nya straffbestämmelsen och den nya kvalificeringsgrunden för grovt skjutvapenbrott sätts i relation till varandra, kan i princip som allvarligare betraktas sådana gärningar enligt kvalificeringsgrunden där gärningsmannen avsiktligt bär ett skjutvapen på allmän plats eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen. Sådana situationer är förenade med förhöjd risk för annalkande brottslig användning av skjutvapnet. I de situationer där den nya straffbestämmelsen tillämpas är den abstrakta faran i anslutning till eventuell brottslig användning av skjutvapnet i princip avlägsnare.

I bedömningen bör även straffskalorna för förberedelsebrott beaktas så att straffskalorna för brott bildar en så konsekvent helhet som möjligt. För innehav av skjutvapen för förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa döms till fängelse i högst fyra år. För förberedelse till tagande av gisslan och förberedelse till grovt rån döms till fängelse i högst tre år. I enlighet med 2 c kap. 2 § 2 mom. i strafflagen är minimistraffet för dessa brott fängelse i fjorton dagar.

När det föreskrevs att dessa förberedelsebrott skulle vara straffbara fästes i lagens förarbeten (RP 141/2012 rd, s. 25) särskild uppmärksamhet vid brottens karaktär av förberedelsebrott samt vid straffskalorna för de brott som förberedelsen gällde och vad som kan dömas ut för försök till dem. Den bedömning som gjordes då är fortfarande betydelsefull.

Hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott kan också gälla olaga hot i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. i strafflagen (fängelse i minst fyra månader och högst tre år), förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 2 § (böter eller

fängelse i högst tre år) och deltagande i utbildning för ett terroristbrott enligt 34 a kap. 4 b § (böter eller fängelse i högst tre år). De nämnda straffskalorna kommer på samma sätt som andra straffskalor i 34 a kap. i strafflagen att utvärderas och till vissa delar eventuellt ändras inom ramen för den pågående helhetsgranskningen av straffbestämmelserna om terroristbrott. Av denna orsak går det inte att dra några långt gående slutsatser om skalorna. I vilket fall som helst bör det straff som döms ut för det nya brottet i mån av möjlighet sättas i relation till den brottslighet för vilken skjutvapnet hanteras.

I situationer med koppling till straffbar hantering av skjutvapen förutsätts det inte med avseende på straffbarheten på samma sätt som vid förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, som är straffbart enligt 21 kap. 6 § i strafflagen, att innehavet av skjutvapnet är förenat med en konkret, åtminstone på något sätt individualiserad gärning. Detsamma gäller också förberedelse till tagande av gisslan, som är straffbart enligt 25 kap. 4 a § i strafflagen, och förberedelse till grovt rån, som är straffbart enligt 31 kap. 2 a § i strafflagen. Å andra sidan förutsätter tillämpning av den nya straffbestämmelse om hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott en påvisbar motiverad risk för att skjutvapnet blir använt för begående av ett allvarligt brott. Brott enligt bestämmelsen kan i princip med avseende på allvarligheten och klandervärddeten jämföras med de tre förberedelsebrotten som redan är straffbara, och av dem särskilt den gärning som är straffbar enligt 21 kap. 6 a § i strafflagen, eftersom den nya straffbestämmelsens tillämpningsområde på ett centralt sätt omfattar fall där det finns en abstrakt fara för att ett skjutvapen används som redskap för att utföra ett allvarligt brott mot liv eller hälsa. Sålunda föreslås att ett fängelsestraff på högst fyra år ska kunna dömas ut för det nya brottet.

På grund av innehållet i och uppbyggnaden av 41 kap. i strafflagen är det motiverat att placera bestämmelsen om hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott i 2 § mellan paragraferna om skjutvapenbrott och grovt skjutvapenbrott, varvid numreringen av paragraferna från och med paragrafen om grovt skjutvapenbrott förskjuts framåt med ett nummer.

4.1.1.5 Lindrigt skjutvapenbrott

I enlighet med vad som konstateras i avsnitt 2.5.2.1 är det motiverat att överföra gärningarna enligt 41 kap. 1 § 1 mom. 4–8 punkten i strafflagen om skjutvapenbrott till de brott som bestraffas lindrigare enligt straffskalan. Det finns flera alternativa sätt att genomföra detta. Det första är att det föreskrivs om en annan och lindrigare straffskala för skjutvapenbrott som täcker gärningarna enligt de nuvarande punkterna. Det andra alternativet är att göra gärningarna enligt dessa punkter till ett eget brott, och det tredje är att lägga till gärningarna i 41 kap. 3 § i strafflagen om lindrigt skjutvapenbrott, vars paragrafnummer föreslås bli ändrat till 4. Det fjärde alternativet som kommer i fråga är att lägga till dessa brott, som betraktas som lindrigare, till 103 § i skjutvapenlagen om skjutvapenförseelse.

Det är inte förenligt med det sätt att utforma strafflagstiftningen som man gått in för i Finland att föreskriva en andra straffskala för skjutvapenbrott. Det främjar också möjligheterna att skilja brotten från varandra att brott av olika allvarlighetsnivå har olika brottsbeteckningar.

Det är inte heller förenligt med den lagstiftningsteknik som man gått in för i strafflagen i Finland att gärningarna enligt 41 kap. 1 § 1 mom. 4–8 punkten i strafflagen görs till ett eget brott. Om ett brott i strafflagen på paragrafnivå graderas i gärningar av olika allvarlighetsgrad är det etablerade sättet att göra det så att det finns högst tre brott (grundform, grovt och lindrigt). I detta fall skulle det också vara svårt att välja en brottsbeteckning som beskriver det nya brottet.

Sålunda är de återstående alternativen att lägga till de gärningar som är straffbara enligt 41 kap. 1 § 1 mom. 4–8 i strafflagen till paragrafen om lindrigt skjutvapenbrott eller paragrafen om

skjutvapenförseelse. Valet mellan dessa alternativ påverkas av hur de gärningar som för närvarande ingår i dessa punkter i momentet bedöms med avseende på straffvärdet och vilken slags straffskala som gärningarna därför förutsätter.

Enligt det etablerade sättet att utforma straffbestämmelser utgör rekvisitet för grundformen av brottet grunden för rekvisitet för den grova gärningsformen av brottet. Om de gärningar som avses i 41 kap. 1 § 1 mom. 4–8 punkten i strafflagen överförs till 3 § (i fortsättningen 4 §) i det kapitlet, kan gärningarna inte längre komma i fråga om grovt skjutvapenbrott i fall som hänför sig till kvalificeringsgrunderna enligt 2 § 1 mom. i det kapitlet. Denna synpunkt kan dock beaktas i straffskalan för brottet enligt den paragraf dit gärningarna i punkterna överförs.

Gärningarna enligt 41 kap. 1 § 1 mom. 4–8 punkten har i samband med stiftandet (101 § i skjutvapenlagen) och kompletteringen av 1 mom. i paragrafen om skjutvapenbrott bedömts vara sådana att de har placerats i en straffbestämmelse enligt vilken straffet för gärningen är böter eller fängelse i högst två år. Trots att gärningarna i enlighet med vad som konstateras ovan överlag ska bedömas lindrigare än de gärningar som är straffbara enligt 1–3 punkten är det fortfarande motiverat att behålla hotet om fängelse. Detta är motiverat också därför att gärningarna enligt punkterna inte längre kan utgöra grund för grovt skjutvapenbrott i de allvarligaste fallen. Denna lagstiftningslösning är i sig exceptionell i fråga om den lindrigaste gärningsformen av ett brott som är graderat i tre allvarlighetsnivåer. Dock kan för t.ex. lindrig penningförfälskning enligt 37 kap. 3 § dömas till fängelse i högst två år. I strafflagen har det också för lindrigare brott som benämns förseelse föreskrivits hot om fängelse (t.ex. skatteförseelse, mutförseelse och miljöförseelse).

Det är svårt att uppskatta det allmänna straffvärdet för de brott som för närvarande är straffbara enligt 41 kap. 1 § 1 mom. 4–8 punkten i strafflagen. Det är svårt att hitta några jämförelseobjekt för dessa gärningar i den övriga strafflagstiftningen. I vilket fall som helst måste det t.ex. beaktas att de kan främja allvarligare brott som gäller skjutvapen och som begås genom användning av skjutvapen. Således är även incitamenten för gärningen av betydelse. Antalet och typen av skjutvapen som är föremål för gärningarna kan också variera. Det kan fortfarande förutsättas en viss bredd hos straffskalan för de gärningar som nämns i punkterna. Av de straffskalor som allmänt används i Finland passar i detta fall bäst den enligt vilken böter eller fängelse i högst sex månader påförs för gärningen. Denna straffskala gör det också möjligt att behandla brottet i fråga i summariskt förfarande enligt lagen om föreläggande av böter och ordningsbot. Eftersom den centraliseringsprincip som man gick in för vid totalreformen av strafflagen innebär att man bör sträva efter att placera straffbestämmelser med hot om fängelse i strafflagen, är det skäl att placera straffbestämmelserna om gärningar enligt dessa punkter i paragrafen om lindrigt skjutvapenbrott och inte i paragrafen om skjutvapenförseelse i vapenlagen.

I paragrafen om lindrigt skjutvapenbrott föreskrivs det för närvarande att straffet är böter för alla skjutvapenbrott som utförs så att arten och mängden av föremål som brottet riktat sig mot eller andra omständigheter som hänför sig till brottet, bedömt som en helhet är ringa. Så som konstateras ovan är det inte förenligt med det sätt att utforma strafflagen som man gått in för i Finland att det föreskrivs två olika straffskalor för samma brott. När sådana gärningar blir kvar i 41 kap. 1 § 1 och 2 mom. i strafflagen om skjutvapenbrott som allmänt taget kan betraktas som allvarliga än de som överförs till 4 § och som ändå i den lindrigaste fallen kan vara lindriga skjutvapenbrott enligt den paragrafen, är det motiverat att straffskalan för lindrigt skjutvapenbrott, som gör det möjligt att påföra böter eller fängelse i högst sex månader, utsträcks till att gälla även de gärningar som blir kvar i 41 kap. 1 § 1 och 2 mom. i strafflagen. Även när det gäller dem är motiverat att hot om fängelse ingår i straffskalan med beaktande av den allmänt farliga karaktären hos brottslighet med koppling till skjutvapen.

De gärningar som överförs till 41 kap. 4 § i strafflagen berörs av samma bedömning av noggrann avgränsning av regleringen som gjorts i avsnitt 2.5.2.2 i fråga om skjutvapenbrott. Så som konstateras i det avsnittet ingår i punkterna i 41 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen som en del av rekvisitet en kort karakterisering av de gärningar som det föreskrivs att är straffbara, till denna del kan regleringen anses uppfylla kraven på noggrann avgränsning. Detta gäller också 1 mom. 4–8 punkten, som överförs till 41 kap. 4 § i strafflagen. I den sista av dessa punkter hänvisas dock inte till den paragraf i skjutvapenlagen som de gärningar som är straffbara enligt punkten gäller.

Enligt 41 kap. 1 § 1 mom. 8 punkten är det för närvarande straffbart som skjutvapenbrott att gärningsmannen anbringar en felaktig tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller avlägsnar eller ändrar en sådan märkning eller ett serie- eller identifieringsnummer. Punkten hänför sig till genomförandet av vissa internationella skyldigheter (RP 106/2009 rd) utan att de gärningar som beskrivs där gäller förfarande i strid med någon viss paragraf i skjutvapenlagen. Då beskrivningarna av de straffbara gärningarna trots sin korthet beskriver gärningarna noggrant, kräver punkten ingen precisering i samband med att den överförs till 41 kap. 4 § i strafflagen.

4.1.1.6 Farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan

I 41 kap. 4 § i strafflagen föreskrivs det om brott mot bestämmelserna om farliga föremål. Enligt paragrafen ska den som i strid med 9 § i ordningslagen inför i landet, tillverkar eller saluför ett farligt föremål bestraffas. För denna gärning döms till böter eller fängelse i högst två år. Det har inte framkommit något behov av att ändra 41 kap. 4 § i strafflagen. Paragrafens nummer ändras dock till 5 §.

Det centrala med tanke på bestämmelserna om innehav av farligt föremål (41 kap. 5 § i strafflagen) och innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan (41 kap. 6 § i strafflagen) är huruvida det går att se betydande skillnader mellan paragraferna med avseende på gärningarnas allvarlighet och straffbarhet, när man beaktar de föremål som bestämmelserna gäller. De föremål som omfattas av vardera paragrafen är i den mening farliga att med dem kan man allvarligt skada och rentav döda en annan person.

Hos de föremål som omfattas av ordningslagens paragrafer med koppling till 41 kap. 5 och 6 § kan man dock i princip se betydelsefulla skillnader såväl vad beträffar föremålen som inom samma typ av föremål. Ordningslagens 9 §, som det hänvisas till i 41 kap. 5 § i strafflagen, gäller föremål som kan användas i syfte att skada någon annan. Strafflagens 41 kap. 6 § omfattar genom 10 § i ordningslagen, som det hänvisas till där, flera föremål som har ett normalt användningsändamål. Det förefaller fortfarande motiverat att behålla regleringen i 41 kap. 5 och 6 § i strafflagen i separata paragrafer. Numren på paragraferna ändras till 6 och 7 §. Dessutom är det utifrån ordalydelsen och syftet i 10 § i ordningslagen skäl att ändra brottsbeteckningen som gäller innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan till innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för allvarligt skada någon annan. Samma ändring föreslås i rubriken för den aktuella paragrafen i ordningslagen.

Till farliga föremål samt föremål eller ämnen som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan hänför sig frågan om hur sådana situationer ska beaktas där det finns risk för att ett föremål eller ämne hamnar i brottslig användning. En följdfråga är också huruvida gärningar som gäller farliga föremål borde vara straffbara i större utsträckning än nu. Nu är det straffbart att en person i strid med 9 § i ordningslagen innehar ett farligt föremål på allmän plats eller i ett trafikmedel

på allmän plats. Innehav på andra ställen är inte straffbart. Det är inte heller straffbart att överlåta ett farligt föremål till någon annan.

I fråga om skjutvapen föreslås en separat straffbestämmelse om hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott. Gärningen ska gälla både innehav och utlåning eller överlåtelse till någon annan av skjutvapen under vissa omständigheter. Straffet för den gärningen är fängelse i högst fyra år.

De principiella skillnaderna i farlighet mellan skjutvapen samt de föremål och ämnen som det nu är fråga om måste beaktas. De måste avspeglas i såväl de straffbara gärningarna som deras straffskalor. När det gäller farliga föremål kan farliga situationer anses hänföra sig särskilt till att ett sådant föremål bärs på en allmän plats och inte till att det innehåller någon annanstans eller överläts till någon annan. I rekvisitetet kan inte särskild hänsyn tas till den eventuella farligheten hos ett brott med koppling till innehav av ett farligt föremål samt ett föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan kan inte beaktas, om det inte införs en separat straffbestämmelse som innehåller en strängare straffskala.

Det bästa alternativet kan anses vara att den eventuella farligheten hos innehav av ett farligt ämne samt innehav av ett föremål eller ett ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan beaktas i straffskalorna, så att skalan är tillräckligt vid med tanke på gärningar av olika allvarlighet. I motiveringen till bestämmelsen kan då betonas att gärningens farlighet ska beaktas när straffet bestäms, dvs. vid valet av straffart och straffmätningen. Vid ändringar av straffskalan kan man genom att höja maximistraftet också allmänt framhäva klandervärdeheten hos de aktuella brotten.

Regeringsprogrammets föresats, enligt vilken straffen för innehav av farligt föremål och föremål som lämpar sig för att skada någon annan skärps, ska beaktas. I regeringsprogrammet anges inte vissa situationer av innehav som skulle omfattas av föresatsen, utan föresatsen är allmänt formulerad.

När man beaktar föresatsen i regeringsprogrammet och de vanligaste straffskalorna som används i Finland samt att straffskalorna för å ena sidan skjutvapen och å andra sidan innehav av farligt föremål samt föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan bör stå i korrekt förhållande till varandra, föreslås det att maximistraftet för innehav av farligt föremål ändras från fängelse i ett år till fängelse i två år samt att maximistraftet för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan ändras från fängelse i sex månader till fängelse i ett år.

För att främja noggrann avgränsning av regleringen föreslås det att bestämmelserna om innehav av farligt föremål och innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan ändras så att i dem hänvisas i fråga om allmän plats till 2 § 1 punkten i ordningslagen. Regleringen förenhetligas på så vis också med den nya kvalificeringsgrunden i paragrafen om grovt skjutvapenbrott.

Enligt 41 kap. 7 § i strafflagen ska den som i strid med 11 § i ordningslagen säljer eller annars varaktigt överlåter ett luftvapen, ett vapen med fjäderfunktion eller en harpun till någon som inte fyllt 18 år för överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den krets av föremål för överlåtelse som föreskrivs i 41 kap. 7 § i strafflagen och som baserar sig på 11 § i ordningslagen är mycket begränsad. När man beaktar de farliga föremål som uppräknas i 10 § 1 mom. i ordningslagen finns det ingen klar grund för att utvidga kretsen av

föremål för överlåtelsebrott till några andra föremål som nämns i momentet. Det praktiska behovet i anslutning till vissa föremål är inte heller känt.

Straffskalan för överlåtelse till minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan är relativt smal i förhållande till att det är fråga om uttryckligen överlåtelse till en minderårig vars omdömesförmåga när det gäller föremål som lämpar sig för att skada någon annan fortfarande kan vara outvecklad. Å andra sidan måste man beakta att det är fråga om uttryckligen vissa föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan och inte om farliga föremål som är avsedda att skada någon annan. Inte heller föresatserna i regeringsprogrammet förutsätter att maximistrafet för detta brott ska höjas. Något höjningsbehov kommer inte heller av att gärningens allmänna klandervärdhet skulle behöva betonas genom en ändring av straffskalan på grund av antalet brott eller för att det har ökat. Överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan har inte behandlats i någon straffprocess de senaste åren.

Numret på den paragraf som gäller överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan ändras till 8 §. Brottsbeteckningen berörs av samma preciseringsbehov som innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan. Det är skäl att foga ordet ”allvarligt” till brottsbeteckningen.

Enligt 41 kap. 8 § i strafflagen finns bestämmelser om ordningsbot som enda påföljd för ringa i 6 § avsett innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan med och för ringa i 7 § avsedd överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan med i lagen om ordningsbotsföreläggelser. Enligt 15 § i den lagen föreläggs en ordningsbot på 70 euro för ringa innehav enligt 41 kap. 6 § i strafflagen av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada andra med och för ringa överlåtelse enligt 7 § i det kapitlet till en minderårig av sådana föremål.

Om maximistrafet för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan ändras till fängelse i ett år, kan brottet inte längre behandlas i bötesförfarande enligt lagen om föreläggande av böter och ordningsbot. Det föreslås att 15 § i lagen om ordningsbotsföreläggelser ändras så att ordningsbot inte längre kan föreläggas för det aktuella brottet.

I strafflagens nya 41 kap. föreslås ingen hänvisning till lagen om ordningsbotsföreläggelser. En hänvisning skulle inte längre ha någon nämnvärd praktisk betydelse, eftersom den skulle gälla endast ringa överlåtelse av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan till en minderårig. Dessa brott behandlas knappt alls i en straffprocess.

4.1.1.7 Bestämmelse med definitioner

I enlighet med vad som konstaterats i avsnitt 2.5.2.2 främjas en noggrann avgränsning av straffregleringen av att det uttryckligen konstateras att skjutvapenlagens begreppsdefinitioner tillämpas. Betydelsefulla är då skjutvapenlagens definitioner av skjutvapen (2 §), effektiva luftvapen (2 a §), vapendelar (3 §), patroner (5 §), särskilt farliga skjutvapen (9 §), särskilt farliga projektiler (10 §) och gasspray (11 §). Robot- eller raketuppskjutningssystem, som nämns i vissa punkter i 41 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen, är enligt 9 § 1 mom. 1 punkten i skjutvapenlagen ett särskilt farligt skjutvapen, men systemet definieras inte i skjutvapenlagens bestämmelser.

Eftersom begreppsdefinitionerna gäller flera paragrafer än en, föreslås i enlighet med vad som konstaterats ovan att det hänvisas till skjutvapenlagens paragrafer med definitioner i en paragraf som placeras i slutet av kapitlet.

4.1.1.8 Ersättande av 41 kap. i strafflagen med ett nytt kapitel

På grund av den betydande ändringen av bestämmelserna i 41 kap. i strafflagen är det motiverat att ersätta kapitlet med ett nytt kapitel. Rubriken får behålla den något ålderdomliga formen ”om vapenbrott” för att bevara det enhetliga sättet att formulera rubrikerna för strafflagens kapitel, trots att det nya kapitlet innehåller heltäckande bestämmelser om de aktuella brotten och det således vore mer motiverat att kapitlets rubrik skulle lyda ”vapenbrott”.

4.1.1.9 Sammandrag av de ändringar som föreslås i strafflagen

Det föreslås att strafflagens 41 kap. om vapenbrott ersätts med ett nytt 41 kap., där det föreskrivs att skjutvapenbrott (1 §), hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott (2 §), grovt skjutvapenbrott (3 §), lindrigt skjutvapenbrott (4 §), brott mot bestämmelserna om farliga föremål (5 §), innehav av farligt föremål (6 §), innehav av föremål som lämpar för att allvarligt skada någon annan (7 §), överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan (8 §) och skjutbanebrott (9 §) ska vara straffbart.

Det föreslås att gärningsformerna av skjutvapenbrott enligt strafflagens nuvarande 41 kap. 1 § 1 mom. 4–8 punkten, som i första hand kan karakteriseras som överträdelser av administrativa skyldigheter, ska bli straffbara som lindrigt skjutvapenbrott. I samband med denna ändring fogas hot om fängelse till lindrigt skjutvapenbrott. Då det för närvarande kan påföras endast böter för lindrigt skjutvapenbrott, ska det i fortsättningen för nämnda brott också kunna bestämmas fängelse i högst sex månader.

Det föreslås att hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott ska bli straffbart som ett nytt brott, och till detta brott gör sig enligt strafflagens nya 41 kap. 2 § 1 mom. den som innehar ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett skjutvapen eller som lånar ut eller överlåter ett sådant vapen eller nämnda delar av ett sådant vapen till någon annan under omständigheter där vapnet är ägnat att bli använt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller för olaga hot i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom., förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 2 § eller deltagande i utbildning för ett terroristbrott enligt 34 a kap. 4 b §. För hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott döms enligt strafflagens nya 41 kap. 2 § 2 mom. också den som till en i 6 kap. 5 § 2 mom. avsedd organiserad kriminell sammanslutning lånar ut eller överlåter eller försöker låna ut eller överlåta ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett sådant vapen. Det föreslås att en bestämmelse som hänvisar till strafflagens nya 41 kap. 2 § 2 mom. fogas som nytt 4 mom. till strafflagens 17 kap. 1 a § om deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet. För hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott ska dömas till fängelse i högst fyra år.

Som en gärningsform av grovt skjutvapenbrott tillfogas att gärningsmannen bär ett skjutvapen som avses i 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen på en sådan allmän plats som avses i 2 § 1 punkten i ordningslagen eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen. Det föreslås att minimistraffet för grovt skjutvapenbrott ändras från fängelse i fyra månader till fängelse i två år. Maximistraffet förblir fängelse i fyra år.

Det föreslås inga ändringar i bestämmelserna om brott mot bestämmelserna om farliga föremål. Det föreslås att maximistraffet för innehav farligt föremål ändras från fängelse i ett år till fängelse i två år.

Det föreslås att maximistraffet för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan ändras från fängelse i sex månader till fängelse i ett år, dessutom

preciseras brottsbeteckningen genom att ordet ”allvarligt” tillfogas. En motsvarande precisering föreslås också i följande paragraf i strafflagens nya 41 kap., som gäller överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan.

I bestämmelserna om skjutbanebrott föreslås inga ändringar.

Enligt den nya bestämmelse med definitioner som föreslås bli fogad till slutet av strafflagens nya 41 kap. tillämpas vid tillämpningen av bestämmelserna i det kapitlet definitionerna av skjutvapen, effektiva luftvapen, vapendelar, patroner, särskilt farliga skjutvapen, särskilt farliga projektiler och gasspray i 2 §, 2 a §, 3 §, 5 § och 9–11 § i skjutvapenlagen.

4.1.2 Hemliga tvångsmedel och hemliga metoder för inhämtande av information

Av de allmänna förutsättningarna för att använda strafflagstiftning och kriminaliseringsprinciperna följer att en ny straffbestämmelsen ska vara preventiv, den får inte ge upphov till bevisproblem som är oöverkomliga eller kan lösas godtyckligt och det får inte vara i praktiken omöjligt att övervaka efterlevnaden av den. Dessa synpunkter gäller kriminaliseringens praktiska funktionsduglighet, för vilken myndigheterna ska ha tillräckliga befogenheter, som beaktar brottets särdrag, att utreda, förhindra och avslöja brott.

När man överväger ändringar i bestämmelserna i tvångsmedelslagens 10 kap. och polislagens 5 kap. måste proportionalitetsprincipen beaktas. Enligt 1 kap. 2 § i tvångsmedelslagen får tvångsmedel användas endast om det kan anses försvarligt med beaktande av hur grovt det undersökta brottet är, hur viktigt det är att brottet utreds och av att den misstänktes eller någon annans rättigheter kränks när tvångsmedel används samt övriga omständigheter som inverkar på saken. Enligt 1 kap. 3 § i polislagen ska polisens åtgärder kunna försvaras i förhållande till hur viktigt, farligt och brådskande dess uppdrag är, det mål som eftersträvas samt uppträdande, ålder, hälsa och andra motsvarande omständigheter som gäller den person som är föremål för åtgärden och övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen.

När det gäller proportionalitetsprincipen hänför sig nämnda kränkning av rättigheter till följd av användningen av tvångsmedel till att genom tvångsmedlen ingriper man i de grundläggande fri- och rättigheterna som är tryggade i grundlagen och av vilka en av de viktigaste i detta sammanhang är skyddet för privatlivet som tryggas i 10 § i grundlagen. Enligt 1 mom. i den paragrafen är vars och ens privatliv och hemfrid tryggade och enligt 2 mom. brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden. Enligt 10 § 3 mom. i grundlagen kan genom lag föreskrivas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att brott ska kunna utredas och enligt 4 mom. kan genom lag föreskrivas om sådana begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga vid utredning av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet.

I bestämmelser om befogenheter som avser tvångsmedel måste de allmänna kraven på inskränkning i de grundläggande fri- och rättigheterna beaktas (GrUB 25/1994 rd, s. 5), som bl.a. förutsätter att inskränkningarna ska vara noga avgränsade och tillräckligt exakt definierade, att grunderna för inskränkningar ska vara acceptabla och inskränkningar ska vara dikterade av något tungt vägande samhälleligt skäl, det kan inte föreskrivas genom vanlig lag om en inskränkning av kärnan i en grundläggande fri- eller rättighet, inskränkningarna ska vara förenliga med kravet på proportionalitet och de bör vara nödvändiga för att uppnå ett acceptabelt syfte.

Av förutsättningarna för att inskränka de grundläggande fri- och rättigheterna gäller i fråga om inskränkningens nödvändighet att ett tvångsmedels användbarhet, nyttighet eller behövlighet

för att utreda ett brott inte ensamt avgör huruvida användningen av tvångsmedlet kan tillåtas för att utreda brottet. Befogenheten blir inte nödvändig bara på grund av en iakttagelse om befogenhetens effektivitet (GrUU 36/2002 rd, s. 6/II). En inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna kan anses nödvändig om brottet sällan kan utredas utan användning av tvångsmedel (GrUU 32/2013 rd, s. 4/II).

När man överväger att utvidga användningsområdet för hemliga metoder för inhämtande av information är av betydelse grundlagsutskottets praxis enligt vilken utredning av brott omfattar även sådana åtgärder som vidtas med anledning av en konkret och specificerad misstanke om brott trots att brottet ännu inte har omsatts i gärning (t.ex. GrUU 49/2014 rd, s. 3/I).

I strafflagens nya 41 kap. 2 § föreslås bestämmelser om hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott som ett nytt brott med koppling till skjutvapen. Det är fråga om gärningar där vapnet är ägnat att bli använt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller för olaga hot i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 1 punkten, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 2 § eller deltagande i utbildning för ett terroristbrott enligt 34 a kap. 4 b §. För hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott döms till fängelse i högst fyra år.

Utan ändringar i tvångsmedelslagens 10 kap. skulle hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott på grund av maximistraftet vara grundbrott för användning av nästan alla hemliga tvångsmedel enligt det kapitlet. Ett undantag utgör teleavlyssning enligt 3 § och bostadsavlyssning enligt 17 §, beträffande vilket det förutsätts att brottsbeteckningen nämns i de aktuella paragraferna för att de ska kunna användas för att utreda brott.

Enligt 10 kap. 3 § 2 mom. 16 punkten i tvångsmedelslagen är grovt skjutvapenbrott även inom ramen för den nuvarande straffskalan (fängelse i minst fyra månader och högst fyra år) ett grundbrott för teleavlyssning. Det brott som nu föreslås bli straffbart avviker inte vad den allmänna allvarlighetsnivån beträffar nämnvärt från det, trots att minimistraftet är fängelse i 14 dagar. Med avseende på proportionalitetsprincipen kan hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott på grund av maximistraftet betraktas som ett allvarligt brott, som kan jämföras med många brott där teleavlyssning för närvarande tillåts vid utredningen.

Kriminaliseringen av hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott har samband med förhindrandet av allvarliga brott och därigenom med ett vägande samhälleligt behov. Detta gäller i synnerhet situationer enligt strafflagens nya 41 kap. 2 § 2 mom. där ett skjutvapen lånas ut eller överläts till en organiserad kriminell sammanslutning eller där försök görs att låna ut eller överlåta ett sådant vapen. Även i övrigt är det förenligt med de av grundlagsutskottet utstakade förutsättningarna att inskränka de grundläggande fri- och rättigheterna att möjliggöra teleavlyssning för att utreda nämnda brott. Nödvändigheten av att använda teleavlyssning har att göra med att uttalanden och hot från en person eller flera personer antagligen spelar en betydande roll för utredningen av brottet. Teleavlyssningen spelar en viktig roll också när det handlar om att utreda kommunikationen mellan personer. I fråga om ett brott som avser hantering av skjutvapen kan detta gälla t.ex. utlåning eller överlåtelse av ett skjutvapen och fall med koppling till en organiserad kriminell sammanslutning.

Med beaktande av de konstaterade omständigheterna föreslås det att hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott läggs till de brott i 10 kap. 3 § 2 mom. i tvångslagen för vilkas utredning teleavlyssning kan användas, genom att ändra 16 punkten så att den börjar gälla det nya brottet. Momentets nuvarande 16–18 punkter flyttas ett steg framåt. Ändringen gör med stöd av 10 kap. 4 § 1 mom. det aktuella brottet också till grundbrott för inhämtande av

information i stället för teleavlyssning och med stöd av 27 § 2 mom. också till grundbrott för täckoperationer.

Det föreslås inte att hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott läggs till i 10 kap. 17 § i tvångsmedelslagen som ett brott som ger rätt till bostadsavlyssning. Detta beror i synnerhet på proportionalitetsprincipen och på att bostadsavlyssning i egenskap av en åtgärd som riktas mot flera grundläggande fri- och rättigheter är ett tvångsmedel som ingriper i målpersonens grundläggande fri- och rättigheter på ett mycket väsentligt sätt. Brotten enligt 10 kap. 17 § i tvångsmedelslagen är i princip på grund av straffskalorna allvarligare än det brott som nu föreslås bli straffbart. Detta gäller inte vissa terroristbrott enligt 9 punkten i den paragrafen, som i huvudsak också hör till tillämpningsområdet för strafflagens nya 41 kap. 2 §, så till denna del finns ingen betydande skillnad i förhållande till grundbrotten för bostadsavlyssning.

Det föreslås inte heller att hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott fogas till 5 kap. 3 § och 5 § 2 mom. i polislagen bland de brott för vilkas avslöjande metoder för inhämtande av information enligt det kapitlet (3 §) och för vilkas förhindrande teleavlyssning (5 § 2 mom.) får användas. Grovt skjutvapenbrott hör inte till de brott som uppräknas i de nämnda bestämmelserna, och det är inte heller skäl att tillfoga det fast minimistraffet höjs. Tillämpningsområdet för 5 kap. 3 § och 5 § 2 mom. i polislagen gäller vissa typer av brott (t.ex. landsförräderi-, spioneri- och terroristbrott). Även proportionalitetsprincipen när det gäller straffskalorna måste beaktas. När det gäller teleavlyssning och förhindrande av brott i anslutning därtill bör det dessutom påpekas att hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott är i hög grad ett brott med koppling till förhindrande av brott, som tidsmässigt infaller före t.ex. förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa. Sålunda kan det anses tillräckligt att möjliggöra teleavlyssning för att utreda brottet i fråga, varigenom man samtidigt kan förhindra sådan allvarlig brottslig verksamhet som avses i strafflagens nya 41 kap. 2 §.

Ändringarna i straffskalan gäller innehav av farligt föremål (strafflagens nya 41 kap. 6 §) samt innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan (strafflagens nya 41 kap. 7 §). Maximistraffet för det förstnämnda brottet ändras från fängelse i ett år till fängelse i två år och maximistraffet för det senare brott från fängelse i sex månader till fängelse i ett år.

För de nämnda innehavsbrottens del föreslås inga ändringar i bestämmelserna i 10 kap. i tvångsmedelslagen och 5 kap. i polislagen. De nya maximistraffen är ännu inte sådana att de i enlighet med proportionalitetsprincipen skulle ge rätt att använda de metoder som ingriper mest kännbart i de grundläggande fri- och rättigheterna. Till denna del måste det också beaktas att dessa föremål är mindre farliga än skjutvapen, beträffande vilka möjligheten att använda hemliga tvångsmedel och hemliga metoder för inhämtande av information är bredare även i fortsättningen.

När det gäller innehav av farlig föremål bör det också påpekas att ändringen av maximistraffet till fängelse i två år utvidgar kretsen av hemliga tvångsmedel och hemliga metoder för inhämtande av information som kan användas för att utreda och förhindra det brottet. I och med att maximistraffet ändras kan man använda teleövervakning med samtycke av den som innehar en teleadress eller teleterminalutrustning, systematisk observation, datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information, optisk observation med undantag av vissa situationer med anknytning till frihetsberövande, teknisk spårning med undantag av teknisk spårning av en person, inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, täckoperationer i datanät och bevisprovokation genom köp.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Konsekvenser för människor och samhälleliga konsekvenser

De föreslagna lagstiftningsändringarna kan bidra till att främja tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna genom att minska kränkningar av dem som sker genom användning vapen. Betydelsefulla grundläggande fri- och rättigheter i detta sammanhang är rätten till liv, personlig frihet och integritet enligt 7 § i grundlagen och egendomsskyddet enligt 15 i grundlagen. Kriminaliseringen av det nya brottet (hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott) och de ändringar som leder till strängare straffpraxis är ägnade att leda till brottsreducerade effekter. Å andra sidan inverkar inte de föreslagna lagstiftningsändringarna på brottsoffrets ställning när ett brott begåtts genom användning av vapen.

Lagstiftningsändringarna kan ha brottsförebyggande effekter och effekter som främjar tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna på grund av den betydelse som eggvapen och skjutvapen har vid begåendet av brott med kopplingar till våld. Av de brott mot liv som ledde till döden 2012–2021 (antalet 2022 var 79; mord, dråp och dråp under förmildrande omständigheter) utfördes 45 procent med eggvapen och 16 procent med skjutvapen. Av brotten mot liv skedde 73 procent 2022 i enskilda utrymmen. (Uppgifter ur publikationen ”Rikollisuustilanne 2022” (på finska, ung. Brottsligheten 2022). Helsingfors universitet. Statsvetenskapliga fakulteten. Institutet för kriminologi och rättspolitik. Katsauksia 55/2023)

I fallen av grov misshandel 2021 var eggvapnens andel betydande (48 procent av gärningarna), skjutvapen användes i 3 procent av gärningarna. Samma år var 38 procent av rånen av grundform väpnade, skjutvapnens andel var dock endast 1 procent. Det året hade två tredjedelar av de grova rånen koppling till eggvapen och 17 procent till skjutvapen. Det året noterades 1 663 fall av grov misshandel, 1 449 rån och 444 grova rån. En betydande andel rånbrott begicks på allmänna platser (över 80 procent). (Uppgifter ur publikationen ”Rikollisuustilanne 2021” (på finska, ung. Brottsligheten 2021). Helsingfors universitet. Statsvetenskapliga fakulteten. Institutet för kriminologi och rättspolitik. Katsauksia 52/2022)

Lagstiftningsändringarna kommer att hindra att nya brott begås och kommer att främja tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna. Det har uppskattats nedan. Med tillämpning av den straffelasticitet på 15 procent som behandlas i avsnitt 4.2.3.6 skulle lagstiftningsändringarna i anslutning till skjutvapen minska antalet brott mot liv i flera fall på årsnivå, ändringen av straffskalan i anslutning till eggvapen kan minska avsevärt framför allt fallen av grov misshandel och rånbrotten. För de senare brotten kan den minskande effekten bli hundratals brott per år.

Brottslagstiftningens brottsförebyggande inverkan beror enligt forskningsrön i hög grad på risken för att bli fast och sannolikheten för att bli bestraffad. Att brott med koppling till skjutvapen börjar beröras av strängare straffrättslig bedömning än för närvarande framhäver samhällets intresse av att de utreds, effektiviserar polisens åtgärder mot skjutvapenbrottslighet och förbättrar därigenom också risken för att bli fast för allvarliga brott som begås genom användning av skjutvapen.

Genom de lagstiftningsändringar som leder till strängare straff framhävs de aktuella brotten klandervärdhet. De föreslagna lagstiftningsändringarna kan öka medborgarnas förtroende för att man reagerar på allvarliga säkerhetshot även genom lagstiftningen och myndigheternas verksamhet i anslutning därtill. För att uppnå en brottsförebyggande effekt förutsätts att

medborgarna känner till lagstiftningsändringarna, något som måste eftersträvas med effektiv information ändringarna.

De föreslagna lagstiftningsändringarna ingriper i gärningsmännens grundläggande fri- och rättigheter. Detta är främst en följd av att användningen av ovillkorligt fängelsestraff ökar, eftersom den nämnda påföljden ingriper i den personliga friheten, som tryggas i 7 § i grundlagen. I synnerhet ett långt ovillkorligt fängelsestraff kan leda till att den dömda mister sin studie- eller arbetsplats och sin bostad, att sociala relationer bryts eller någon annan motsvarande negativ påföljd. Ett ovillkorligt fängelsestraff kan också leda till att den dömdas familjemedlemmars eller andra närstående personers levnadsförhållanden försämras.

Även teleavlyssning, som under de förutsättningar som anges i tvångsmedelslagen kan användas för att utreda det nya straffbara brottet, dvs. hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott, ingriper i den brottsmisstänktes grundläggande fri- och rättigheter, eftersom den begränsar skyddet för privatlivet och skyddet för hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden enligt 10 § i grundlagen. Det kan dock antas att användningen av teleavlyssning begränsas till endast några fall per år med beaktandet att 30 nya sådana brott antas börja omfattas av en straffprocess per år.

Enligt Statistikcentralens uppgifter för 2023 har 15–17 åringar dömts för skjutvapenbrott endast i enstaka fall och aldrig för grovt skjutvapenbrott. Av dessa uppgifter kan man dra slutsatsen att de ändringar som gäller grovt skjutvapenbrott inte leder till någon nämnvärd ökning av användningen av ovillkorligt fängelsestraff i den åldersgruppen. Detta särskilt därför att enligt 6 kap. 8 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen bestäms straffet enligt en lindrigare straffskala, om gärningsmannen har begått brottet innan han eller hon fyllde 18 år. Andelen som hör till denna åldersgrupp är något större när det gäller fallen av innehav av farligt föremål samt innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan, men höjningen av maximistraffet för dessa brott antas inte heller leda till någon nämnvärd ökning av användningen av ovillkorligt fängelsestraff eller ens fängelsestraff, när man beaktar nämnda punkt i strafflagen samt den praxis för bestämmandet av straff som man gått in för i Finland. Dessa synpunkter gäller i stor utsträckning även åldersgruppen 18–20-åringar. Statistiken som gäller dem avviker inte nämnvärt från uppgifterna om den yngre åldersgruppen.

Konsekvenserna av straffskärpningen och ökningen av användningen av ovillkorligt fängelsestraff kommer i huvudsak att gälla de äldre åldersklasserna och framför allt män. Enligt Statistikcentralens uppgifter för 2023 gör sig kvinnor mycket sällan skyldiga till skjutvapenbrott eller grovt skjutvapenbrott. Kvinnornas andel är inte heller betydande bland dem som gjort sig skyldiga till innehav av farligt föremål samt innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan. När det gäller de sistnämnda brotten kan inte heller användningen av ovillkorligt fängelsestraff antas öka kännbart för männens del trots att maximistraffen ändras.

De föreslagna lagstiftningsändringarna bedöms förhindra brott och därigenom främja allmän ordning och säkerhet, men denna effekt går inte att mäta och således inte bedömas mer ingående.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Om förslagen förverkligas har de en ökande inverkan på polis- och åklagarmyndigheternas och domstolarnas arbetsmängd. Detta har främst att göra med att hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott blir ett nytt straffbart brott, och innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan kan inte längre på grund av ändringen av

straffskalan för det behandlas i bötesförfarande. Antalet tvångsmedelsärenden som behandlas i domstol kommer antagligen också att öka något.

De lagstiftningsändringar som innebär att straffen skärps leder om de genomförs till en betydande ökning av Brottspåföljdsmyndighetens arbetsmängd.

Den föreslagna lagändringen kan inte förmodas förutsätta egentlig utbildning av myndigheterna, men information om ändringen ska ges effektivt till de myndigheter som tillämpar straffbestämmelserna.

4.2.3 Ekonomiska konsekvenser

4.2.3.1 Allmänt om källorna till uppgifterna bakom beräkningarna

De ekonomiska konsekvenser som hänför sig till lagstiftningsändringarna har i det följande beräknats med användning av flera källor som innehåller uppgifter som redan har behandlats mer ingående i avsnitten 2.4.1–2.4.3. Från inrikesministeriet har främst erhållits uppgifter om skjutvapenbrott (41 kap. 1 § i strafflagen) och grovt skjutvapenbrott (41 kap 2 § i strafflagen). Uppgifterna gäller polisanmälningarna 2020–2022 och baserar sig på centralkriminalpolisens genomgång av anmälningarna.

Statistikcentralens databastabell ”Brott efter tingsrätt och brott” har utnyttjats när det gäller straff som dömts ut 2019–2023. Denna statistik gäller fall där det aktuella brottet har varit det enda brottet eller det allvarligaste brottet i en brottshelhet (huvudbrott).

För att få kompletterande uppgifter om skjutvapenbrott och grova skjutvapenbrott, exempelvis gärningsformer och gärningsplatser för brott som ingår i underrätternas domar, har justitieministeriet gjort en utredning där man har granskat de domar som tre tingsrätter (Helsingfors, Uleåborg och Norra Karelen) meddelade 2022 och där åtminstone ett tillräknat brott har varit skjutvapenbrott eller grovt skjutvapenbrott.

Beräkningen av de ekonomiska konsekvenser som hänför sig till ändringen av straffskalan för innehav av farligt föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan och överföringen av ärenden från bötesförfarande till en fullskalig straffprocess till följd därav bygger på de beräkningsgrunder som har använts i regeringens proposition om lagstiftningsändringar som gäller bötesförfarandet (RP 103/2017 rd, s. 53 och 54) och i regeringens proposition om lagstiftningsändringar som gäller brott mot inreseförbudet (RP 146/2018 rd, s. 23 och 24).

4.2.3.2 Ändringar som gäller skjutvapen

Grovt skjutvapenbrott

På grund av bakgrundsuppgifterna har utgångspunkten varit att cirka 20 procent av skjutvapenbrotten av grundform gäller innehav av skjutvapen på allmän plats eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen. Det årliga antalet domar som gäller skjutvapenbrott har uppskattats till cirka 845, som med den nämnda procentsatsen leder till att antalet domar som gäller grovt skjutvapenbrott kan öka med 169 domar per år, om skjutvapenbrott som begås på ovannämnt sätt läggs till kvalificeringsgrunderna för grovt brott.

Utifrån justitieministeriets utredning och Statistikcentralens uppgifter har man uppskattat att för närvarande är antalet domar för grova skjutvapenbrott i medeltal cirka 55 per år, att i en sådan dom ingår ett tillräknat grovt skjutvapenbrott och att i 59 procent av domarna är grovt skjutvapenbrott huvudbrott. Genom de föreslagna lagstiftningsändringarna bedöms situationen förändras så att grovt skjutvapenbrott kommer att vara huvudbrott i 80 procent av domarna som gäller det brottet.

Enligt den etablerade regleringsmodellen för strafflagstiftningen i Finland förutsätts för att ett brott ska anses vara förenligt med den grova gärningsformen förutom att en kvalificeringsgrund föreligger även att brottet bedömt som en helhet är grovt. Detta innebär att det faktum att en kvalificeringsgrund föreligger (t.ex. innehav av ett olovligt skjutvapen på allmän plats eller i ett trafikmedel) inte automatiskt leder till att brottet betraktas som grovt. Om förekomsten av en kvalificeringsgrund leder till att brottet betraktas som grovt skjutvapenbrott i 80 procent av fallen, ökar domarna för det brottet med cirka 135 domar ($0,8 \times 169$) per år.

Höjningen av minimistrafvet för grovt skjutvapenbrott till fängelse i två år leder till långa ovillkorliga fängelsestraff. Enligt 6 kap. 9 § 1 mom. i strafflagen kan ett fängelsestraff som uppgår till högst två år förklaras villkorligt. I vissa fall kan straffet vara villkorligt (t.ex. förstagångsförbrytare, gärningsmannens unga ålder och andra faktorer enligt strafflagens 6 kap. som leder till avvikelse från skalan samt fängelsestraff på jämnt två år). Här uppskattas att 20 villkorliga fängelsestraff döms ut per år. Med beaktande av minskningen skulle 170 ovillkorliga fängelsestraff ($55 + 135 - 20$) per år dömas ut grovt skjutvapenbrott.

Enligt Statistikcentralens uppgifter om domar (grovt skjutvapenbrott är huvudbrott) kan medellängden på de ovillkorliga fängelsestraff som döms ut för grova skjutvapenbrott uppskattas till cirka 11 månader. Då brott som bestraffas lindrigare ingår i knappt hälften av domarna är det skäl att krympa medellängden något till 10 månader.

Även när straffen för grova skjutvapenbrott bestäms är linjen att längden på ovillkorligt fängelsestraff mäts utifrån straffskalans lägsta fjärdedel. Höjningen av minimistrafvet för grovt skjutvapenbrott till fängelse i två år betyder, då maximistrafvet kvarstår oförändrat, att skalans lägsta fjärdedel är fängelse i 2 år – 2 år och 6 månader. Av dessa längder har den senare använts som underlag för denna beräkning.

På grund av de ovannämnda omständigheterna skulle det varje år dömas ut 170 ovillkorliga fängelsestraff för grova skjutvapenbrott. Av dessa domar skulle cirka 136 (80 procent) vara sådana där grovt skjutvapenbrott är huvudbrott och cirka 34 (20 procent) sådana där grovt skjutvapenbrott är accessoriskt brott. När man beaktar den s.k. tredjedelsregeln som används vid straffmätningen för accessoriska brott, skulle det grova skjutvapenbrottets andel av domen i de förstnämnda domarna vara fängelse i 2 år och 6 månader och i de senare domarna 10 månader. När lagstiftningsreformen trätt i kraft skulle det utifrån dessa siffror dömas ut cirka 368 fängelseår per år för grovt skjutvapenbrott.

Enligt Statistikcentralens uppgifter döms det ut i medeltal cirka 18 ovillkorliga fängelsestraff per år där grovt skjutvapenbrott är huvudbrott. Det grova skjutvapenbrottets andel i dessa skulle i enlighet med vad som konstaterats tidigare vara 180 månaders fängelse. Antalet domar där grovt skjutvapenbrott är accessoriskt brott är i medeltal cirka 23 ($0,41 \times 55$) per år. När ett så allvarligt brott som grovt skjutvapenbrott utgör accessoriskt brott i dessa domar, kan man utgå från att domarna är ovillkorliga. Andelen ovillkorliga fängelsestraff som gäller grovt skjutvapenbrott i dem är cirka 76 månader ($23 \times \frac{1}{3} \times 10$ månader). För grova skjutvapenbrott döms således för närvarande ut cirka 21 fängelseår som ska avtjänas i fängelse.

Av de lagstiftningsändringar enligt regeringsprogrammet som gäller grovt skjutvapenbrott följer alltså att antalet bruttofängelseår som ska avtjänas som ovillkorligt fängelsestraff ökar med cirka 347 år. Om utgångspunkten är att med beaktande antalet tidigare domar avtjänas 60 procent av straffet i fängelse, kommer 208 nettofängelseår att avtjänas i fängelse till följd av ökningen av bruttofängelseåren.

I beräkningarna måste också beaktas att det redan nu döms ut en del ovillkorliga fängelsestraff för skjutvapenbrott av grundformen. Enligt Statistikcentralens uppgifter (skjutvapenbrott är huvudbrott) döms för detta brott ut i medeltal cirka 76 ovillkorliga fängelsestraff per år.

När man beaktar den längsta och kortaste medellängden på straff som gäller skjutvapenbrott av grundformen är längden på ovillkorligt fängelsestraff i medeltal 2,8 månader. Om man även här utgår från att ungefär 20 procent av dessa domar hänförde sig till innehav av skjutvapen på allmän plats eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen, blir antalet sådana ovillkorliga domar för närvarande cirka 15 per år. De motsvarande bruttofängelseåren blir cirka 4. När man dessutom på ovannämnt sätt beaktar att 60 procent av straffet avtjänas i fängelse, avtjänas för närvarande cirka 2,4 nettofängelseår för dessa brott i fängelse.

I enlighet med vad som konstaterats tidigare är antalet skjutvapenbrott betydande också i domarna för accessoriska brott. Det finns ingen närmare information om typen av straff i fråga om dessa domar samt vilka brott utöver skjutvapenbrott som ingår i dem och i vilken utsträckning. Då antalet ovillkorliga fängelseår i enlighet med vad som konstaterats ovan för närvarande är ringa även i de fall där skjutvapenbrott är huvudbrott, kan man utgå från att accessoriska brott har ringa betydelse i nuläget. Sålunda torde man kunna utgå från att lagstiftningsändringarna som gäller grovt skjutvapenbrott leder till en ökning av nettofängelseåren med 205,6 per år.

Utgångspunkten för fängelseplats- och kostnadsberäkningarna i denna proposition är att priset på en fängelseplats bestäms enligt kostnaden för en ny fängelseplats, dvs. en permanent årlig kostnad på 120 000 euro. De årliga verkställighetskostnaderna för fängelsestraff skulle enligt beräkningsgrunderna ovan öka med cirka 24 672 000 euro, om bärande skjutvapen på allmän plats eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen blir straffbart som grovt skjutvapenbrott att och om minimistraffet för grovt skjutvapenbrott höjs till fängelse i två år.

Av skjutvapenbrotten överförs till grovt skjutvapenbrott också sådana brott för vilka det i nuläget döms till samhällstjänst, övervakningsstraff eller villkorligt fängelse. När man granskar Statistikcentralens uppgifter om domar där skjutvapenbrott är huvudbrott, kan man konstatera att de nämnda påföljdernas andel i detta fall är relativt litet. Årligen döms i medeltal ut cirka 2 övervakningsstraff, 12 samhällstjänststraff (20 procent av dem är cirka 2 samhällstjänststraff) och 101 villkorliga fängelsestraff. Inte heller här bestäms hela straffet enbart för skjutvapenbrottet i de fall där skjutvapenbrott är det allvarligaste brottet. Skjutvapenbrottens betydelse i domarna för accessoriska brott går inte att uppskatta eftersom behövliga uppgifter saknas. Den kan dock antas vara mycket liten när man beaktar uppgifterna om domar för huvudbrott.

När grovt skjutvapenbrott är huvudbrott har det enligt Statistikcentralens uppgifter årligen dömts ut 0,4 övervakningsstraff och 2 samhällstjänststraff. Inte heller här bestäms hela straffet enbart för det grova skjutvapenbrottet i de fall där grovt skjutvapenbrott är det allvarligaste brottet. Inte heller när det gäller grovt skjutvapenbrott går det att bedöma dess betydelse i domarna för accessoriska brott på grund av att behövliga uppgifter saknas. Den kan dock antas vara mycket liten, när man beaktar uppgifterna om domar för huvudbrott.

Att samhällstjänststraffen minskar med t.ex. 4 domar per år leder inte till några betydande kostnadsbesparingar. Enligt Statistikcentralens uppgifter har antalet samhällstjänststrafftimmar som dömts ut för skjutvapenbrott varit i medeltal cirka 88 timmar, antalet samhällstjänsttimmar som dömts ut för grovt skjutvapenbrott har varit i medeltal cirka 180 timmar. Om man som utgångspunkt tar 60 euro/timme som verkställighetskostnad för samhällstjänst samt att samhällstjänststraffen i fråga om skjutvapenbrott minskar med 2 påföljder per år och i fråga om grovt skjutvapenbrott likaså med 2 påföljder per år, är besparingen som gäller samhällstjänst till följd av ändringarna cirka 32 000 euro. Sålunda blir den årliga kostnadseffekten av de lagstiftningsändringar som gäller grovt skjutvapenbrott cirka 24 640 000 euro, vilket motsvarar cirka 205 fängelseår.

Hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott

I strafflagens nya 41 kap. 2 § föreslås att hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott blir ett straffbart brott, för vilket döms till fängelse i minst fjorton dagar och högst fyra år.

Det är svårt att uppskatta antalet straff som kommer att dömas ut för det nya brottet. Av brottets karaktär som ett komplement till den nuvarande regleringen och av rekvisitets innehåll följer antagligen att antalet fall som behandlas i en straffprocess inte blir särskilt stort. Här uppskattas antalet brott per år till 30, som också är antalet domar för dessa brott (ett brott/en dom).

Hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott antas vara huvudbrott i domarna i ungefär samma omfattning som grovt skjutvapenbrott kommer att vara det i domarna som gäller det brottet. Detta innebär att procentandelen sådana domar där hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott är huvudbrott vore 80 procent (24 domar).

Vid bedömningen av de ekonomiska konsekvenserna av att hantering av skjutvapen blir straffbart kan man även i övrigt utnyttja uppgifterna om och bedömningarna av straffen för grovt skjutvapenbrott. När grovt skjutvapenbrott är huvudbrott är enligt Statistikcentralens uppgifter cirka 48 procent av de straff som årligen döms ut för grovt skjutvapenbrott ovillkorliga fängelsestraff, cirka 5 procent är samhällstjänst och 45 procent villkorliga fängelsestraff. Denna fördelning av straffen kan betraktas som riktgivande också när det gäller hantering av skjutvapen. Eftersom ministraffet för det brottet ändå är lägre än den nuvarande minimistraftet för grovt skjutvapenbrott, uppskattas här att i situationer där brottet är huvudbrott vore 40 procent av straffen ovillkorliga fängelsestraff, 5 procent samhällstjänst och 55 procent villkorliga fängelsestraff.

Tidigare konstaterades att när grovt skjutvapenbrott för närvarande är huvudbrott kan medellängden på de ovillkorliga fängelsestraff som döms ut för det uppskattas till 11 månader. Då brott som bestraffas lindrigare ingår i domen för knappt hälften av brotten kan medellängden på ovillkorligt fängelsestraff som döms ut för enbart grovt skjutvapenbrott uppskattas till 10 månader.

Eftersom minimistraftet för hantering av skjutvapen är längre än det nuvarande minimistraftet för grovt skjutvapenbrott och eftersom minimistraftet är mer betydelsefullt än maximistraftet när straffet bestäms, uppskattas här att det ovillkorliga fängelsestraff som döms ut för hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott kommer att vara 8 månader. På basis av uppgifterna om samhällstjänst för grovt skjutvapenbrott skulle antalet samhällstjänsttimmar kunna vara 150 timmar.

När hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott inte är huvudbrott i domen, utan ett s.k. accessoriskt brott som bestraffas lindrigare (6 domar), kan man utgå från att det gemensamma fängelsestraff som döms ut är ovillkorligt och att inte heller samhällstjänst kommer på fråga. När man beaktar den s.k. tredjedelsprincipen, som ska iaktas vid straffmätningen för accessoriska brott, är skjutvapenhanteringsbrottets andel i dessa domar 80 dagar (2 månader 20 dagar).

Att skjutvapenhanteringsbrott blir straffbara leder till att bruttofängelseåren ökar med cirka 7,8 år ($0,4 \times 24 \times 8$ månader + $6 \times 2,7$ månader). Om utgångspunkten är, med beaktande av antalet tidigare domar, att 60 procent av straffet avtjänas i fängelse, ska cirka 4,7 nettofängelseår av ökningen av antalet bruttofängelseår avtjänas i fängelse. De årliga verkställighetskostnaderna för fängelsestraff skulle öka med cirka 564 000 euro ($4,7 \times 120\,000$ euro).

Kostnadsökningen till följd av samhällstjänst (två domar) skulle med en timkostnad på 60 euro vara 18 000 euro. När den summan läggs till verkställighetskostnaderna för ovillkorligt fängelsestraff blir resultatet 582 000 euro per år.

Att det nya brottet blir straffbart orsakar också processuella kostnader, vilkas konsekvenser känns främst i de fall där hanteringen av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott är huvudbrott (24 brottmål). Inte heller i alla dessa fall vore skjutvapenhanteringsbrottet det enda brottet, men detta antal brottmål kan användas om underlag för konsekvensbedömningen.

Om hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott behandlas 20 timmar i förundersökning, skulle arbetsmängden öka med 480 timmar, dvs. cirka 0,25 årsverken. Om priset på ett årsverke är 80 000 euro, skulle det vara fråga om en årlig kostnadspost på cirka 20 000 euro.

Åklagarväsendets kostnaderna för åtalsprövning och domstolsbehandling av åtal är cirka 526 euro/åtal, vid skriftligt förfarande enligt 5 a kap. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) dock endast 131 euro. Utgående från att skjutvapenhanteringsbrott inte kommer att behandlas i skriftligt förfarande skulle den årliga tilläggskostnaden för åklagarväsendet vara cirka 12 600 euro.

Om man utgår ifrån att enhetskostnaden för ett ärende som behandlas vid huvudförhandling i en sammansättning med en domare i tingsrätten är 926 euro, skulle domstolarna orsakas tilläggskostnader på cirka 22 200 euro per år. När detta räknas samman med tilläggskostnaderna för förundersöknings- och åklagarmyndigheterna kommer man till cirka 55 000 euro.

Det kan inte antas förekomma många tvångsmedelsärenden i anslutning till behandlingen av enbart det nya brottet per år, så kostnadsökningen i anslutning till dem kan betraktas som ringa.

Om svaranden har ett biträde i 24 brottmål som gäller huvudbrottet och om ett timarvode på 110 euro enligt 6 § i statsrådets förordning om grunderna för arvoden vid allmän rättshjälp (290/2008) betalas för biträdets åtgärder för sex timmar, medför detta en årlig tilläggskostnad på cirka 15 800 euro. Utöver dessa kostnader kan staten hamna att betala kostnader på några tusen euro som ska ersättas biträdena. De årliga tilläggskostnaderna för anlitaandet av biträde uppskattas till 18 000 euro, vilket tillsammans med kostnaderna för förundersöknings- och åklagarmyndigheterna samt domstolarna blir 73 000 euro per år.

Sammanlagt orsakar det nya straffbara brottet årliga tilläggskostnader på cirka 655 000 euro.

Andra ändringar som gäller skjutvapen

Det föreslås att bestämmelserna om skjutvapenbrott ändras även så att gärningar som i första hand kan karakteriseras som överträdelser av administrativa förpliktelser överförs till lindrigt skjutvapenbrott. Samtidigt läggs hot om fängelse till straffskalan för det sistnämnda brottet så att för gärningen döms i fortsättningen till böter eller fängelse i högst sex månader.

Överföringen av brotten på det nämnda sättet till en annan straffbestämmelse kan inte antas ha några betydande ekonomiska konsekvenser. Det aktuella gärningarna behandlas sällan i en straffprocess och de är sådana att för dem döms ut böter enligt den nuvarande regleringen och trots ändringen av straffskalan kommer böter att dömas ut även efter lagstiftningsändringen. Eftersom brotten för närvarande omfattas av en strängare straffskala kan straffpraxis åtminstone inte antas bli strängare än för närvarande.

4.2.3.3 Innehav av farligt föremål

Om straffskalan för innehav farligt föremål ändras i enlighet med förslaget så att den börjar motsvara straffskalan för skjutvapenbrott (böter–fängelse i två år), kan den nuvarande straffnivån för det sistnämnda brottet ge ledning för den kommande straffnivån.

Enligt Statistikcentralens uppgifter var när skjutvapenbrott var huvudbrott i domen i medeltal cirka 20 procent av straffen ovillkorliga fängelsestraff, 3 procent samhällstjänst, 27 procent villkorliga fängelsestraff och 50 procent bötesstraff. Dessutom förekom enstaka övervakningsstraff. Enligt dessa domar var medeltalet av den årliga längsta och kortaste medellängden på ovillkorliga fängelsestraff cirka 2,8 månader. Antalet samhällstjänsttimmar är i medeltal cirka 88 timmar.

Enligt Statistikcentralens uppgifter har tingsrätterna årligen tillräknat i medeltal 581 innehav av farligt föremål. Enligt samma uppgifter har det nämnda brottet varit huvudbrott i i medeltal cirka 297 domar. Om man utgår från att en dom i medeltal innehåller ett innehav av farligt föremål, är det aktuella brottet accessoriskt brott i 284 domar.

Enligt bakgrundsuppgifterna är skjutvapenbrott huvudbrott i cirka 42 procent av domarna som gäller det brottet. Med tillämpning av denna procentsats skulle i medeltal cirka 244 av domarna för innehav av farligt föremål vara sådana där detta brott är huvudbrott, och i medeltal cirka 337 sådana där detta brott är accessoriskt brott. Ändringen av straffskalan leder dock inte nödvändigtvis till en sådan ändring i förhållandet mellan huvudbrott och accessoriska brott. När straffskalan för innehav av farligt föremål ändras i en strängare riktning antas dess ställning som huvudbrott i domarna snarare framhävas. Av denna orsak bygger de följande beräkningarna på att innehav av farligt föremål årligen vore huvudbrott i 350 domar.

Det är inte möjligt att göra någon underbyggd bedömning av vilken betydelse ändringen av straffskalan för innehav av farligt föremål har för de domar där innehav av farligt föremål är accessoriskt brott. Antagligen är den dock avsevärt mindre än i huvudbrottsdomarna redan utifrån den s.k. tredjedelsregeln. I den mån fängelsestraff döms ut i domarna för accessoriskt brott, är inte heller det nödvändigtvis ovillkorligt. I enlighet med vad som konstaterats ovan antas dessutom domarna som innehåller accessoriska brott minska avsevärt.

När man utgår från 350 domar där innehav av farligt föremål är huvudbrott i domen, skulle med utnyttjande av uppgifterna om domar för skjutvapenbrott i medeltal cirka 70 straff per år vara ovillkorliga fängelsestraff, 11 samhällstjänst, 95 villkorliga fängelsestraff och 175 bötesstraff.

Enligt Statistikcentralens uppgifter har för innehav av farligt föremål som huvudbrott årligen dömts ut i medeltal cirka 12 ovillkorliga fängelsestraff, 2 samhällstjänststraff, 5 villkorliga fängelsestraff och 277 bötesstraff. Medeltalet av den årliga längsta och kortaste medellängden på de ovillkorliga fängelsestraff som dömts ut för innehav av farligt föremål är cirka 2,1 månader.

Det som konstaterats ovan innebär att de 12 ovillkorliga fängelsestraff som döms ut för närvarande skulle bli 0,7 månader längre och dessutom skulle 58 nya ovillkorliga fängelsestraff dömas ut, vilkas medellängd skulle vara 2,8 månader. Om man utgår från att 60 procent av straffet avtjänas i fängelse, skulle de förstnämnda straffen när det gäller verkställighet av ovillkorligt fängelsestraff öka med cirka 5 månader och de sistnämnda straffen skulle öka med cirka 97 månader, dvs. en sammanlagd ökning på 102 månader. Detta motsvarar 8,5 nettofängelseår. De årliga verkställighetskostnaderna för ovillkorligt fängelsestraff skulle öka med cirka 1 020 000 euro (8,5 x 120 000 euro).

Ändringen av straffskalan skulle också medföra att samhällstjänststraffen ökar. För innehav av farligt föremål har enligt Statistikcentralens uppgifter om huvudbrott årligen dömts ut i medeltal 2 samhällstjänststraff. Till följd av de straff som för närvarande döms ut för skjutvapenbrott skulle i enlighet med vad som konstateras ovan 3 procent av de straff som i fortsättningen döms ut för innehav av farligt föremål vara samhällstjänstpåföljder, antalet per år skulle vara cirka 11 (0,03 x 350). Det genomsnittliga antalet samhällstjänsttimmar som för närvarande döms ut för innehav av farligt föremål är cirka 67 timmar och för skjutvapenbrott cirka 88 timmar. De nuvarande samhällstjänstpåföljderna för innehav av farligt föremål skulle öka med 63 timmar (3 x 21), ökningen i anslutning till nya samhällstjänstpåföljder skulle vara 792 timmar (9 x 88). När verkställighetskostnaden för samhällstjänst är 60 euro/timme, skulle skärpningen och ökning av samhällstjänstpåföljderna orsaka en tilläggskostnad på cirka 48 000 euro per år.

Ovillkorligt fängelsestraff och samhällstjänst som gäller innehav av farligt föremål skulle orsaka årliga tilläggskostnader på sammanlagt cirka 1 068 000 euro.

4.2.3.4 Innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan

Konsekvenser av ändringen av straffskalan

Om straffskalan för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan ändras så att den börjar motsvarar den nuvarande straffskalan för innehav av farligt föremål (böter–fängelse i ett år), kan den nuvarande straffnivån för det sistnämnda brottet ge ledning för den kommande straffnivån.

När innehav av farligt föremål var huvudbrott var enligt uppgifter från Statistikcentralen cirka 4 procent av straffen ovillkorliga fängelsestraff, 1 procent samhällstjänst, 2 procent ovillkorliga fängelsestraff och 93 procent bötesstraff. Dessutom förekom enstaka övervakningsstraff. Enligt dessa domar är medeltalet av den årliga längsta och kortaste medellängden på ovillkorliga fängelsestraff cirka 2,1 månader. Antalet samhällstjänsttimmar är i medeltal cirka 67 timmar.

Enligt Statistikcentralens uppgifter har tingsrätterna årligen tillräknat i medeltal cirka 1 340 innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan. Enligt samma uppgifter har det nämnda brottet årligen varit huvudbrott i i medeltal cirka 200 domar. Det aktuella brottet är alltså i hög grad ett accessoriskt brott i domarna. Av antalet går det inte att dra någon sådan slutsats att antalet brott som gäller innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan skulle vara ungefär ett i en dom. Därför går det

inte heller att uppskatta i hur många domar det aktuella brottet är ett accessoriskt brott. När straffskalan för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan ändras i en strängare riktning framhävs brottets ställning som huvudbrott i domarna antagligen i någon mån. Av denna orsak bygger de följande beräkningarna på att brottet i fråga i ljuset av de nuvarande uppgifterna om domar vore huvudbrott i 250 domar per år.

Eftersom straffskalan möjliggör det behandlas innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan i stor utsträckning i bötesförfarande enligt lagen om föreläggande av böter och ordningsbot. Enligt Statistikcentralens uppgifter har årligen cirka 1 460 ärenden som gäller det aktuella brottet behandlats i sådant förfarande. Att maximistrafet för brottet höjs innebär att dessa brott inte kan behandlas i bötesförfarande i fortsättningen. De kommer att behandlas i en fullskalig straffprocess och alltså också i tingsrätten. När nämnda antal räknas samman med 250 domar kommer man till 1 710 domar per år.

Det är inte möjligt att göra någon underbyggd bedömning av vilken betydelse ändringen av straffskalan för innehav av farligt föremål har för de domar där det aktuella brottet är accessoriskt brott. Antagligen är den dock avsevärt mindre än i huvudbrottsdomarna redan utifrån den s.k. tredjedelsregeln. I den mån fängelsestraff döms ut i domarna för accessoriskt brott, är inte heller det nödvändigtvis ovillkorligt. I enlighet med vad som konstaterats ovan antas dessutom domarna som innehåller accessoriska brott minska något.

När man utgår från 1 710 domar där innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan är huvudbrott, skulle med utnyttjande av uppgifterna om domar för innehav av farligt föremål i medeltal 68 straff per år vara ovillkorliga fängelsestraff och cirka 17 samhällstjänst. Enligt Statistikcentralens uppgifter är medeltalet av den årliga längsta och kortaste medellängden på ovillkorliga fängelsestraff som dömts ut för innehav av farligt föremål cirka 2,1 månader och medeltalet samhällstjänsttimmar är cirka 67 timmar. För innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan döms för närvarande i praktiken ut endast bötesstraff när det är det enda eller det allvarligaste brottet i domen.

Med beaktande av de konstaterade beräkningsgrunderna skulle i och med lagstiftningsändringen för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan årligen dömas ut 142,8 månader ovillkorligt fängelse (11,9 bruttofängelseår) och 1 139 timmar samhällstjänst. Om man utgår från att 60 procent av fängelsestraffet avtjänas i fängelse, skulle cirka 7,1 nettofängelseår avtjänas i fängelse. Då verkställighetskostnaden för ovillkorligt fängelsestraff är 120 000 euro per år till följd av inrättandet av fängelseplatser, skulle de årliga verkställighetskostnaderna för fängelsestraff öka med cirka 852 000 euro. Med en timkostnad på 60 euro skulle samhällstjänsten orsaka en ökning på cirka 68 000 euro per år. Tillsammans utgör dessa summor cirka 920 000 euro.

Konsekvenserna av övergång till fullskalig straffprocess

Om maximistrafet för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan höjs till fängelse i ett år, kan brottet inte längre behandlas i bötesförfarande. På grund av det som konstaterats ovan skulle cirka 1 460 ärenden årligen överföras från förfarandet och behandlas i fullständig förundersökning, åtalsprövning och domstolsbehandling.

Ärenden som gäller innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan kan i regel betraktas som tydliga brottmål, där förutsättningarna för skriftligt förfarande enligt 5 a kap. 1 § i lagen om rättegångsförfarande i brottmål i princip uppfylls när det gäller domstolsbehandlingen. Det är dock svårt att uppskatta i vilken utsträckning ärendena behandlas

i skriftligt förfarande. Här är utgångspunkten att 85 procent (cirka 1 240) av dessa brott handlas i skriftligt förfarande i tingsrätten.

Kostnaderna för summarisk förundersökning, som används vid bötesförfarande, är något mindre än för fullständig förundersökning. Om man antar att vid fullständig förundersökning av innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan används för ett fall två timmar mer än vid summarisk förundersökning i anslutning till bötesförfarande, skulle 1 460 fall göra att arbetsmängden ökar med 2 920 timmar, dvs. ungefär ett och ett halvt årsverke. Om priset på ett årsverke är 80 000 euro, skulle det vara fråga om en årlig kostnadspost på cirka 120 000 euro.

Åklagarväsendets kostnader för åtalsprövning och domstolsbehandling av åtal är cirka 526 euro/åtal, vid skriftligt förfarande dock endast 131 euro. Om man utgår från att 85 procent av de ärenden som överförs till en fullskalig straffprocess behandlas i skriftligt förfarande, skulle den årliga tilläggskostnaden för åklagarväsendet vara cirka 278 000 euro.

Om man utgår från att enhetskostnaden för ett brottmål som behandlas i skriftligt förfarande i tingsrätten är 426 euro/ärende och att enhetskostnaden för ett ärende som behandlas i en sammansättning med en domare i tingsrätten är 926 euro, skulle domstolarna orsakas tilläggskostnader på cirka 732 000 euro per år. De sammanlagda tilläggskostnaderna för de tre straffprocessnivåerna skulle vara cirka 1 130 000 euro per år.

När typen av straffprocess ändras antas brottens allvarlighetsnivå inte ändras så mycket att de brottsmisstänkta i hög grad skulle ha biträden som betalas arvode av statliga medel. Om detta skulle ske i 100 fall och ett timmarvode på 110 euro betalas för minst två timmar, skulle det orsaka en årlig tilläggskostnad på minst 22 000 euro. Om kostnadsersättningarna dessutom uppskattas till sammanlagt några tusen euro, skulle de årliga sammanlagda kostnader för straffprocessen enligt lagstiftningsändringarna i fråga om detta brott bli cirka 1 154 000 euro.

4.2.3.5 Tvångsmedel och ändringar i informationssystem

Höjningen av minimistraffet för grovt skjutvapenbrott till fängelse i två år betyder att brottet blir ett sådant som den misstänkte med stöd av 2 kap. 11 § 1 mom. i tvångsmedelslagen kan häktas för på grund av minimistraffet och som kan leda till att den dömdes enligt 12 § 1 mom. 1 punkten i samma kapitel häktas eller fortfarande hålls häktad.

De lagstiftningsändringar som gäller grovt skjutvapenbrott kan antas i någon mån öka användningen av rannsakningsfängelse och andra tvångsmedel samt behandlingen av ärenden som gäller dem på straffprocessens olika nivåer jämfört med hur tvångsmedel används och ärenden som gäller dem behandlas i nuläget. Det måste dock beaktas att när häktning eller fortsatt häktning övervägs måste man beakta även andra omständigheter än minimistraffets längd eller längden på den dömdes straff (HD 2024:20). Sådana omständigheter är t.ex. de principer i 1 kap. i tvångsmedelslagen som begränsar användningen av tvångsmedel. Angående förundersökningsfasen bör det påpekas att ändringen av minimistraffet inte gör det svårare att utreda brottet eller förutsätter bevissäkring, omständigheter som är av betydelse när man överväger de praktiska behoven av häktning, också när straffskalan för brottet medger häktningsrätt. Det kan antas att häktningskrav framställs i första hand i situationer där det utöver grovt skjutvapenbrott finns någon annat ännu allvarligare brott.

Även det nya straffbara brottet hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott kan i vissa situationer leda till att den misstänkta eller dömda häktas. Straffbestämmelsen om det brottet kompletterar den nuvarande regleringen, och därför kommer antagligen inga stora

mängder fall att behandlas i en straffprocess. Antalet skjutvapenhanteringsbrott och domar för sådana brott har tidigare uppskattats till 30 per år. Detta innebär att häktning för det nya brottet inte kommer att användas i någon betydande utsträckning i straffprocessen. Även när det gäller detta brott kan häktning hänföra sig till situationer där man samtidigt behandlar ett brott som är allvarligare än skjutvapenhanteringsbrottet.

Det föreslås att hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott ska kunna vara grundbrott för teleavlyssning när brottet utreds. Straffbestämmelsen om det aktuella brottet ska komplettera den nuvarande regleringen, och därför kommer antagligen inga stora mängder fall att behandlas i en straffprocess. Säkerställande av straffprocessen förutsätter inte i tillnärmelsevis alla fall att teleavlyssning används. Av det uppskattade antalet fall följer att det faktum att skjutvapenhanteringsbrott blir straffbart inte leder till någon betydande ökning av användningen av teleavlyssning i straffprocessmyndigheternas verksamhet och av teleföretagsbistånd som ersätts av statliga medel.

Ändringen av 41 kap. i strafflagen orsakar antagligen informationssystemkostnader för Rättsregistercentralen, Statistikcentralen och de myndigheter som arbetar med straffprocessen, men för närvarande går det ännu inte att närmare uppskatta kostnadernas art och belopp liksom inte heller de ekonomiska kostnader som ändringarna orsakar.

Med beaktande av vad som angetts ovan är utgångspunkten i detta skede att kostnaderna för tvångsmedel och informationssystemändringar täcks inom ramen för rambesluten enligt planen för de offentliga finanserna och anslag som annars anvisas i statsbudgeten. Situationen kan dock förändras jämfört med vad som uppskattats och därför är det nödvändigt att följa finansieringens tillräcklighet.

4.2.3.6 Straffelasticitetens minskande inverkan på de ekonomiska konsekvenserna

Lagstiftningsändringar som förändrar straffnivån i en strängare riktning antas i någon mån förebygga brottslighet. Den preventiva effekten kan beskrivas med begreppet straffelasticitet. Med det avses hur många procent det brottsliga beteendet förändras om straffen blir en procent strängare (så kallad marginalnytta). En straffelasticitet på exempelvis -1 innebär att en höjning av straffen med 50 procent leder till att brotten minskar med 50 procent. I praktiken är elasticiteten när det gäller brottsligt beteende ändå klart mindre. Förändringarna i brottsligt beteendet är relativt sett klart mindre än förändringarna i straffen.

Det har framförts många uppskattningar av brottens straffelasticitet. I en kostnads-nyttoanalys som gäller straffsystemet kan brottens straffelasticitet i praktiken antas vara kring $-0,1$. Antagandet är i första hand riktgivande. Om någon för ett visst brott i dag döms till fängelse i 1 år och i framtiden till fängelse i 2 år, betyder detta att straffet skärps med 100 procent. Om straffelasticiteten är $-0,1$ kommer nämnda skärpning av straffet att leda till att antalet sådana brott minskar med 10 procent. Om straffnivån ytterligare fördubblas, dvs. fyrfaldigas jämfört med den ursprungliga nivån, minskar brotten med ytterligare 10 procent, varvid antalet straff skulle vara cirka 80 procent jämfört med den ursprungliga nivån ($\approx 90 \% * 90 \%$). Om straffnivån trefaldigas skulle minskningen vara cirka 15 procent.

Som exempel kan användas grovt skjutvapenbrott. Det genomsnittliga ovillkorliga fängelsestraffet för det brottet är i enlighet med vad som konstaterats tidigare cirka 10 månader i nuläget. Om minimistraffet för skjutvapenbrott blir fängelse i 2 år och det genomsnittliga fängelsestraffet blir t.ex. 2 år och 6 månader (30 månader), innebär det att straffnivån trefaldigas. Med beaktande av straffelasticiteten skulle detta minska antalet sådana gärningar med 15 procent, vilket i det följande tas som utgångspunkt för förslagen i denna proposition.

Det är dock mycket utmanande att göra uppskattningar med beaktande av de olika typer av straff som kan dömas ut för skjutvapenbrott och de andra brott som det handlar om, eventuella ändringar i övervakningen som inverkar samt de osäkerhetsfaktorer som hänför sig till straffelasticitetsbedömningarna.

Som en motvikt till de ekonomiska kostnaderna för lagstiftningsändringar bör det noteras att minskning av brotten i enlighet med vad som fastställts skulle minska till exempel sjukvårdskostnader och andra kostnader som brottsoffren och samhället åsamkas till följd av skador som drabbar offren, samt andra skadliga effekter som orsakats av offrets skada, såsom förlust eller försämring av arbetsförmågan. En minskning av brotten skulle också minska kostnaderna för att handlägga brott.

Ovan har det uppskattats att den årliga kostnadseffekten som hänför sig till verkställigheten av straff för grovt skjutvapenbrott är 24 640 000 euro, att den årliga kostnadseffekten i anslutning till verkställigheten av straff till följd av kriminaliseringen av hantering av skjutvapen i syfte att begå ett allvarligt brott är 582 000 euro, att den årliga kostnadseffekten i anslutning till verkställigheten av straff till följd av höjningen av maximistraffet för innehav av farligt föremål är 1 068 000 euro och att kostnadseffekten i anslutning till verkställigheten av straff till följd av höjningen av maximistraffet för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan är 920 000 euro. Dessa fyra summor blir tillsammans 27 210 000 euro. När den summan minskas med 15 procent, får man 23 128 500 euro, som är den årliga sammanlagda kostnadseffekten av de konstaterade ändringarna. Av denna summa gäller 23 014 600 euro verkställigheten av ovillkorligt fängelsestraff och resterande 113 900 euro samhällstjänst. Den årliga ökningen av verkställighetskostnaderna för ovillkorligt fängelsestraff motsvarar en ökning på cirka 192 fängelseplatser. När man dessutom beaktar de kostnadseffekter på sammanlagt 1 227 000 euro som hänför sig till straffprocessen, blir de årliga tilläggskostnaderna 24 355 000 euro. Dessutom tillkommer en kostnad av engångsnatur på 8 121 600 euro för inrättandet av fängelseplatser (192 fängelseplatser x 42 300 euro).

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Våld som begås genom användning av skjutvapen och andra farliga föremål kan och bör försöka förhindras även med andra metoder än legislativa. I enlighet med ultima ratio-principen borde förankring i det straffrättsliga systemet vara den metod som kommer i sista hand. Ändringar kan också göras i annan lagstiftning än strafflagstiftningen. Förebyggande åtgärder kan vidtas på såväl individ- som gruppnivå ända från småbarnspedagogiken och med hjälp av program som gör det möjligt att påverka personer med riskbeteende.

I Sverige har man försökt ingripa i allvarligt skjutvapenvåld med hjälp av olika projekt. Exempel på sådana är projektet Sluta Skjut, som genomförts i Malmö i form av gruppdiskussioner med företrädare för kriminella sammanslutningar, och projektet Trefas, som genomförts i Stockholm i form av individuella diskussioner och där man också ordnat träffar medan målpersonen suttit i fängelse. Operation Rimfrost riktar sig i huvudsak till Malmö, och verksamheten går ut på att poliser förflyttas till problemområden, där deras närvaro och synlighet utökas. I Sverige har åtgärder riktats särskilt till vissa problemområden. Trots de icke-legislativa åtgärder för att förhindra skjutvapenbrottslighet har antalet brott som begåtts genom användning av skjutvapen förblivit högt. Skärpning av strafflagstiftningen har då setts som en viktig metod att förebygga skjutvapenbrottslighet, och man har tytt sig till den flera gånger.

Brott som begås genom användning av skjutvapen kan i någon mån förhindras genom skjutvapenlagens bestämmelser, men detta lagberedningsprojekt omfattade ingen granskning av dem. Genom skjutvapenlagens bestämmelser kan man också i huvudsak styra endast laglydiga medborgares handlande. Skjutvapen finns tillgängliga och kan överlåtas för att användas i brottsligt syfte oberoende av skjutvapenlagens bestämmelser. Strävan är att ingripa effektivare än nu i detta genom att föreslå att ett nytt brott blir straffbart (hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott).

Överlag kan brottslighet förhindras genom att minska tillfällena att begå brott och öka risken för att åka fast. Det finns dock ingen orsak att anta att dessa metoder skulle vara särskilt effektiva med avseende på vapenbrott med beaktade av de sätt på vilka dessa brott begås och avslöjas. I samband med vapenbrott innehas och hanteras vapen i privata utrymmen. Andra märker sällan ett vapen som bärs på en allmän plats eller i ett trafikmedel. Vapenbrott uppdagas ofta i samband med något annat brott, när ett vapen redan har använts för att begå brottet eller när ett vapen hittas i samband med en åtgärd för att utreda något annat brott. I tvångsmedelslagen och polislagen är polisens befogenheter som gäller genomsökning av platser och personer samt andra motsvarande åtgärder bundna till vissa villkor, bl.a. att det redan finns en brottsmisstanke. Detta minskar möjligheterna att ingripa i allvarlig vapenbrottslighet genom övervakning.

Utvidgningen av rekvisitet och höjningen av minimistrafvet för skjutvapenbrott utifrån föresatserna i regeringsprogrammet samt ändringen av straffnivån för innehav av farligt föremål och innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan i en strängare riktning kan inte genomföras på något annat sätt än genom att ändra strafflagens bestämmelser om dessa gärningar.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

I den del av betänkandet av arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott som gäller internationell jämförelse (sidorna 115–126) redogörs för lagstiftningen i sex stater (Sverige, Norge, Tyskland, Estland, Förenade kungariket och Frankrike). Allmänt kan det konstateras att straffskalorna för skjutvapenbrott är avsevärt strängare i dessa stater än i Finland. Man kan emellertid också se vissa skillnader. Av referensstaternas lagstiftning kan man också dra den slutsatsen att i vissa stater är skjutvapenbrottets allmänna farlighet och koppling till organiserad brottslighet av betydelse för straffnivån (straffskalan) för gärningen. Jämförelser mellan straffskalorna försämrar i vilket fall som helst avsevärt av de omständigheter som nämns i avsnitt 2.5.1.3, särskilt för att straffskalorna är bundna till det nationella straffrättsliga systemet som helhet. Av referensstaternas lagstiftning kan man i vilket fall som helst dra den slutsatsen att straffrättslig lagstiftning som vid behov möjliggör stränga straff har setts som en viktig metod att motverka skjutvapenbrottslighet.

Som exempel på variationer i straffskalorna kan nämnas Sverige och Norge, som är viktiga referensstater för Finland. I det förstnämnda kan innehav av skjutvapen på allmän plats utan rätt till det betraktas som grovt vapenbrott, för vilket döms till fängelse i minst fyra och högst sju år. Även för vapenbrott av grundformen döms i Sverige till fängelse i högst fem år, i lindriga fall dock till böter eller fängelse i högst sex månader. I Norge döms för olovlig beväpning på allmän plats till böter eller fängelse i högst ett år, i grova fall till böter eller fängelse i högst tre år.

Att straffskalorna i Sverige har ändrats i en strängare riktning flera gånger efter 2014 beror på att brottsligheten med koppling till skjutvapen är avsevärt allvarligare än i Finland. Brottsituationen och dess utveckling i ljuset av statistik samt behovet av och motiven till att ytterligare skärpa lagstiftningen har behandlats i samband med den senaste skärpningen av

vapenbrottslagstiftningen (Prop. 2023/24:33, särskilt s. 14–17, 19 och 20). Enligt brottsstatistiken har antalet vapenbrott liksom antalet skjutningar ökat trots att lagstiftningen skärpts. År 2022 noterades 391 skjutningar, där 62 personer dog och 107 skadades.

I den ovannämnda propositionen konstaterar Sveriges regering i vilket fall som helst att det är skäl att med större allvar än tidigare granska bl.a. innehav av illegala vapen och så att fokus läggs på de allvarigare formerna av brott, som har en uppenbar koppling till allvarligt våld och som är vanliga inom kriminella nätverk. Den ökade användningen av skjutvapen medför ökade risker för skador även på personer som inte är involverade i de kriminella konflikterna. Skjutvapen ger kriminella nätverk möjlighet att upprätthålla våldskapital och utöva hot- och utpressningsverksamhet. Sådana förhållanden är enligt Sveriges regering ett hot mot det öppna och fria samhället och går ut över personer såväl inom som utom kriminella miljöer. Enligt regeringens proposition har det grova våldet brett ut sig i Sverige och kan inte längre betraktas som enbart ett storstadsfenomen.

6 Remissvar

6.1 Remissbehandlingen av betänkandet av arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott och beaktande av responsen från den

14 remissinstanser yttrade sig om förslaget i betänkandet av arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott att flytta de gärningsformer som kan karakteriseras som överträdelse av administrativa skyldigheter (t.ex. försummelse av olika anmälningsskyldigheter) från paragrafen om skjutvapenbrott av grundformen till paragrafen om lindrigt skjutvapenbrott. Inställningen till förslaget var positiv. Inrikesministeriet konstaterade dock i sitt utlåtande att det inte framgår vilket behov man försöker svara på genom ändringen. Enligt ministeriet är en del gärningsformerna sådana att de kan ha koppling till allvarlig och organiserad brottslighet eller terrorism.

När man beaktar remissvaren som helhet och förslaget att foga hot om fängelse till straffbestämmelsen om lindrigt skjutvapenbrott, föreslås i denna proposition i enlighet med betänkandet att 4–8 punkten, som för närvarande ingår i strafflagens 41 kap. 1 § 1 mom. om skjutvapenbrott, överförs till gärningsformerna av lindrigt skjutvapenbrott.

16 remissinstanser yttrade sig om förslaget från arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott att hantering av skjutvapen för allvarlig brottslig verksamhet ska bli straffbart som ett nytt brott. Överlag understödde man förslaget. Inrikesministeriet och Helsingfors hovrätt föreslog ändringar i paragrafens innehåll. Dessa remissinstansers anmärkningar gällde formuleringen i anslutning till uppsåtlighet i den föreslagna paragrafen. Dessutom ansåg hovrätten att det inte är nödvändigt att paragrafen också täcker hantering av skjutvapen för förberedelse till ett brott som begås i terroristiskt syfte och för deltagande i utbildning för ett terroristbrott. Enligt hovrätten borde det i bestämmelsen hänvisas till 34 a kap. 1 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen om brott som begåtts i terroristiskt syfte. Dessutom ansåg hovrätten att det skulle vara skäl att göra regleringen smidigare när det gäller uttrycket ”brottslig användning där det begås ett brott”.

När det gäller hantering av skjutvapen för allvarlig brottslig verksamhet är det dessutom enligt justitiekanslern i statsrådet skäl att under den fortsatta beredningen fundera på behovet av separat lagstiftning, rekvisitets exakthet samt tillämpningsområdet. Enligt Uleåborgs tingsrätt saknas i bestämmelsen liksom i betänkandet i övrigt beaktandet av patroner och särskilt farliga projektiler. Enligt Finlands Advokatförbund utgör en tillräckligt noggrant avgränsad definition av bestämmelsen ett problem. Enligt förbundet bör det övervägas huruvida en motsvarande

förebyggande kriminalisering skulle kunna uppnås genom att utvidga de nuvarande bestämmelserna.

Trots vissa utlåtanden har det ansetts motiverat att föreskriva att skjutvapenhanteringsbrott ska vara straffbart som ett separat brott med koppling till skjutvapen. Särskild uppmärksamhet har dock ägnats rekvisitets exakthet och tillämpningsområdet samt formuleringen i övrigt, och det har gjorts ändringar under den fortsatta beredningen. Till följd av inrikesministeriets och Helsingfors hovrätts remissvar har paragrafen ändrats med avseende på gärningsmannens uppsåtlighet. Dessutom har brottsbeteckningen ändrats till hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott. Däremot har de ändringar i fråga om terroristbrott som föreslogs i hovrättsens utlåtande inte ansetts motiverade med undantag av att hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott kan avse också olaga hot i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. i strafflagen.

Patroner och särskilt farliga projektiler har inte beaktats särskilt i propositionens förslag om skjutvapen. På grund av skjutvapens farliga karaktär framhävs uttryckligen behovet av att rikta strängare straffrättsligt klander än tidigare mot gärningar med koppling till sådana. Gärningar med koppling till patroner och särskilt farliga projektiler kan under vissa förutsättningar uppfylla rekvisitet för grovt skjutvapenbrott. När straff bestäms för gärningar med koppling till skjutvapen enligt denna proposition kan uppmärksamhet fästas vid t.ex. om vapnet har innehållit patroner vid tidpunkten för gärningen eller inte.

17 remissinstanser yttrade sig om det förslag i betänkandet av arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott enligt vilket bärande av ett skjutvapen som avses i 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen på en sådan allmän plats som avses i 2 § 1 punkten i ordningslagen eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen ska tillfogas som en gärningsform av grovt skjutvapenbrott. Överlag ansågs förslaget eller åtminstone strängare straff än nu för det aktuella innehavsbrottet motiverat. Förslaget mötte motstånd endast i utlåtandet från en privatperson.

I anslutning till den nya kvalificeringsgrunden som gäller allmän plats och trafikmedel konstaterade Finlands Advokatförbund att innehav av skjutvapen på allmän plats kan trots faropotentialen i många situationer inte vad allvarligheten beträffar jämföras med de kvalificeringsgrunder som ingår i den nuvarande bestämmelsen. Enligt vissa remissinstanser med koppling till skjutövningar måste man dessutom fästa uppmärksamhet vid att slutresultatet inte blir orimligt i vissa situationer (Suomen Ampumaurheiluliitto ry, Suomen Metsästäjäliitto – Finlands Jägarförbund ry och Finlands Viltcentral; t.ex. transport av ett vapen som tillhör en person under 15 år till ett skjutevenemang utan rätt att inneha vapnet). Enligt Suomen Asehistoriallinen Seura ry är problem förknippade med en situation där ett olovligt vapen transporteras i en bil endast för förflyttning av vapnet. Dessa utlåtanden föranledde ingen ändring av den paragraf som arbetsgruppen föreslagit, men motiveringen har kompletterats till vissa delar.

17 remissinstanser yttrade sig om förslaget i betänkandet av arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott att höja minimistraffet för grovt skjutvapenbrott till fängelse i två år. Förslaget delade remissinstansernas åsikter. Som positiva kan betraktas utlåtandena av Polisstyrelsen, Åklagarmyndigheten, Polisinrättningen i Helsingfors, Finlands Polisorganisationers Förbund rf, Reserviläisliitto – Reservistförbundet ry, Suomen Ampumaurheiluliitto ry, Suomen Metsästäjäliitto – Finlands Jägarförbund ry, Finlands Viltcentral och SaferGlobe ry. Den sistnämnda ansåg dock att det är skäl att säkerställa att straffskalan förblir tillräckligt bred.

Åtta utlåtanden som gällde höjningen av minimistraffet för grovt skjutvapenbrott kan karakteriseras som åtminstone kritiska, privatpersonen var klart emot förslaget. Enligt utlåtandet

av justitiekanslern i statsrådet måste proportionalitetskravet bedömas ytterligare under den fortsatta beredningen. I utlåtandet uppmärksammades också osäkerheten beträffande i vilken mån lagstiftningsändringen har en preventiv effekt på nya brott.

Enligt Helsingfors hovrätt har höjningen av minimistrafvet för grovt skjutvapenbrott så att det också börjar gälla de nuvarande kvalificeringsgrunderna knappt alls bedömts i betänkandet. Straffskalorna bör bilda en så konsekvent helhet som möjligt. Enligt hovrättens utlåtande är det inte konsekvent att en typ av brott som grundar sig på en förmodad fara ska bestraffas i genomsnitt strängare än våldsbrott som de facto allvarligt skadar offrets hälsa (t.ex. grov misshandel). Även Helsingfors tingsrätt och Finlands domareförbund rf har fäst uppmärksamhet vid proportionalitetsaspekter mellan brott.

Enligt Uleåborgs tingsrätt ger höjningen av minimistrafvet för grovt skjutvapenbrott inte domstolarna tillräckligt spelrum att pröva påföljderna och bedöma de fallspecifika omständigheterna. Även Finlands Advokatförbunds utlåtande går i samma riktning, enligt vilket ingripandet i möjligheten att välja typ av straff har begränsats till att gälla endast grova brott, som till sin karaktär i regel är sådana som allvarligt äventyrar andras liv eller hälsa. Enligt Suomen Asehistoriallinen Seura ry skärps straffen utan att skärpningen har övervägts eller motiverats. Enligt föreningen går det emot den allmänna rättsuppfattningen att betrakta innehav av ett olovligt vapen som grovt skjutvapenbrott utan bevis på våld.

Motiven till den höjning av minimistrafvet för grovt skjutvapenbrott som förutsätts i regeringsprogrammet och utsträckningen av det till alla gärningsformer av grovt skjutvapenbrott har bedömts ytterligare under den fortsatta beredningen, även med beaktande av kravet på proportionalitet mellan straffskalorna för olika brott. Med beaktande av allvarliga skjutvapenbrotts särskilt farliga karaktär föreslås i propositionen att ministrafvet för grovt skjutvapenbrott ändras i enlighet med betänkandet av arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott.

14 remissinstanser yttrade sig om förslaget i betänkandet av arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott att förena lindrigt skjutvapenbrott med hot om fängelse. En majoritet av remissinstanserna ansåg att den föreslagna ändringen är motiverad. Remissinstanserna med koppling till skjutövningar ansåg att den föreslagna ändringen delvis är överdimensionerad (Reserviläisliitto – Reservistförbundet ry, Suomen Ampumaurheiluliitto ry, Suomen Metsästäjäliitto – Finlands Jägarförbund ry, Suomen Asehistoriallinen Seura ry och Finlands Viltcentral). Till dessa delar överensstämmer propositionen med förslaget i betänkandet, som är motiverat därför att gärningsformer överförs från bestämmelsen om skjutvapenbrott till lindrigt skjutvapenbrott.

12 remissinstanser yttrade sig om höjningen av maximistrafvet för innehavsbrott som gäller farliga föremål och föremål och ämnen som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan. De ansåg överlag att höjningen är motiverad. Helsingfors tingsrätt och Finlands domareförbund rf ansåg dock att höjningen av maximistrafvet för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan skulle orsaka ytterligare anhopningar i domstolarna. I denna proposition föreslås på samma sätt som i betänkandet av arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott att maximistrafvet för de aktuella brotten höjs.

Samtliga 11 remissinstanser som yttrade sig om tillfogandet av den bestämmelse med definitioner som ingick i arbetsgruppsbetänkandet i slutet av strafflagens nya 41 kap. understödde den. Denna proposition innehåller den bestämmelse med definitioner som ingick i betänkandet.

I betänkandet av arbetsgruppen för lagstiftningen om vapenbrott föreslogs att hantering av skjutvapen för allvarlig brottslig verksamhet skulle bli ett grundbrott för teleavlyssning som används för att utreda brottet. 11 remissinstanser uttalade sig om förslaget. Förslaget ansågs i övrigt motiverat, men enligt Finlands Advokatförbund berättigar i regel endast kvalificerade gärningar till att tillstånd till teleavlyssning beviljas. I denna proposition föreslås den ändring som ingick i betänkandet med beaktande av bl.a. att det aktuella brottet kan vad allvarlighetsnivån beträffar jämföras med flera brott för vilkas utredande teleavlyssning får användas.

13 remissinstanser yttrade sig om lagstiftningsförslagets ekonomiska konsekvenser. I flera utlåtanden uppmärksammades kostnadseffekterna av det ökade antalet fångar. Enligt finansministeriet bör propositionens innehåll samordnas med budgetpropositionen så att förslagen kan genomföras med den finansiering som reserverats för ändamålet och inom ramarna. Enligt justitiekanslern i statsrådet borde analysen av för- och nackdelar fördjupas under den fortsatta beredningen. Polisstyrelsen fäste uppmärksamhet vid polisens personalutbildningskostnader. Brottspåföljdsmyndigheten ansåg å sin sida att kostnaderna för en fängelseplats bör beräknas utifrån kostnaden för inrättande av en ny fängelseplats (en årlig permanent kostnad på 120 000 euro) och med beaktande av engångsutgiften för inrättande av en fängelseplats, cirka 42 300 euro/fängelseplats. Enligt Helsingfors hovrätt framgick det inte klart av betänkandet för straffelasticitetens del vad koefficientuppgifterna om en brottsförebyggande effekt på 15 procent grundar sig på. Enligt juristförbundet saknas närmare utredning om propositionens ekonomiska konsekvenser av lagstiftningsändringen som gäller teleavlyssning. Enligt privatpersonens utlåtande skulle förslagen föranleda behov av att bygga ett nytt fängelse med minst 210 fängelseplatser, och kostnaderna för det har inte alls beaktats i betänkandet.

Under den fortsatta beredningen har propositionens ekonomiska konsekvenser preciserats med beaktande av responsen i remissvaren. Detta gäller särskilt kostnaderna för fängelseplatser och inrättande av dem. Utifrån de preciserade beräkningarna har den behövliga finansieringen säkerställts i budgeterna för kommande år.

10 remissinstanser yttrade sig om andra saker än de ovannämnda, som lyfts fram i begäran om utlåtande. De hade ingen inverkan på innehållet i de föreslagna bestämmelserna. Andra frågor behandlas efter behov i motiveringen till propositionen.

6.2 Utlåtande av rådet för bedömning av lagstiftningen

6.2.1 Utlåtandets innehåll

Rådet för bedömning av lagstiftningen gav utlåtande om utkastet till regeringens proposition den 25 oktober 2024. I utlåtandet ansåg rådet att utkastet till regeringens proposition följer anvisningarna om konsekvensbedömning vid lagberedning på ett nöjaktigt sätt. Enligt rådet finns det väsentliga brister i utkastet till regeringsproposition och utkastet till proposition bör korrigeras i enlighet med rådets utlåtande innan propositionen lämnas till riksdagen.

I de allmänna iakttagelserna konstaterar rådet för bedömning av lagstiftningen att utifrån utkastet till proposition är det svårt att få en tydlig helhetsuppfattning av de föreslagna ändringarna och deras viktigaste konsekvenser. Det skulle vara lättare att förstå propositionen, om de viktigaste förslagen och behovet av ändringen skulle beskrivas kortfattat i början av propositionen.

Enligt rådets allmänna iakttagelser bör beskrivningen av nuläget och de gärningsmannagrupper som berörs av regleringen preciseras i propositionen. Med hjälp av relevanta källhänvisningar skulle läsaren kunna få en bättre uppfattning om betydelsen av det fenomen som regleringen gäller samt av vilken slags information som bedömningen av nuläget bygger på.

Rådet för bedömning av lagstiftningen konstaterar i sina allmänna iakttagelser att den betydelse som risken för att åka fast har för uppnåendet av målen bör beskrivas mer ingående i propositionen. Utifrån utkastet till proposition förblir det delvis oklart på vilka sätt en gärningsman för närvarande blir fast för att denne bär ett vapen på en allmän plats eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen.

I de allmänna iakttagelserna anser rådet för bedömning av lagstiftningen att den föreslagna ändringens effekt borde följas t.ex. genom utvärderingsforskning. Den internationella jämförelsen och de slutsatser som dragits av den bör presenteras samlat som en del av det avsnitt i regeringens proposition där lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet beskrivs. Enligt rådet skulle det vara bra att veta om det i andra länder, t.ex. Sverige, har bedrivits utvärderingsforskning om hur straffskalans stränghet påverkar skjutvapenbrottsligheten. Enligt rådet förblir det utifrån utkastet till proposition oklart huruvida de föreslagna metoderna är de effektivaste att förhindra nya brott och är fördelarna med propositionen större än nackdelarna.

När det gäller de ekonomiska konsekvenserna föreslår rådet för bedömning av lagstiftningen att de viktigaste konsekvenserna också presenteras i en tabell. Rådet betraktar det som en brist att kostnadseffekterna av det ökade antalet fångar på byggandet av ytterligare fängelseplatser inte har beaktats i utkastet till proposition. Propositionen borde enligt rådet också innehålla en riktgivande bedömning av de fördelar som ändringen medför med avseende på de offentliga finanserna i förhållande till kostnaderna.

När det gäller andra konsekvenser för människor och samhällsliga konsekvenser anser rådet för bedömning av lagstiftningen att motiveringen som gäller lagstiftningsordning i utkastet till proposition inte kan ersätta bedömningen av konsekvenserna för grundläggande och mänskliga rättigheter. Enligt anvisningarna om konsekvensbedömning vid lagberedning ska konsekvenserna av förslaget bedömas ur olika människogrupper synvinkel, om förslaget har en betydande inverkan på en grupp liv och omständigheter. I utkastet till proposition har konsekvenserna inte bedömts ur gärningsmannens eller offrets synvinkel. Enligt rådet bör ändringens konsekvenser för barn och unga bedömas i ett separat avsnitt i propositionen och dessutom bör konsekvenserna i olika situationer där regleringen blir tillämplig beskrivas mer ingående.

Enligt rådet för bedömning av lagstiftningen bör det beskrivas i propositionen inte bara hur fängelsestraff och skärpning av fängelsestraffet inverkar preventivt på brott utan också hur gärningsmännen påverkas på individnivå. I bedömningen bör också beaktas gärningsmännens behov av stöd och integration i samhället. I propositionen bör man enligt rådet också bedöma riskerna för huruvida ändringen lyckas, om det inte finns tillräckligt med fängelseplatser. Otillräcklig fängelsekapacitet och andra utmaningar när det gäller fängelsenätets funktionsduglighet har att göra med hur dessa utmaningar påverkar arbetsförhållandena för dem som arbetar i fängelserna och fångarnas rehabilitering samt arbetstagarnas och fångarnas säkerhet. I propositionen bör man enligt rådet för bedömning av lagstiftningen bedöma hur den avsevärda ökningen av arbetsmängden påverkar Brottspåföljdsmyndighetens anställda och vilka risker detta eventuellt har för den planerade verkställigheten av fängelsestraff. Dessutom anser rådet att det bör bedömas mer ingående i propositionen hur kännbart säkerheten eller den allmänna ordningen förbättras efter ändringen.

6.2.2 Beaktande av utlåtandet

På grund av regeringens propositions exceptionellt stora konsekvenser som ökar antalet fångar har utlåtandet av rådet för bedömning av lagstiftningen behandlats och utkastet till regeringens proposition kompletterats i en utsträckning som avviker från det normala.

I det utkast till regeringsproposition som granskades av rådet för bedömning av lagstiftningen hade de viktigaste förslagen på sedvanligt sätt beskrivits kortfattat i beskrivningen av det huvudsakliga innehållet i början av propositionen. Därefter framskred man i enlighet med den normala uppbyggnaden av en regeringsproposition så att i utkastet följde avsnitt om nuläge och bedömning av nuläget samt de viktigaste förslagen. I dessa avsnitt hade det grundligt redogjorts för de omständigheter som påverkar å ena sidan behovet av att ändra regleringen och å andra innehåll i de föreslagna bestämmelserna. Det behov av ändringar som hänför sig till bedömningen av nuläget kan på grund av de många betydelsefulla faktorerna inte beskrivas kortfattat. I avsnitt 4.1.1.9 har tillfogats ett sammandrag av de ändringar som föreslås i strafflagen.

På grund av utlåtandet av rådet för bedömning av lagstiftningen har beskrivningen av nuläge i regeringens proposition kompletterats så att i samband med Statistikcentralens uppgifter i avsnitt 2.4.2 finns också uppgifter om de personers ålder och kön som straffats för vissa vapenbrott 2023. Redan i det utkast som rådet granskade omnämndes de skriftliga uppgiftskällorna på ett sätt som betraktas som heltäckande och tillräckligt. De uppgifter som framfördes i utkastet till proposition har också erhållits muntligt i arbetsgruppens samråd med experter.

Redan i det utkast till regeringens proposition som granskades av rådet för bedömning av lagstiftningen framfördes att risken för att åka fast är av stor betydelse för att den straffrättsliga regleringen ska fungera. I utkastet gavs inte en sådan bild att risken för att åka fast skulle vara mycket liten på det sätt som konstateras i rådets utlåtande. Avsnitt 4.2.1 om samhällsliga konsekvenser har kompletterats ytterligare för att betona att om strängare straffrättslig bedömning än nu riktas till brott med koppling till skjutvapen framhävs samhällsintresset av att utreda dem, vilket i sin tur också ökar risken för att åka fast. I rådets utlåtande konstateras också utifrån utkastet till regeringens proposition hur gärningsmännen ofta blir fast för att de bär skjutvapen på en allmän plats eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen (det har redan begåtts ett brott med vapnet eller vapnet hittas i samband med en åtgärd för att utreda ett annat brott).

På grund av utlåtandet av rådet för bedömning av lagstiftningen har utkastet till regeringens proposition utökats med avsnitt 9, där det konstateras att det är motiverat att följa och på ändamålsenligt sätt bedöma reformens konsekvenser och i anslutning därtill också hur målsättningarna för ändringen av regleringen uppnås.

I det utkast till regeringens proposition som granskades av rådet för bedömning av lagstiftningen hade sammandraget av lagstiftningen i de sex referensstaterna på grundval av betänkandet av arbetsgruppen för bedömning av lagstiftningen placerats i avsnitt 2.5.1 om bedömning av nuläget (allmänna omständigheter som ska beaktas vid bedömningen). I avsnitt 5.2 i utkastet hänvisades det sedan till sidorna med internationell jämförelse i arbetsgruppens betänkande. Enligt anvisningarna för utarbetande av regeringspropositioner kan översikten vara av allmän karaktär om ärendet redan har behandlats i ett tidigare publicerat arbetsdokument, såsom i ett kommittébetänkande eller ett arbetsgruppsbetänkande. I avsnittet specificeras då betänkandet och säkerställs att det finns en länk till det i den Projektportalen eller annars i avsnittet om beredningen. En länk till betänkandet fanns redan i avsnittet om beredning i det utkast till

regeringens proposition som granskades av rådet för bedömning av lagstiftningen. På grund av rådets utlåtande har sammandraget av lagstiftningen i de sex referensstaterna flyttats till avsnitt 5.2 om lagstiftning i utlandet och kompletterats något särskilt för Sveriges del.

I avsnitt 5.1 i regeringens proposition behandlas varför man i regeringens proposition har valt uttryckligen att ändra strafflagstiftningen på det föreslagna sättet som metod för att uppnå målsättningarna. I avsnittet konstateras också att de ändringar som leder till strängare straffpraxis grundar sig på föresatser i regeringsprogrammet, som genomförs genom att överlämna en regeringsproposition som överensstämmer med föresatserna. Förhållandet mellan för- och nackdelarna med propositionen är inte matematiskt påvisbart.

Målet med regeringens proposition är inte att åstadkomma fördelar med avseende på för de offentliga finanserna och sådana fördelar följer inte nödvändigtvis av de positiva konsekvenser som avsikten är att åstadkomma genom de lagstiftningsändringar som föreslås i propositionen (särskilt effektivare skydd för vissa rättsobjekt samt i anslutning därtill färre allvarliga brott som begås genom användning av vapen). Det går inte att presentera någon riktgivande bedömning av ändringens fördelar med avseende på de offentliga finanserna. De ekonomiska konsekvenserna av de föreslagna lagstiftningsändringarna presenteras kortfattat i avsnitt 4.2.3.6 och med avseende på budgetpropositionen i avsnitt 10.2. Trots det som konstateras i utlåtandet av rådet för bedömning av lagstiftningen har det inte ansetts föreligga något behov av att presentera konsekvenserna i en separat tabell.

På grund av utlåtandet av rådet för bedömning av lagstiftningen har utkastet till regeringens proposition ändrats och kompletterats när det gäller konsekvenserna för de grundläggande fri- och rättigheterna och konsekvenserna för olika människogrupper. I anslutning härtill har avsnittet om Statistikcentralens uppgifter kompletterats med uppgifter om kön och ålder hos dem som gjort sig skyldiga till vissa vapenbrott. De olika situationer där straffbestämmelserna tillämpas har ingen koppling till deras konsekvenser, utan de hänför sig snarare till tolkningen av bestämmelserna. Motiveringen till bestämmelsen om grovt skjutvapenbrott har dock med tanke på tolkningssituationer utökats med ett omnämnande av den situation som togs upp i utlåtandet där en person som har tillstånd att inneha ett vapen i strid med sitt vapentillstånd bär vapnet på en allmän plats eller i ett trafikmedel.

Verkställigheten av ovillkorligt fängelsestraff förutsätter att fångarna får stöd med sin integration i samhället, för att risken för att de ska marginaliseras, som i hög grad är beroende av individuella faktorer, ska kunna undvikas och deras möjligheter till ett liv utan brott ska kunna förbättras. För fången utarbetas en plan för strafftiden tillsammans med fången, och för den görs en risk- och behovsbedömning av fångar som sitter inne en längre tid. I bedömningen utreds de faktorer som behöver påverkas för att personens återfallsbrottslighet ska kunna minskas. Strävan är att påverka fångens problem med livshantering, utbildningsbakgrund och arbets- och funktionsförmåga som framkommit i bedömningen genom att placera fången i ändamålsenlig verksamhet.

De föreslagna lagstiftningsändringarna kommer att öka behovet av fängelseplatser. I början är ökningen av behovet av fängelseplatser mindre, och behovet når den årliga totalbalansen drygt två år efter att lagstiftningen trätt i kraft. Det behov av fängelseplatser som propositionen orsakar är en del av den totala ökningen av behovet av fängelseplatser, som delvis baserar sig på lagstiftning som införts redan tidigare, delvis på denna samt annan lagstiftning som kommer att införas inom en nära framtid. Man har förberett sig på det ökade behovet av fängelseplatser genom flera bl.a. strukturella åtgärder, och dessutom har det säkerställts i statsrådet att de kostnader som denna proposition förutsätter kommer att täckas.

Om det inte finns tillräckligt med fängelseplatser leder detta till att fängelsernas belägningsgrad stiger, vilket medför utmaningar för arbetsförhållandena för dem som arbetar i fängelserna och för ordnandet av rehabiliteringsåtgärder, och i en mycket allvarliga överbelastningssituation även för arbetssäkerheten och fängelsesäkerheten. Finansiering för offentliga tjänster som tillkommer alla, inklusive mentalvårdstjänster, har tryggats för alla på lika grunder. I budgetpropositionen för 2025 anvisades Brottspåföljdsmyndigheten tilläggsfinansiering för förnyade av fängelsernas säkerhetsteknik, 6,45 miljoner euro för 2025 och 1,75 miljoner euro permanent, och tack vare den kan säkerheten i fängelserna förbättras.

I propositionen har uppskattats de ytterligare personalresurser som behövs på grund av det ökade antalet fångar. Tilläggsresurserna används för bevakning och för de rehabiliteringstjänster som Brottspåföljdsmyndigheten tillhandahåller.

De föreslagna lagstiftningsändringarna bedöms förhindra brott och därigenom främja allmän ordning och säkerhet, men denna effekt kan inte mätas och således inte bedömas mer ingående.

7 Specialmotivering

7.1 Strafflagen

17 kap. Om brott mot allmän ordning

1 a §. *Deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet.* Det föreslås att paragrafen utökas med ett nytt 4 mom., som en förtydligande hänvisning, där det konstateras att bestämmelser om utlåning eller överlåtelse eller försök till utlåning eller överlåtelse till en organiserad kriminell sammanslutning av ett i 2 § i skjutvapenlagen avsett skjutvapen eller av alla delar som behövs för att montera ett sådant vapen finns i 41 kap. 2 § i denna lag.

Enligt 17 kap. 1 a § 1 mom. 2 punkten i strafflagen är det för närvarande straffbart som deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet att utrusta eller försöka utrusta en organiserad kriminell sammanslutning med vapen. Enligt punktens ordalydelse är endast överlåtelse av flera vapen en straffbar gärning. I fortsättningen ska i fråga om skjutvapen tillämpas 41 kap. 2 § i strafflagen om hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott. Enligt den är det också straffbart att låna ut eller överlåta eller försöka låna ut eller överlåta endast ett skjutvapen till en organiserad kriminell sammanslutning.

41 kap. Om vapenbrott

1 §. *Skjutvapenbrott.* Den viktigaste ändringen i paragrafen är inskränkningen av dess tillämpningsområde, som sker genom att 1 mom. 4–8 punkten överförs till 4 § 1 mom. om lindrigt skjutvapenbrott. Dessutom föreslås det att paragrafens 1 mom. ändras så att i det inledande stycket stryks omnämmandet av att gärningen ska ske i strid med skjutvapenlagen. Ett omnämmande av den fogas till början av 1 och 2 punkten. Det föreslås att 1 mom. 3 punkten preciseras så att i början av den konstateras att det är fråga om utlåning i strid med 87 § i skjutvapenlagen. I 2 mom. görs en precisering som gäller Europaparlamentets och rådets förordning som hänför sig till skjutvapen (hänvisningen till artikel 2 ändras till att avse artikel 2.6).

Enligt det ändrade 1 mom. ska den som 1) i strid med skjutvapenlagen överför eller för in till Finland, överför från Finland, i kommersiellt syfte för ut, transiterar eller tillverkar eller saluför, förvarar, innehar eller överlåter ett skjutvapen, en vapendel, patroner, särskilt farliga projektiler, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen,

2) i strid med skjutvapenlagen i kommersiellt syfte reparerar ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen eller modifierar eller skjutvapen eller en vapendel, eller 3) i strid med 87 § i skjutvapenlagen lånar ut ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen till någon som inte har rätt att inneha ett sådant föremål för skjutvapenbrott dömas till böter eller fängelse i högst två år.

I 2 och 3 mom. ingår fortfarande bestämmelser om straffbarhet för gärningar som strider mot vissa internationella skyldigheter samt försök till skjutvapenbrott. I 4 mom. konstateras fortfarande att som skjutvapenbrott anses inte innehav av ett skjutvapen, en vapendel, patroner, särskilt farliga projektiler, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen enligt 1 mom. 1 punkten, om den som innehar ett sådant föremål på eget initiativ gör en anmälan till polisen om föremålet och överlämnar det i polisens besittning. Detta moment har en viktig betydelse för att begränsa straffbarheten t.ex. i situationer där ärvda vapen överlämnas till polisen. Paragrafens 2–4 mom. motsvarar med undantag för den precisering av 2 mom. som nämns ovan vad ordalydelsen beträffar samma moment i den nuvarande paragrafen, så att även deras innebörd kvarstår oförändrad.

Beträffande motiveringen, som fungerar som tolkningsdirektiv för paragrafen, hänvisas särskilt till regeringens propositioner RP 183/1997 rd (s. 128–130), RP 85/2013 rd (s. 9) och RP 20/2014 rd (s. 53/II och 54). Innehållet i 1 mom. har också behandlats i avsnitten 2.1.2 och 4.1.1.1.

Enligt bestämmelsen med definitioner i kapitlets 10 § tillämpas på sådana skjutvapen som avses i denna paragraf definitionen av skjutvapen i 2 § i skjutvapenlagen. Även 3D-printade skjutvapen omfattas av tillämpningsområdet för straffbestämmelserna om skjutvapen i strafflagens 41 kap. när de uppfyller definitionen. Detta gäller inte bara denna paragraf, utan ett 3D-printat skjutvapen kan också vara ett särskilt farligt skjutvapen enligt 9 § i skjutvapenlagen, som det hänvisas till i 10 §, och då kan 3 § om grovt skjutvapenbrott bli tillämplig.

2 §. Hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott. Enligt den nya paragrafens 1 mom. ska det vara straffbart att gärningsmannen innehar ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett skjutvapen eller lånar ut eller överlåter ett sådant vapen eller nämnda delar av ett sådant vapen till någon annan under omständigheter där vapnet är ägnat att bli använt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller för olaga hot i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom., förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 2 § eller deltagande i utbildning för ett terroristbrott enligt 34 a kap. 4 b §. För detta brott ska dömas till fängelse i högst fyra år. Minimistraftet ska i enlighet med 2 c kap. 2 § 2 mom. i strafflagen vara fängelse i fjorton dagar.

Paragrafen ska också tillämpas på sådana situationer där den som innehar skjutvapnet eller som får det genom utlåning eller överlåtelse i sig har rätt att inneha vapnet i fråga. Med beaktande av den synnerligen farliga karaktären hos brott som genomförts med användning av skjutvapen kompletterar den nya straffbestämmelsen straffregleringen genom att straffbarheten för vissa gärningar med koppling till skjutvapen flyttas till en något tidigare fas. Av bestämmelsens karaktär som kompletterande bestämmelse och rekvisitets innehåll följer förmodligen att inte särskilt många fall som omfattas av den nya straffbestämmelsen kommer att behandlas i en straffprocess.

Paragrafens tillämpningsområde omfattar i enlighet med den bestämmelse med definitioner som placeras i slutet av detta kapitel alla skjutvapen enligt 2 § i skjutvapenlagen, också föremål enligt paragrafens 2 mom. som kan ändras till skjutvapen och redskap enligt 3 mom. som kan modifieras till skjutvapen. Det förutsätts inte att skjutvapnet ska vara funktionsdugligt för att

gärningen ska vara straffbar, men saken kan vara av betydelse när man bedömer gärningens allvarlighet och farlighet i samband med att straffet bestäms.

Den nya straffbestämmelsen täcker inte innehav, utlåning eller överlåtelse av patroner under de omständigheter som avses i paragrafen. En gärning med koppling till patroner bedöms som skjutvapenbrott. I exceptionella fall kan också 3 § om grovt skjutvapenbrott vara tillämplig på patroner.

I straffbestämmelsen iakttas skillnaden mellan utlåning och överlåtelse enligt 1 § 1 och 3 punkten om skjutvapenbrott, trots att det enligt lagens förarbeten (RP 183/1997 rd) vid utlåning är fråga om överlåtelse. I 87 § i skjutvapenlagen föreskrivs det dock separat om utlåning av skjutvapen.

Genom att beakta ett skjutvapens alla delar i straffbestämmelsen förhindras att regleringen kringgås genom att tillfälligt demontera vapnet. Om det är fråga om endast någon del eller några delar som behövs för att montera ett skjutvapen, blir innehav, utlåning eller överlåtelse straffbart som skjutvapenbrott enligt 1 § eller i vissa situationer som grovt skjutvapenbrott enligt 3 §. Detta gäller också situationer där flera personer under de omständigheter som avses i paragrafen i samförstånd men var för sig innehar alla delar som behövs för att montera samma vapen eller var för sig lånar ut eller överlåter sådana delar. I det sistnämnda fallet kan personernas samstämmig planmässiga verksamhet, särskilt om den har koppling till organiserade kriminella sammanslutningar eller andra grupper som samarbetar för att begå brott, beaktas när straffet bestäms som en omständighet som leder till strängare straff än normalt.

Den nya straffbestämmelsen ska tillämpas i situationer där det ännu inte är fråga om försök till brott som begås genom användning av skjutvapen, när det gäller innehav av skjutvapen, om medhjälp till ett sådant brott eller ett straffbart försök till ett sådant brott, när det gäller utlåning eller överlåtelse av skjutvapen, eller om förberedelse till vissa brott (strafflagens 21 kap. 6 a §, 25 kap. 4 a § och 31 kap. 2 a § när det gäller innehav av skjutvapen). Det är fråga om ett straffbart försök till brott när gärningsmannen har börjat begå brottet och då åstadkommit fara för att brottet fullbordas. Av straffbar medhjälp förutsätts, förutom medvetenhet om gärningsmannens gärning och den egna verksamhetens betydelse för att främja huvudgärningen, också att det brott som främjas genom ett medhjälpen eller ett straffbart försök till det begås. När det gäller det aktuella brottet har innehavaren av skjutvapnet ännu inte framskridit till den fasen att en konkret, åtminstone på något sätt individualiserad gärning enligt den straffbara förberedelsen är inom sikte. Gärningsmannen ska inte dömas separat för skjutvapenhanteringsbrott, om gärningsmannen har begått ett brott till vilket det föregående innehavet av en skjutvapen bedöms ha haft koppling (inklusive straffbara förberedelsebrott), eller gjort sig skyldig till straffbart försök eller straffbar medhjälp.

Risken för att vapnet blir använt för att begå ett allvarligt brott ska vara beaktansvärd. Gärningen ska typiskt vara sådan att den leder till att vapnet blir använt på detta sätt. Detta beskrivs i straffbestämmelsen med strukturen ”är ägnat att”, som beskriver abstrakt fara. Det är i linje med farans art att det utifrån gärningsförhållandena ska gå att iaktta eller på något annat sätt verifiera omständigheter som innebär att det på goda grunder går att etablera ett samband mellan innehavet, utlåningen eller överlåtelserna av skjutvapnet och eventuell användning av skjutvapen i brottsligt syfte. Det går inte nödvändigtvis att sluta sig till detta utifrån någon enskild omständighet eller uppgift. Det är fråga om en helhetsbedömning av omständigheter som framkommit under undersökningen av det misstänkta brottet och den senare straffprocessuella behandlingen. Bedömningen ska särskilt gälla uppgifter om den person som innehar, lånar ut eller överlåter skjutvapnet. Vid utlåning och överlåtelse ska utlånaren och överlåtaren känna till

dessa omständigheter. Bevis skyldigheten när det gäller eventuell användning av vapnet för att begå ett brott vilar på normalt sätt på åklagaren i straffprocessen.

Omständigheter som ska beaktas i helhetsbedömningen kan vara t.ex. sådana uttalanden och hot från innehavaren, utlånaren eller förvärvaren av skjutvapnet, såväl sådana som bringats till allmän kännedom som sådana som framförts inom en mindre personkrets, genom vilka personen uttrycker att denne har begått, begår eller har för avsikt att begå allvarliga brott. Det kan också vara av betydelse att personen uppmanar någon att begå allvarliga brott, om det inte är fråga om anstiftan till brott enligt strafflagens 5 kap. 5 §. När man bedömer betydelsen av de uttalanden och hot som en person framfört ska uppmärksamhet också fästas vid de omständigheter under vilka de har framförts och vid hur pass allvarliga uttalandena och hoten ska anses med beaktande av de omständigheter under vilka de har framförts. Om det handlar om att en person rör sig med ett skjutvapen, är informationen om omständigheterna i anslutning till innehavssituationen och syftet med att personen har med sig skjutvapnet avgörande.

Förutom uttalanden och hot kan det bli aktuellt att beakta andra uppgifter om den persons verksamhet som innehar, lånar ut eller förvärvat skjutvapnet. Personen kan vara t.ex. misstänkt, åtalad eller dömd för ett allvarligt brott. Det är emellertid skäl att samtidigt betona att bestämmelsen inte får stämpla t.ex. personer som har avtjänat ett straff för ett allvarligt brott som kriminella. Information om tidigare brottslighet är endast en omständighet som ska beaktas i helhetsbedömningen av uppgifterna om personens verksamhet. Det ska också vara av betydelse hur lång tid som har gått sedan domen och kan man av informationen om personens verksamhet sluta sig till om personen fortfarande är involverad i allvarlig brottslig verksamhet.

Vid innehav av skjutvapen är det fråga om att det finns en abstrakt fara för att innehavaren av skjutvapnet som gärningsman gör sig skyldig till ett allvarligt brott. Innehav i paragrafens mening kan också förekomma på en allmän plats när en person förbereder sig på att använda skjutvapnet i någon viss situation som dyker upp (t.ex. en eventuell uppgörelse med en konkurrerande kriminell sammanslutning). Vid straffbart innehav enligt 1 mom. kan det också vara fråga om uttrycklig förvaring av ett skjutvapen för en eller flera gärningsmän som kommer att begå ett allvarligt brott. En person kan t.ex. i enlighet med överenskommen arbetsfördelning inneha ett skjutvapen för ett brott som kommer att begås inom en organiserad kriminell sammanslutning eller någon annan grupp. Med fara för att skjutvapnet blir använt för att begå ett allvarligt brott avses att t.ex. sådana situationer inte kan bli straffbara där skjutvapnet kommer att överlåtas till polisen och som med stöd av 1 § 4 mom. inte är skjutvapenbrott.

Vid utlåning och överlåtelse är det fråga om att utlånaren och förvärvaren som egentlig gärningsman gör sig skyldig till ett allvarligt brott, varvid det för dennes del efter att ha fått skjutvapnet kan vara fråga om straffbart innehav enligt denna paragraf, om inte gärningen för dennes del på grund av förekomsten av en brottsplan redan har framskridit till ett straffbart förberedelsebrott. Det kan också bli fråga om att innehavaren, utlånaren och förvärvaren begår ett brott tillsammans med en annan person som medgärningsman enligt strafflagens 5 kap. 3 §. Straffansvaret ska inte utsträckas till situationer där eventuell brottslig verksamhet är annan medverkan enligt strafflagens 5 kap. (medelbart gärningsmannaskap, medhjälp och anstiftan).

När området för straffbart handlande utvidgas till en allt tidigare fas före brottet, måste särskild uppmärksamhet fästas vid rättsskyddet för den som misstänks för brottet. Det är skäl att försäkra sig om att ingen misstänks eller åtalas på alltför lösa grunder. I 3 kap. 3 § 2 mom. i förundersökningslagen förutsätts att förundersökningsmyndigheten vid behov utreder förutsättningarna för att inleda förundersökning så att ingen grundlöst behandlas som misstänkt för brott. Detta gäller i synnerhet när man ska utreda om förundersökningströskeln har överskridits, dvs. finns det i enlighet med 1 mom. i nämnda paragraf skäl att misstänka att ett

brott, dvs. i detta fall hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott, har begåtts. När ärendet har framskridit till förundersökning styrs förundersökningsmyndigheterna av förundersökningsprinciperna i 4 kap. i förundersökningslagen, till vilka hör bl.a. objektivitetsprincipen (1 §), oskyldighetspresumtionen (2 §) och rätt att inte medverka till utredningen av sitt brott (3 §). En korrekt och tillräcklig utredning av brottsmisstanken, rättslig bedömning av gärningen redan i den inledande utredningsfasen och en rättvis rättegång främjas också om åklagaren vid behov kan delta i utredningen av ärendet inom ramen för det förundersökningssamarbete som avses i 5 kap. i förundersökningslagen.

Kravet på ett maximistraff på minst fyra års fängelse leder till att den nya straffbestämmelsen börjar omfatta t.ex. våldsam motstånd mot tjänsteman (16 kap. 1 § i strafflagen), grov våldtäkt (20 kap. 2 § i strafflagen), grov våldtäkt mot barn (20 kap. 13 § i strafflagen), dråp (21 kap. 1 § i strafflagen), mord (21 kap. 2 § i strafflagen), dråp under förmildrande omständigheter (21 kap. 3 § i strafflagen), barnadrap (21 kap. 4 § i strafflagen), grov misshandel (21 kap. 6 § i strafflagen), grov stöld (28 kap. 2 § i strafflagen) och grovt rån (31 kap. 2 § i strafflagen) samt flera terroristbrott som är straffbara enligt 34 a kap. i strafflagen i den mån gärningarna enligt rekvisiten för dem kan ha koppling till skjutvapen.

I gränsfall kan det vara fråga om flera alternativa möjliga brott som uppfyller kravet på maximistraff, och det brott som eventuellt begås behöver inte vara klart med sådan noggrannhet att brottet (brottsbeteckningen) kan anges. Av det som personen berättat eller av annan information om omständigheterna kan man t.ex. sluta sig till att den som innehar ett skjutvapen eller som förvärvar det genom utlåning eller överlåtelse gör sig skyldig till ett allvarligt brott mot någon annans liv, hälsa, frihet eller egendom. Den framtida eventuella verksamheten kan gälla mer omfattande brottslig verksamhet och flera brott, men man får inte komma fram till ett fängelsestraff på minst fyra år genom ett eventuellt gemensamt fängelsestraff för flera brott.

Vid sidan av denna paragraf kan också bestämmelserna om skjutvapenbrott och grovt skjutvapenbrott i 41 kap. 1 och 3 § i strafflagen bli tillämpliga, när förutsättningarna för att tillämpa dem uppfylls (t.ex. skjutvapnet saknar tillstånd eller är särskilt farligt). Den nya kvalificeringsgrunden i 1 mom. i den senare paragrafen kan likaså bli tillämplig. Enligt den är det straffbart att bära ett skjutvapen som avses i 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen på en sådan allmän plats som avses i 2 § 1 punkten i ordningslagen eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen. Tillämpningsområdena för denna paragraf och den nya kvalificeringsgrunden är inte överlappande så att det ena skulle täcka det andra, eftersom denna paragraf förutsätter uttryckligen en viss fara som hänför sig till att ett framtida brott begås, och kvalificeringsgrunden gäller bärande av ett vapen på en allmän plats eller i trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen utan att det förutsätts fara för ett framtida brott.

Hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott kan vara fortlöpande verksamhet särskilt om den har koppling till kriminella sammanslutningar. När man ska bedöma om det är fråga om ett eller flera brott, iakttas den s.k. principen om naturligt åskådningssätt (t.ex. HD 2018:17, punkt 17 och de rättskällor som nämns där). Vid bedömningen av om gärningarna utgör ett enda brott fästs uppmärksamhet särskilt vid gärningarnas utsträckning i tiden samt vid om det varit fråga om sammanhängande verksamhet eller klart separata gärningar.

Hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott ska vara straffbart endast när gärningen är uppsåtlig. Uppsåtligheten ska täcka hela det förfarande som avses i brottsrekvisitet. Vad uppsåtligheten består i ska avgöras utifrån de allmänna reglerna och principerna för detta.

Enligt 2 mom. ska för hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott dömas också den som till en i 6 kap. 5 § 2 mom. avsedd organiserad kriminell sammanslutning lånar ut eller

överlåter eller försöker låna ut eller överlåta ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett sådant vapen. I enlighet med bestämmelsen med definitioner i slutet av detta kapitel tillämpas 2 § i skjutvapenlagen på definitionen av skjutvapen.

Paragrafens 2 mom. innebär att när det gäller skjutvapen ska inte längre tillämpas 17 kap. 1 a § 1 mom. 2 punkten om deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet, och i anslutning till detta tillfogas en hänvisningsbestämmelse som 4 mom. i den nämnda paragrafen. Med avvikelse från den punkten ska det straffbart att låna ut eller överlåta eller försöka låna ut eller överlåta även ett skjutvapen till en organiserad kriminell sammanslutning.

För hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott ska dömas till fängelse i högst fyra år. Den stränga straffskalan har att göra med gärningens farliga karaktär. Vid valet av typen av straff och straffmätningen ska i mån av möjlighet uppmärksamhet fästas vid det eller de brott, för vilket eller vilka skjutvapnet i enlighet med rekvisitet har varit ägnat att bli använt. Som särskilt allvarliga kan i princip betraktas gärningar som hänför sig till organiserade kriminella sammanslutningar eller till brottslig verksamhet som annars äger rum inom grupper.

Hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott kan gälla brott av olika allvarlighetsnivå för vilka det föreskrivna maximistraffet är fängelse i minst fyra år. Detta borde på motsvarande sätt avspeglas i det straff som döms ut för skjutvapenhanteringsbrottet. Det är särskilt viktigt att beakta allvarlighetsnivån hos den framtida brottsliga verksamheten när det gäller de terroristbrott som nämns i 1 mom. och för vilka det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i tre år, dvs. lägre än maximistraffet för det skjutvapenhanteringsbrott som nu blir straffbart. Det straff som döms ut för skjutvapenhanteringsbrottet bör inom ramen för en relativt vid skala sättas i relation till allvarligheten hos (straffskalan eller straffskalorna för) det eller de brott för vilket eller vilka skjutvapnet har innehafts eller lånats ut eller överlåtits.

3 §. Grovt skjutvapenbrott. Det föreslås att bestämmelserna om grovt skjutvapenbrott i det nya kapitlet flyttas till denna paragraf, eftersom det föreslås att bestämmelser om hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott ingår i den föregående paragrafen, som för närvarande gäller grovt skjutvapenbrott.

Paragrafens 1 mom. 1–3 punkt motsvarar samma punkter i den nuvarande paragrafen. Enligt dem är de kvalificeringsgrunder som gör att ett brott är grovt fortfarande följande: 1) föremålet för brottet är ett särskilt farligt skjutvapen eller en stor mängd skjutvapen, effektiva luftvapen eller vapendelar, 2) betydande vinning eftersträvas, eller 3) brottet begås särskilt planmässigt. Dessa punkter behandlas mer ingående särskilt i regeringens propositioner RP 183/1997 rd (s. 130/II och 131) och RP 20/2014 rd (s. 54/II och 55/I) samt i avsnitt 2.1.2 i denna proposition.

Det föreslås att till 1 mom. fogas en 4 punkt om en ny kvalificeringsgrund, enligt vilken för grovt skjutvapenbrott ska bestraffas att gärningsmannen bär ett skjutvapen som avses i 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen på en sådan allmän plats som avses i 2 § 1 punkten i ordningslagen eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen.

Med bärande enligt 1 mom. 4 punkten avses att personen har med sig vapnet när personen rör sig genom att bära det i sin hand, i sina kläder eller i någon typ av bärutrustning. Straffbart innehav kan också ske genom att skjutvapnet transporteras i ett trafikmedel.

Den nya kvalificeringsgrunden gäller skjutvapen enligt 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen, med vilket kulor, hagel, andra projektiler eller förlamande ämnen kan avfyras med hjälp av krutgastryck, detonationstryck från en tändsats eller annat detonationstryck. Utanför stannar således föremål och redskap som först genom separata ändrings- eller modifieringsåtgärder

börjar överensstämman med det momentet och som det föreskrivs om i 2 § 2 och 3 mom. För att gärningen ska vara straffbar förutsätts inte att skjutvapnet är funktionsdugligt. Den omständigheten kan dock vara av betydelse vid helhetsbedömningen av gärningens grovhet och när straffet bestäms.

Den nya kvalificeringsgrunden ska inte gälla patroner. Straffbarhet ska inte heller förutsätta att det finns patroner i vapnets magasin eller kassett vid tidpunkten för gärningen. När straffet bestäms kan som en omständighet som leder till lindrigare straff beaktas att det inte har funnits patroner i vapnet vid tidpunkten för gärningen och att gärningsmannen inte heller har haft sådana med sig. Samtidigt bör det emellertid påpekas att allvarliga brott kan även begås enbart genom att hota med ett vapen så att offret inte vet att det saknar patroner.

Enligt 1 mom. 4 punkten kan ett skjutvapen för det första bäras på en sådan allmän plats som avses i 2 § 1 punkten i ordningslagen. Enligt den punkten är allmänna områden a) vägar, gator, gångbanor, torg, parker, badstränder, idrottsplaner, vattenområden, begravningsplatser och andra motsvarande områden som kan användas av allmänheten, och b) byggnader, kollektiva trafikmedel och andra motsvarande platser, såsom ämbetsverk, kontor, trafikstationer, köpcentra, affärslokaler och restauranger som antingen under någon tillställning eller annars kan användas av allmänheten.

Som trafikmedel kan betraktas en anordning som är avsedd för att ta sig från en plats till en annan. Den kan transportera passagerare, varor eller bälge. Trafikmedel är bl.a. motorcyklar, bilar, båtar, fartyg, flygplan, helikoptrar, tåg och spårvagnar. Ett trafikmedel kan vara i såväl privat som allmän användning, så att ett trafikmedel som används för kollektivtrafik omfattas av definitionen av allmän plats i enlighet med vad som konstateras ovan. Var trafikmedlet finns i samband med att skjutvapnet transporteras saknar betydelse med avseende på tillämpningen av den nya kvalificeringsgrunden.

Den nya kvalificeringsgrunden handlar också om att gärningsmannen bär ett skjutvapen utan rätt att inneha ett sådant vapen. Till denna del finns en koppling till tillståndsplikten enligt 18 § 1 mom. i skjutvapenlagen. När det gäller vissa situationer har det dock föreskrivits om undantag från tillståndsplikten. Detta gäller t.ex. enligt 19 § i skjutvapenlagen transport av skjutvapen, om den som utför transporten idkar yrkesmässig varutransport. Dessutom bör det påpekas att enligt 87 § i skjutvapenlagen får ett skjutvapen på det sätt som närmare regleras där lånas ut till den som har rätt att inneha vapnet i fråga.

Enligt 1 § 4 mom. ska som skjutvapenbrott fortfarande inte anses innehav av ett skjutvapen enligt 1 mom. 1 punkten, om den som innehar ett sådant föremål på eget initiativ gör en anmälan till polisen om föremålet och överlämnar det i polisens besittning. Sådant agerande kan inte heller bli straffbart som grovt skjutvapenbrott enligt den nya kvalificeringsgrunden. Det ska således inte vara straffbart att en person efter att ha gjort anmälan om skjutvapnet till polisen beger sig till polisen för att överlämna vapnet, och i detta syfte bär skjutvapnet på en allmän plats eller i ett trafikmedel.

I detta sammanhang är det skäl att framhäva att på allmän plats och i lokaler till vilka allmänheten har tillträde får skjutvapen transporteras endast oladdade i skyddsfodral samt bäras och transporteras endast då det finns godtagbara skäl till det. I motordrivna fordon får skjutvapen transporteras endast oladdade i skyddsfodral eller placerade i ett skyddat utrymme samt bäras endast då det finns godtagbara skäl till det. Vid transport av jaktvapen ska dessutom jaktlagen och vad som föreskrivs med stöd av den ytterligare iaktas. (106 a § 1 mom. i skjutvapenlagen)

Enligt förarbetena till skjutvapenlagen (RP 183/1997 rd, s. 137) kan ett godtagbart skäl till att transportera ett vapen vara t.ex. att vapnet förs till en skjutbana eller till reparation, eller från ett sådant ställe tillbaka till tillståndshavarens bostad. Att bära skjutvapen på allmän plats och i lokalteter till vilka allmänheten har tillträde kan komma i fråga t.ex. när vapnet bärs i ett arbetsuppdrag. När det bedöms hur godtagbart bärandet är ska dessutom andra eventuella bestämmelser om saken beaktas. Exakta bestämmelser om transport av jaktvapen finns i 35 § i jaktlagen.

Den nya kvalificeringsgrunden ska inte tillämpas i fall där personen i fråga har tillstånd för det aktuella skjutvapnet men innehar det i strid med tillståndet eller 106 a § i skjutvapenlagen. I en sådan situation kan den person som innehar vapnet göra sig skyldig till skjutvapenbrott enligt 1 § eller, om någon annan kvalificeringsgrund enligt den paragrafen föreligger och på grund av en helhetsbedömning, till grovt skjutvapenbrott. Den som innehar ett lovligt skjutvapen kan också göra sig skyldig till hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott, som föreskrivs straffbart i 2 §.

1 mom. 4 punkten ska inte heller vara tillämplig i fall där ett skjutvapen transporteras i ett trafikmedel så att vapnets innehavare som är med har rätt att inneha det vapen som finns i trafikmedlet. I en sådan situation ska inte t.ex. föraren, som kör en sådan person och dennes vapen i sitt trafikmedel, dömas till straff.

För att kvalificeringsgrunden enligt 1 mom. 4 punkten ska tillämpas förutsätts inte att avsikten är att använda det skjutvapen som bärs i brottsligt syfte eller att det finns risk för sådan användning. Om det är fråga om att gärningsmannen innehar ett skjutvapen under sådana omständigheter där vapnet i enlighet med 2 § är ägnat att bli använt för ett allvarligt brott, ska situationen bedömas i ljuset av de allmänna utgångspunkterna för sammanläggning av brott.

Den aktuella gärningen kan också uppfylla någon annan kvalificeringsgrund som för närvarande nämns i 41 kap. 2 § 1 mom. i strafflagen. Föremålet för gärningen kan t.ex. vara ett särskilt farligt skjutvapen. Flera tillämpliga kvalificeringsgrunder är ägnat att leda till att gärningen bedömd som en helhet betraktas som grov. Flera kvalificeringsgrunder borde också beaktas som en omständighet som leder till strängare straff när straffet mäts ut inom ramen för straffskalan.

På det sätt som är utmärkande för grova gärningsformer av brott krävs förutom att en kvalificeringsgrund föreligger också att gärningen bedömd som en helhet är grov, för att den ska kunna betraktas som ett grovt skjutvapenbrott. Typen av brott och de omständigheter under vilka gärningen begås har stor betydelse vid sådana grovhetsbedömning. Att en kvalificeringsgrund föreligger är redan i sig en kraftig omständighet som talar för att gärningen ska betraktas som grov. Så är fallet i synnerhet när kvalificeringsgrunden i sig visar att gärningen i princip är farlig. Detta stämmer i fråga om den nya kvalificeringsgrund som föreslås i 1 mom. 4 punkten, då den gäller bärande av ett sådant skjutvapen på en allmän plats eller i ett trafikmedel som gärningsmannen inte har rätt att inneha.

I vissa fall kan det dock finnas förmildrande omständigheter som talar för att ett brott enligt 1 mom. 4 punkten vid en helhetsbedömning ändå betraktas som ett skjutvapenbrott av grundformen. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid i vilket syfte skjutvapnet bärs, t.ex. om det är godtagbart med avseende på 106 a § 1 mom. i skjutvapenlagen. Situationer där syftet är godtagbart kan ha att göra med att personens vapentillstånd nyligen har gått ut. Av betydelse för helhetsbedömningen kan också ha den faktiska fara för rättsobjekt som bärarens gärning företräder. Om bärandet av vapnet inte inbegriper patroner, kan gärningen i vissa situationer betraktas som ett skjutvapenbrott av grundformen. Samma sak kan gälla om vapnet inte är funktionsdugligt. Även då ska emellertid vid helhetsbedömningen samtidigt fästas

uppmärksamhet vid syftet med att skjutvapnet bärs, eftersom ett vapen kan, trots att patroner saknas, göra det möjligt att begå ett allvarligt brott.

Det föreslås att straffskalan för grovt skjutvapenbrott ändras avsevärt, då minimistraflet ändras från fängelse i fyra månader till fängelse i två år. Detta innebär att de fängelsestraff som döms ut för grovt skjutvapenbrott i huvudsak blir ovillkorliga. Enligt 6 kap. 9 § 1 mom. i strafflagen kan ett fängelsestraff som uppgår till högst två år förklaras villkorligt. I vissa fall, som dock är fåtaliga, kan straffet vara villkorligt, i första hand så att straffet stannar under fängelse i två år t.ex. på grund av gärningsmannens unga ålder eller någon annan grund för lindring av straffskalan som anges i 6 kap. 8 § i strafflagen.

Straffskalan smalnar avsevärt till följd av den föreslagna ändringen. I enlighet med den linje som man allmänt gått in för vid straffmätningsspraxis kommer maximistraflet för grovt skjutvapenbrott även i fortsättningen förmodligen att mätas utifrån straffskalans lägsta fjärdedel. På grund av de fallspecifika omständigheterna kan man avvika den strafflängden både uppåt och nedåt särskilt på grund av omständigheter som har att göra med det aktuella brottets skadlighet och farlighet. Ändringen av minimistraflet innebär att det inte längre går att döma till övervakningsstraff och samhällstjänst för grovt skjutvapenbrott.

Vid straffmätningen kan i princip som mest allvarliga betraktas sådana grova skjutvapenbrott som har kopplingar till organiserade kriminella sammanslutningar eller brottslig verksamhet som annars äger rum inom grupper. Detta gäller också de kvalificeringsgrunder som för närvarande ingår i paragrafens 1 mom., och som uttryckligen kan ha koppling till brottslig verksamhet i organiserad form (t.ex. innehav av ett särskilt farligt skjutvapen, strävan efter betydande ekonomisk vinning och ett särskilt planmässigt brott).

4 §. Lindrigt skjutvapenbrott. Det föreslås att bestämmelserna om lindrigt skjutvapenbrott placeras i denna paragraf i det nya kapitlet.

Det föreslås att nuvarande 1 § 1 mom. 4–8 punkten om skjutvapenbrott placeras i 1 mom. Gärningarna enligt dem ska i fortsättningen vara direkt straffbara som lindriga skjutvapenbrott utan sådan helhetsbedömning av gärningen enligt nuvarande 3 § som är utmärkande för lindrigt brott. Gärningarna enligt punkterna gäller försummelser med t.ex. anmälan, besiktning och märkning, och de kan överlag karakteriseras som överträdelser av administrativa skyldigheter. Punkterna ändras inte i samband med att de överförs med undantag för en ändring av ordalydelsen i 1 punkten ("mainitussa 25 §:ssä" -> "mainitussa pykälässä" i den finska lagtexten), och deras innehållsmässiga betydelse förblir oförändrad.

Enligt 1 mom. gör sig skyldig till lindrigt skjutvapenbrott den som 1) helt eller delvis försummar den i 25 § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten för vapennäringsidkare att till polisens vapenregistersystem anmäla identifieringsuppgifter om skjutvapen, effektiva luftvapen, gassprayer eller vapendelar, namnet på överlåtaren och förvärvaren av ett föremål samt namnet på den som gett i uppdrag att reparera eller modifiera ett föremål eller helt eller delvis försummar den i 25 § i den lagen föreskrivna skyldigheten att göra anmälan om patroner och särskilt farliga projektiler eller att i stället för att göra en anmälan föra ett register över dem, 2) försummar den i 110 § 1 mom. i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att låta besikta skjutvapen eller patroner som tillverkas, repareras, överförs eller förs in till Finland för försäljning, 3) försummar den i 112 a § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att på polisinspektionen visa upp ett skjutvapen eller en vapendel som försatts i varaktigt obrukbart skick och som överförs eller förts in till Finland, 4) försummar den i 110 b § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att anbringa en tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller lämna in ett skjutvapen till Polisstyrelsen för

märkning, eller 5) anbringar en felaktig tillverkningsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller avlägsnar eller ändrar en sådan märkning eller ett serie- eller identifieringsnummer.

I 2 mom. sägs att för lindrigt skjutvapenbrott döms också den som begår en gärning som avses i 1 § 1 eller 2 mom., om skjutvapenbrottet, med beaktande av arten och mängden av föremål som brottet riktat sig mot eller andra omständigheter som hänför sig till brottet, bedömt som en helhet är ringa. Bestämmelserna om lindrigt skjutvapenbrott förblir således oförändrade i fråga om 1–3 punkten, som blir kvar i 1 § 1 mom., och 2 mom. i den paragrafen.

Att de gärningar som för närvarande ingår i 1 § 1 mom. 4–8 punkten överförs till 1 mom. i denna paragraf innebär att i fall som berör dem kommer det inte längre på fråga att betrakta gärningen som grovt skjutvapenbrott när någon kvalificeringsgrund som föreskrivs i 3 § 1 mom. föreligger och utifrån en helhetsbedömning av en gärning enligt det momentet. Grunden för grovt skjutvapenbrott ska fortfarande i enlighet med det inledande stycket i 3 § 1 mom. vara ett skjutvapenbrott av grundformen.

Eftersom gärningar som för närvarande är straffbara som skjutvapenbrott, som bestraffas strängare, överförs till lindrigt skjutvapenbrott i enlighet med 1 mom. och eftersom gärningar enligt punkterna där inte längre kan komma i fråga som grundbrott för grovt skjutvapenbrott, föreslås att hot om fängelse fogas till straffskalan för lindrigt skjutvapenbrott. För detta brott kan efter ändringen dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Fängelsestraff kan komma på fråga t.ex. i fall där gärningen gäller flera skjutvapen eller där det är motiverat att rikta kraftigare klanderbedömning än normalt till gärningsmannen, t.ex. på grund av strävan efter ekonomisk vinning eller brottets planmässighet eller därför att gärningen har koppling till en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet.

Hotet om fängelse gäller i princip också de gärningar enligt 2 mom. som det fortfarande föreskrivs att är straffbara som skjutvapenbrott i 1 § 1 eller 2 mom. och beträffande vilka det förutsätts en helhetsbedömningen för att gärningen ska betraktas som lindrigt skjutvapenbrott. Att en gärning även i fortsättningen i flera fall bedömd som en helhet ska betraktas som ringa innebär dock att för gärningar enligt 2 mom. döms i praktiken vanligtvis till böter.

Att vissa gärningar överförs från 1 § 1 mom. till 1 mom. i denna paragraf innebär ingen ändring med avseende på möjligheterna att bestämma om administrativa åtgärder som ska vidtas på grund av brottet. Detta gäller t.ex. återkallelse av tillstånd enligt 67 § i skjutvapenlagen och temporärt omhändertagande enligt 92 § i den lagen.

5 §. *Brott mot bestämmelserna om farliga föremål.* Paragrafen motsvarar 4 § i det nuvarande kapitlet. Det ska fortfarande vara straffbart att gärningsmannen i strid med 9 § i ordningslagen inför i landet, tillverkar eller saluför ett farligt föremål. Inte heller straffskalan ändras i detta sammanhang, utan för brott mot bestämmelserna om farliga föremål ska fortfarande dömas till böter eller fängelse i högst två år.

6 §. *Innehav av farligt föremål.* Det föreslås att bestämmelserna i 5 § i det nuvarande kapitlet överförs till paragrafen i ändrad form. Det ska fortfarande vara straffbart att gärningsmannen i strid med 9 § i ordningslagen innehar ett farligt föremål på en allmän plats eller i ett trafikmedel på allmän plats. Bestämmelserna preciseras så att det i fråga om allmän plats hänvisas till 2 § 1 punkten i ordningslagen. Ändringen jämfört med den nuvarande regleringen innebär att för gärningen döms till böter eller fängelse i högst två år. Enligt den nuvarande bestämmelsen är maximistraffet fängelse i ett år.

I 9 § 2 och 3 mom. i ordningslagen föreskrivs det om de situationer där det inte är straffbart att inneha ett farligt föremål på allmän plats eller i ett trafikmedel på allmän plats. Så är fallet för det första enligt 2 mom. i fråga om teleskopbatonger när den som innehar vapnet är en i lagen om privata säkerhetstjänster avsedd väktare anställd av en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen eller ordningsvakt i arbetsuppgifter eller om det finns någon sådan godtagbar orsak till innehavet som har samband med överlåtelse av teleskopbatongen eller något annat bestäms i 12 § i ordningslagen. Straffbarheten begränsas också i 9 § 3 mom. i ordningslagen, enligt vilket vad som bestäms i 1 och 2 mom. gäller inte staten eller innehav av föremål i statens ägo, om innehavet grundar sig på att en person i anställning hos staten handhar sina uppgifter.

Ändringen av straffskalans maximistraff genom att utvidga skalan gör det möjligt att bättre än nu beakta gärningens farlighet när straffet för den bestäms. Dessa innehavsbrott är redan i princip farliga, eftersom de föremål som avses i 9 § i ordningslagen (knogjärn, stiletter, kaststjärnor, som något annat föremål maskerade eggvapen, förlamande elvapen, elbatonger, fjäderbatonger, precisionsslangbågar och precisionsslungor samt teleskopbatonger) är föremål som är avsedda att skada en annan person, och därför är det förenat med ett faromoment om de avsiktligt bärs på en allmän plats eller i ett trafikmedel på en allmän plats. Den ändrade straffskalan innebär dock, även utifrån uppgifter om tillämpningspraxis i fråga om andra motsvarande skalor (t.ex. skjutvapenbrott), att det fortfarande döms till böter för merparten fallen av innehav av farligt föremål.

Vid valet av typ av straff och straffmätningen bör man beakta under vilka omständigheter det farliga föremålet innehas och särskilt i vilket syfte den som gjort sig skyldig till brottet har innehaft ett sådant föremål. Allvarligast är sådana fall där det föreligger en abstrakt fara för att ett brott, särskilt ett allvarligt brott, begås genom användning av det farliga föremålet. Det är då fråga om att innehavet är ägnat att leda till att ett sådant brott begås, trots att ett konkret och åtminstone på något sätt individualiserat brott ännu inte finns i sikte på samma sätt som vid straffbar förberedelse. I dessa situationer kan det t.ex. handla om att man förbereder sig på att använda det farliga föremålet i någon viss situation som kommer emot. Om ett brott eller ett straffbart försök till brott (konkret fara för att brottsrekvisitet uppfylls) eller en straffbar förberedelse till brott redan har utförts med användning av det farliga föremålet, tillämpas utgångspunkterna och principerna för sammanläggning av brott.

7 §. *Innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan.* I paragrafen föreskrivs det på ett sätt som i stor utsträckning motsvarar 6 § i det nuvarande kapitlet att den som i strid med 10 § i ordningslagen på en i 2 § 1 punkten i den lagen avsedd allmän plats innehar ett föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan eller ett föremål som är förvillande likt ett skjutvapen eller en explosiv vara, ska för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

I samband med att bestämmelsen flyttas till en annan paragraf föreslås det ordet ”allvarligt” fogas till paragrafens rubrik, rekvisit och brottsbeteckning (innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan). Denna ändring är enbart en precisering. Av ordalydelsen i 10 § 1 mom. i ordningslagen och dess förarbeten (RP 20/2002 rd, s. 40–41) framgår att de föremål och ämnen som nämns i momentet uttryckligen är sådana som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan. Även tillfogandet av hänvisningen till 2 § 1 punkten i ordningslagen innebär en precisering.

En mer betydande ändring jämfört med den nuvarande regleringen är att maximistraffet för brottet ändras till fängelse i ett år. För närvarande kan högst sex månaders fängelse dömas ut. På samma sätt som ändringen av föregående paragraf gör även denna ändring, genom att

straffskalan utvidgas, det möjligt att bättre än för närvarande beakta gärningens farlighet när straffet bestäms. I de mest allvarliga och klandervärda situationerna, särskilt de som hänför sig till möjlig användning av ett föremål eller ämne i brottsligt syfte, ska fängelsestraff kunna påföras, något som i praktiken inte har påförts inom ramen för den nuvarande straffskalan. Synpunkterna är till denna del i stor utsträckning desamma som i fråga om 6 §.

Gärningens straffbarhet ska fortfarande begränsas av 10 § 3 mom., enligt vilket vad som bestäms i 1 mom. gäller inte sådana föremål eller ämnen som någon måste inneha på grund av sitt arbetsuppdrag eller av någon annan godtagbar orsak.

8 §. Överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan. Enligt paragrafen ska det vara straffbart att i strid med 11 § i ordningslagen sälja eller annars varaktigt överlåta ett luftvapen, ett vapen med fjäderfunktion eller en harpun till en minderårig, och för gärningen ska dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Paragrafen motsvarar den nuvarande 7 §, dock med den ändringen att även här läggs ordet ”allvarligt” till paragrafens rubrik och brottsbeteckning (överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan).

9 §. Skjutbanebrott. Det föreslås att till paragrafen överförs de bestämmelser som för närvarande ingår i 7 a § i oförändrad form.

10 §. Definitioner. Enligt paragrafen ska vid tillämpningen av bestämmelserna i 1–3 § i detta kapitel iakttas definitionerna av skjutvapen, effektiva luftvapen, vapendelar, patroner, särskilt farliga skjutvapen, särskilt farliga projektiler och gasspray i 2 §, 2 a §, 3 § 5 § och 9–11 § i skjutvapenlagen. Paragrafen klarlägger det nuvarande rättsläget.

7.2 Tvångsmedelslagen

10 kap. Hemliga tvångsmedel

3 §. Teleavlyssning. Det föreslås att paragrafens 2 mom. ändras så att i dess ändrade 16 punkt nämns hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott, som på så vis blir ett grundbrott för användning av teleavlyssning. Samtidigt flyttas 16–18 punkten i momentet ett steg framåt. Dessutom ändras preciseras regleringen i 11 punkten.

Liksom i fråga om de andra hemliga tvångsmedel som nämns i kapitlet kräver också användning av teleavlyssning utöver att kriterierna för det brott som berättigar till användning av tvångsmedlet uppfylls att också de övriga förutsättningarna för användning av tvångsmedel enligt tvångsmedelslagen ska vara uppfyllda. En del av dessa övriga förutsättningar är allmänna (t.ex. iakttagande av proportionalitetsprincipen), en del gäller enskilda informationsinhämtningsmetoder. Enligt 2 § 2 mom. i kapitlet får teleavlyssning användas bara om den kan antas vara av synnerlig vikt för utredning av ett brott. Av proportionalitetsprincipen följer att man vid bedömningen av förutsättningarna för att använda tvångsmedel ska beakta hur allvarlig förbrytelsen i det enskilda fallet är.

Den föreslagna ändringen gör hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott med stöd av 4 § 1 mom. i kapitlet till grundbrott även för inhämtande av information i stället för teleavlyssning och med stöd av 27 § 2 mom. även till grundbrott för täckoperationer.

7.3 Lagen om ordningsbotföreläggelser

15 §. Överlåtelse till minderåriga av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan. Det föreslås att paragrafen ändras för att första så att i den stryks möjligheten att förelägga ordningsbot för ringa innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan. Ändringen hänför sig till ändringen av straffskalan för det aktuella brottet.

Dessutom ändras brottsbeteckningen i fråga om överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för skada någon annan, så att till den fogas ordet ”allvarligt”. Paragrafhänvisningen som gäller det aktuella brottet ändras så att den avser strafflagens nya 41 kap. 8 §. Paragrafens rubrik ändras så att den börjar motsvara de ändringar som görs i paragrafen.

Efter de nämnda ändringarna föreskrivs det i paragrafen att för ringa överlåtelse enligt 41 kap. 8 § i strafflagen till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan föreläggs en ordningsbot på 70 euro.

7.4 Skjutvapenlagen

102 §. Skjutvapenbrott. Det föreslås att paragrafen ändras så att till den fogas ett omnämnande av det nya brott som föreslås bli straffbart (hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott) och att paragrafhänvisningarna till strafflagens 41 kap. ändras till att avse 1–4 § i det nya kapitlet.

Efter de nämnda ändringarna föreskrivs det i paragrafen att bestämmelser om straff för skjutvapenbrott, hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott, grovt skjutvapenbrott och lindrigt skjutvapenbrott finns i 1–4 § i strafflagen och bestämmelser om straff för ovarsam hantering i 44 kap. 12 § i strafflagen.

7.5 Ordningsslagen

10 §. Innehav av föremål och ämnen som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan. Det föreslås att paragrafens rubrik ändras genom att ordet ”allvarligt” tillfogas. Detta är endast en preciserande ändring i anslutning till att det enligt ordalydelsen i paragrafens 1 mom. uttryckligen är fråga om innehav av föremål och ämnen som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan.

17 §. Övriga straffbestämmelser. Det föreslås att paragrafen ändras så att även till den fogas ordet ”allvarligt” på två ställen. Dessutom ändras paragrafhänvisningen till bestämmelser i strafflagens 41 kap. så att den börjar motsvara den ändrade paragrafnumreringen.

Efter de nämnda ändringarna föreskrivs det i paragrafen att bestämmelser om straff för brott mot bestämmelserna om farliga föremål, innehav av farligt föremål, innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan och överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan finns i 41 kap. 5–8 § i strafflagen.

8 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft vid ingången av 2026.

9 Verkställighet och uppföljning

En reform av 41 kap. i strafflagen på det sätt som föreslås i denna proposition har på det sätt som förklarats tidigare betydande konsekvenser. Av denna orsak är det motiverat att på ändamålsenligt sätt följa och utvärdera reformens konsekvenser och i anslutning till dem även hur målsättningarna för ändringen av regleringen uppnås.

10 Förhållande till andra propositioner

10.1 Samband med andra propositioner

När denna regeringsproposition färdigställs behandlar riksdagen fortfarande regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av strafflagen och till lagar som har samband med den (RP 69/2024 rd). Där föreslås det att 10 kap. 3 § 2 mom. 6 punkten i tvångsmedelslagen ändras. Även i denna proposition föreslås det att samma moment ändras, så vid riksdagensbehandlingen bör den nämnda tidigare ändringen beaktas efter dess ikraftträdande.

10.2 Förhållande till budgetpropositionen

Tidigare i avsnitt 4.2.3.6 har man kommit fram till att de årliga kostnadseffekterna av lagstiftningsändringarna som gäller grovt skjutvapenbrott, kriminaliseringen av hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott, höjningen av maximistraffet för innehav av farligt föremål samt höjningen av maximistraffet för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan skulle vara sammanlagt cirka 24,3 miljoner euro per år. Av denna summa skulle cirka 23,0 miljoner euro gälla verkställigheten av ovillkorligt fängelsestraff (192 fängelseplatser) och cirka 114 000 euro samhällstjänst. Dessutom skulle effekterna i anslutning till straffprocessen vara cirka 1,2 miljoner euro per år. De sistnämnda kostnaderna hänför sig till kriminaliseringen av hanteringen av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott och till att maximistraffet för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan ändras så att brottet inte längre kan behandlas i bötesförfarande.

Till den del som den straffrättsliga regleringen skärps, blir den tillämplig först på gärningar som begåtts efter ikraftträdandet av lagändringarna. Detta betyder att verkställighetskostnaderna för straffen inte utfaller i sin helhet ännu 2026. Avsikten är att de föreslagna lagstiftningsändringarna ska träda i kraft i början av 2026, men förundersökningen, åtalsprövningen och domstolsbehandlingen tar sin tid under straffprocessen, och efter det ska domarna också bli verkställbara innan straffen börjar verkställas. Uppskattningsvis hälften av kostnaderna för verkställigheten av straffen kan utfalla 2026. Från och med 2027 utfaller effekterna i sin helhet. När det gäller ovillkorligt fängelsestraff innebär detta kostnader på cirka 11,5 miljoner euro (96 fängelseplatser) för 2026, och för det året tillkommer dessutom en engångskostnad på cirka 8,1 miljoner euro för inrättandet av fängelseplatser. Detta blir sammanlagt 19,6 miljoner euro. Från och med 2027 är kostnaderna för verkställigheten av ovillkorligt fängelsestraff 23,0 miljoner euro per år, vilket motsvarar 192 fängelseplatser. De årliga kostnaderna för samhällstjänst är 2026 cirka 57 000 euro och från och med 2027 cirka 114 000 euro.

Ärenden som hänför sig till ändringarna i lagstiftningen börjar komma till straffprocessen redan i början av 2026. Således måste man förbereda sig på fulla kostnader redan från och med det året. De årliga kostnader på 73 000 euro som gäller hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott täcks på samma sätt som kostnaderna till följd av ökningen av samhällstjänststraffen med de nuvarande anslagen. Återstående straffprocesskostnader som ska

täckas blir alltså de årliga kostnader på cirka 1,1 miljoner euro som orsakas av ändringen av maximistraffet för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan.

Med stöd av vad som anförts ovan blir kostnaderna för verkställigheten av fängelsestraff och straffprocessen för 2026 cirka 20,7 miljoner euro och från och med 2027 cirka 24,1 miljoner euro per år. Dessutom tillkommer en engångskostnad på cirka 8,1 miljoner euro för inrättandet av fängelseplatser.

De uppskattade årliga permanenta anslagsbehoven för Brottspåföljdsmyndigheten (25.40.01), 2026 totalt cirka 11,5 miljoner euro, och från och med 2027 cirka 23,0 miljoner euro, samt de utgiftsökningar på cirka 1,1 miljoner euro som berör straffprocessmyndigheterna från och med 2026 (omkostnader för övriga domstolar 25.10.03, åklagarväsendets omkostnader 25.30.01 och polisväsendets omkostnader 26.10.01) täcks i planen för de offentliga finanserna 2026–2029 genom att beakta den användning av ramreserveringen för kriminalpolitiken som ingår i regeringsprogrammet och ramen. Beslut om ramen fattas i planen för de offentliga finanserna våren 2025 och verkställighetsanslagen enligt ramen tas med i statsbudgetprocessen för 2026. I samband med tilläggsbudgeten kommer det dessutom att föreslås en engångskostnad på cirka 8,1 miljoner euro för 2025 för inrättandet av fängelseplatser genom att beakta användningen av ramreserveringen.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

11.1 Förslagen som gäller strafflagen

Det föreslås att strafflagens 41 kap. om vapenbrott ersätts med ett nytt kapitel, där området för straffbarhet utvidgas jämfört med nuläget och som innehåller ändringar som leder till strängare straffpraxis än enligt det nuvarande kapitlet.

I strafflagens nya 41 kap. 2 § föreslås att hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott blir ett nytt straffbart brott. Till det brottet gör sig skyldig den som innehar ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett skjutvapen eller som lånar ut eller överlåter ett sådant vapen eller nämnda delar av ett sådant vapen till någon annan under omständigheter där vapnet är ägnat att bli använt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år, eller för olaga hot i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 1 punkten, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 2 § eller deltagande i utbildning för ett terroristbrott enligt 34 a kap. 4 b §. För det aktuella brottet döms också den som till en i 6 kap. 5 § 2 mom. i strafflagen avsedd organiserad kriminell sammanslutning lånar ut eller överlåter eller försöker låna ut eller överlåta ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett sådant vapen. För hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott döms till fängelse i högst fyra år.

Det föreslås att till kvalificeringsgrunderna som gör ett skjutvapenbrott grovt i strafflagens nya 41 kap. 3 § 1 mom. fogas att gärningsmannen bär ett skjutvapen som avses i 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen på en sådan allmän plats som avses i 2 § 1 punkten i ordningslagen eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen. Ministraffet för grovt skjutvapenbrott ska enligt förslaget ändras från fängelse i fyra månader till fängelse i två år.

Dessutom föreslås det enligt strafflagens nya 41 kap. 6 och 7 § att straffskalorna för innehav av farligt föremål och föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan ändras i en strängare riktning. Enligt förslaget ska maximistraffet för det förstnämnda brottet

ändras från fängelse i ett år till fängelse i två år och maximistraffet för det senare brottet från fängelse i sex månader till fängelse i ett år.

I synnerhet skjutvapen men också andra föremål och ämnen som omfattas av straffbestämmelserna i 41 kap. i strafflagen kan användas för att begå brott som allvarligt kränker medborgares grundläggande fri- och rättigheter. Dessa brott kan rikta sig särskilt mot liv samt personlig frihet, integritet och trygghet, som skyddas i 7 § 1 mom. i grundlagen, samt mot egendom, som skyddas i 15 § 1 mom. i den lagen. Till tryggandet av dessa rättigheterna hänför sig även 22 § i grundlagen, enligt vilken det allmänna ska se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Skyddet för rättsobjekt genomförs bl.a. genom att kriminalisera kränkningar av dem i strafflagen. Det är emellertid inte fråga om skydd av endast individuella rättsobjekt, eftersom olagligt innehav av vapen på en allmän plats och särskilt användning av dem äventyrar i hög grad allmän ordning och säkerhet.

Särskilt det nya brott (hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott) som föreskrivs straffbart och höjningen av minimistraffet för grovt skjutvapenbrott bedöms ha en preventiv effekt på nya brott. När det gäller det nya brottet har detta att göra med dess karaktär av en gärning av förberedelse typ som föregår ett brott, varvid allvarligt brottslighet kan förhindras genom att föreskriva att det ska vara straffbart och genom att ingripa i det. Genom att höja minimistraffet för grovt skjutvapenbrott skärps straffnivån avsevärt, vilket påverkar både dem som eventuellt gör sig skyldiga till brott och dem som redan dömts till strängare straff än så. De lagstiftningsändringar som leder till strängare straff framhäver överlag klandervärdheten hos de brott som det handlar om, vilket har en allmänpreventiv och individualpreventiv effekt.

När det föreskrivs att gärningar ska vara straffbara och när straffbestämmelser ändras så att straffen skärps måste de allmänna kraven på inskränkning i de grundläggande fri- och rättigheterna beaktas (GrUB 25/1994 rd, s. 5). De förutsätter bl.a. att inskränkningarna ska vara noga avgränsade och tillräckligt exakt definierade, att grunderna för inskränkningar ska vara acceptabla och inskränkningar ska vara dikterade av något tungt vägande samhälleligt skäl, inskränkningarna ska vara förenliga med kravet på proportionalitet och de bör vara nödvändiga för att uppnå ett acceptabelt syfte. De allmänna kraven på inskränkning i de grundläggande fri- och rättigheterna är av betydelse i detta sammanhang därför att lagstiftningsändringarna gör det möjligt att i klart högre grad och mer kännbart än nu använda ovillkorligt fängelsestraff, vilket är av betydelse för dem som döms till straff för brott och deras personliga frihet, som skyddas i 7 § 1 mom. i grundlagen.

Med avseendet på kravet att de lagstiftningsändringar som förutsätts i regeringsprogrammet och som ändrar det straffrättsliga systemet i en strängare riktning ska vara acceptabla och dikterade av något tungt vägande samhälleligt skäl, är inte bara den allmänt allvarliga karaktären av brottslighet med koppling till vapen utan också överblicken av och utvecklingsutsikterna för vapenbrottsligheten (avsnitt 2.4.4) av betydelse. Trots att det enligt statistiken inte har skett några betydande förändringar i antalet brott de senaste åren, utgör t.ex. vapenbrottslighetens kopplingar till brottslig verksamhet som äger rum inom grupper, vapen- och den övriga brottslighetens internationalisering, den svarta näthandeln, 3D-printade vapen samt vapen från kriget i Ukraina som hamnar i Finland ett betydande hot om brottslighet som genomförs genom användning av vapen.

När det gäller andra vapen än skjutvapen framhävs särskilt eggvapen. Det har blivit vanligare att bära eggvapen framför allt bland unga och grupper som består av unga, och tröskeln för att använda dem har blivit lägre. Kriminaliseringen av hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott och de lagstiftningsändringar som ändrar straffnivåerna i en strängare riktning är

inte bara en reaktion på vapenbrottsligheten, som går i en allt allvarligare riktning, utan förebygger också nya brott. Samma synpunkter är också av betydelse när det gäller inskränkningarnas nödvändigt. Till nödvändighetsbedömningen hänför sig också att de effekter som eftersträvas genom lagstiftningsändringar inte uppnås tillräckligt med andra metoder än användning av straffrätten.

Av grunderna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna har noggrann avgränsning och exakthet i detta fall att göra med att lagstiftningsändringarna måste vara förenliga med den straffrättsliga legalitetsprincipen. Principen behandlas ovan i avsnitt 2.5.1.1. Enligt kärninnehållet i principen ska brottsrekvisitet anges med tillräckligt exakthet så att det utifrån ordalydelsen i bestämmelsen går att förutse, huruvida en handling eller en försummelse är straffbar. Ju tidigare den gärning (exempelvis s.k. förberedelse till förberedelse) som kriminaliseras infaller, desto större är legalitetsprincipens betydelse. Detsamma gäller kriminalisering av sådant deltagande i ett brott som går utanför den etablerade straffrättsliga deltagandeuppfattningen.

I utformningen av rekvisitet och den nya kvalificeringsgrunden för brottet hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott har särskild uppmärksamhet fästs vid noggrann avgränsning av rekvisitet och vid dess exakthet. När det gäller det brott har detta i synnerhet att göra med att det straffrättsliga ansvaret utsträcks till en tidig fas och även med att främjade av brottet kriminaliseras på ett sätt som avviker från den vedertagna regleringen om deltagande i brott.

Proportionalitetskravet har att göra med att det förutsätts att de straff som döms ut för ett brott, och för vilka straffskalan sätter gränser, motsvarar brottets allvarlighetsnivå. Straffpåföljdens stränghet måste stå i rätt proportion till gärningens klandervärdhet, och straffsystemet måste genomgående uppfylla proportionalitetskravet (t.ex. GrUU 1/2021 rd, punkt 6 och de tidigare ställningstaganden som nämns där).

Med avseende på proportionalitetskravet kan bärande av ett olovligt skjutvapen i princip anses uttrycka förhöjd risk för att brott kommer att begås och således vara överlag allvarligare än situationer där ett lovligt vapen bärs i strid med tillståndsvillkor eller skjutvapenlagen och som kan bli straffbara som skjutvapenbrott. I 41 kap. 2 § i strafflagen föreskrivs att straffbara ska vara sådana gärningar med koppling till risk för att ett allvarligt brott begås som kan gälla även lovliga skjutvapen. När det gäller lovliga skjutvapen kan också rekvisitet för grovt skjutvapen uppfyllas när kvalificeringsgrunden föreligger. Med beaktande av dessa synpunkter är avsikten att straffbestämmelserna ska utgöra en helhet där straffnivåerna för gärningar är proportionerliga i förhållande till varandra.

Hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott är ett brott med koppling till brottslighet som innebär att allvarliga brott begås (det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år) eller vissa terroristbrott. Att de sistnämnda brotten tas in i den nya straffbestämmelsen baserar sig på terroristbrottslighetens exceptionellt allvarliga karaktär (GrUU 34/2021 rd, punkt 3 och de tidigare ställningstaganden som nämns där).

När straffskalan för det nya skjutvapenhanteringsbrottet fastställs (avsnitt 4.1.1) har strävan varit att skalan ska vara proportionerlig i förhållande till skalorna för motsvarande närstående brott. När straff mäts ut utifrån skalan måste uppmärksamhet i vilket fall som helst fästas vid för ett hur allvarligt brott eller för hur allvarliga brott hanteringen av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott sker.

Höjningen av minimistrafvet för grovt skjutvapenbrott på det sätt som förutsätts i regeringsprogrammet är betydande och leder i fortsättningen till att stränga, i huvudsak ovillkorliga fängelsestraff döms ut. Av betydelse när skalan ändras är dock de orsaker i anslutning till lagändringens acceptabilitet och ett vägande samhälleligt skäl som talar för att även skjutvapenhanteringsbrott kriminaliseras och för att en ny kvalificeringsgrund för grovt skjutvapenbrott tillfogas. Uppfattningen om den grova skjutvapenbrottslighetens klandervärdhet har förändrats i och med att brottsligheten har ändrat karaktär, något som inte gäller bara den nya kvalificeringsgrunden utan också de nuvarande kvalificeringsgrunderna (t.ex. föremål för brottet är ett särskilt farligt skjutvapen eller en stor mängd skjutvapen eller brottet begås särskilt planmässigt). För att ett skjutvapenbrott ska betraktas som grovt skjutvapenbrott förutsätts fortfarande att brotten även dömts som en helhet är grovt. Höjningen av straffminimum berör således inte gärningar som ska betraktas som mindre allvarliga och klandervärda.

I vissa fall kan också det att fängelsestraff fogas till strafflagens nya 41 kap. 4 § om lindrigt skjutvapenbrott leda till strängare straff än nu. För gärningen kan för närvarande dömas endast till böter, men efter ändringen också till fängelse i högst sex månader. I praktiken ska hotet om fängelse gälla i första hand sådana gärningar som för närvarande som skjutvapenbrott omfattas av hot om strängare straff (skalan böter eller fängelse i högst två år). Även den ändrade straffskalan innebär att för lindriga skjutvapenbrott kommer det även i fortsättningen att i första hand dömas ut bötesstraff, även de mer sällsynta fängelsestraffen kommer i huvudsak att vara villkorliga. Även när det gäller lindrigare brott med koppling till skjutvapen bör man dessutom beakta att brottslighet med koppling till skjutvapen överlag är av farlig karaktär.

11.2 Förslaget som gäller tvångsmedelslagen

Det föreslås att 10 kap. 3 § 2 mom. 16 punkten i tvångsmedelslagen om televlyssning ändras så att hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott blir ett grundbrott för användning av televlyssning, så det nämnda hemliga tvångsmedlet kan börja användas för att utreda det brottet. Samtidigt blir brottet med stöd av 10 kap. 4 § 1 mom. i tvångslagen också grundbrott för inhämtande av information i stället för televlyssning och med stöd av 27 § 2 mom. också grundbrott för täckoperationer.

De föreslagna ändringarna anknyter till skyddet för privatlivet som tryggas i 10 § i grundlagen, artikel 8 i Europakonventionen och artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens privatliv och hemfrid tryggade och enligt 2 mom. är brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden okränkbar. Enligt 10 § 3 mom. i grundlagen kan genom lag föreskrivas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att brott ska kunna utredas, och enligt 10 § 4 mom. kan genom lag föreskrivas om sådana begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga vid utredning av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet.

Enligt de allmänna kraven på inskränkning i de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUB 25/1994 rd, s. 5) förutsätts bl.a. att inskränkningarna ska vara noga avgränsade och tillräckligt exakt definierade, att grunderna för inskränkningar ska vara acceptabla och inskränkningar ska vara dikterade av något tungt vägande samhälleligt skäl, inskränkningarna ska vara förenliga med kravet på proportionalitet och de bör vara nödvändiga för att uppnå ett acceptabelt syfte.

Av förutsättningarna för att inskränka de grundläggande fri- och rättigheterna gäller i fråga om inskränkningens nödvändighet att ett tvångsmedels användbarhet eller nyttan eller behovet av ett tvångsmedel för att utreda något brott inte ensamt avgör huruvida tvångsmedlet kan tillåtas

för att utreda brottet. Befogenheten blir inte nödvändig bara på grund av en iakttagelse om befogenhetens effektivitet. (GrUU 36/2002 rd, s. 6/II). En inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna kan anses nödvändig om brottet ofta inte kan utredas utan användning av tvångsmedel (GrUU 32/2013 rd, s. 4/II).

Sådana brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet och som avses i 10 § 4 mom. i grundlagen är bl.a. grova våldsbrott (RP 309/1993 rd, s. 58/II). Som sådana brott som avses i momentet kan också betraktas de allvarliga brott som begås genom användning av skjutvapen och som berörs av hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott enligt strafflagens nya 41 kap. 2 §. Detta hänför sig särskilt till den föreslagna paragrafens 2 mom. och sådan utlåning eller överlåtelse av ett skjutvapen till en organiserad kriminell sammanslutning eller sådant försök därtill som avses där. Skjutvapenhanteringsbrott berör också hantering av vapen för begående av terroristbrott, inklusive sådana som inte nämns särskilt i den föreslagna paragrafens 1 mom.

Inskränkningen av de grundläggande fri- och rättigheterna i anslutning till teleavlyssning är förenlig med de grunder för inskränkning av dessa rättigheter som utformats genom grundlagsutskottets praxis. Inskränkningen grundar sig på en noggrant avgränsad och exakt bestämmelse i lagen. Inskränkningen är dikterad av ett tungt vägande samhälleligt skäl och behövs för att effektivt bekämpa allvarliga brott och även för att utreda det aktuella brottet. Hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott jämföras också vad allvarligheten beträffas med flera andra brott där teleavlyssning kan användas vid utredningen.

Nödvändigheten av att använda teleavlyssning för att utreda skjutvapenhanteringsbrott har att göra med att uttalanden och hot från en eller flera personer förmodligen spelar en viktig roll för utredningen av brottet. Teleavlyssning spelar en viktig roll också när det handlar om att utreda kommunikationen mellan personer. I samband med skjutvapenhanteringsbrott kan detta gälla t.ex. situationer av utlåning eller överlåtelse av skjutvapen samt situationer med koppling till en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet.

Med tanke på betydelsen av att ingripa i de grundläggande fri- och rättigheterna bör det också noteras att det faktum att ett brott är ett brott som berättigar till användning av teleavlyssning inte automatiskt leder till att teleavlyssning får användas för utredning av varje misstänkt sådant brott. Principerna i 1 kap. i tvångsmedelslagen måste beaktas och av betydelse i detta sammanhang är proportionalitetsprincipen enligt 2 § och principen om minsta olägenhet enligt 3 §. Av proportionalitetsprincipen följer att när förutsättningarna för att använda hemliga tvångsmedel bedöms måste man också beakta det konkreta uttryck som det brott som ska utredas tar sig och framför allt brottets allvarlighetsnivå. Enligt 10 kap. 2 § 2 mom. i tvångsmedelslagen förutsätter användning av teleavlyssning dessutom att användningen kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen enligt regeringens uppfattning behandlas i vanlig lagstiftningsordning. De föreslagna lagstiftningsändringarna är dock i ljuset av grundlagen och grundlagsutskottets tolkningspraxis förenade med vissa tolkningsfrågor och i vissa avseende också principiellt viktiga frågor. Den straffrättsliga legalitetsprincipen som framgår av 8 § i grundlagen berörs av bedömning av huruvida förslagen till 41 kap. 2 § i strafflagen (hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott) och 41 kap. 3 § 1 mom. 4 punkten i strafflagen (den nya kvalificeringsgrunden för grovt skjutvapenbrott) är tillräckligt noga avgränsade och exakta. Det krav på proportionerliga straffpåföljder som grundlagsutskottet betonat har särskilt att göra med höjningen av minimistraftet för grovt skjutvapenbrott, som på grund av den betydande skärpningen av straffpraxis berör den personliga friheten, som skyddas i 7 § 1 mom. i grundlagen. Hemligheten i fråga om förtroliga

meddelanden, som tryggas i 10 § i grundlagen, berörs av bedömning av om det i ljuset av de allmänna förutsättningarna för inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUB 25/1994 rd, s. 5) är godtagbart att hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott läggs till grundbrotten för användning av teleavlyssning. Regeringen anser det önskvärt att grundlagsutskottet ger ett utlåtande i frågan.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av 17 och 41 kap. i strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 41 kap., sådant det lyder i lag 531/2007, och
fogas till 17 kap. 1 a §, sådan den lyder i lag 564/2015, ett nytt 4 mom. som följer:

17 kap.

Om brott mot allmän ordning

1 a §

Deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet

Bestämmelser om utlåning eller överlåtelse eller försök till utlåning eller överlåtelse till en organiserad kriminell sammanslutning av ett i 2 § i skjutvapenlagen (1/1998) avsett skjutvapen eller av alla delar som behövs för att montera ett sådant vapen finns i 41 kap. 2 § i denna lag.

41 kap.

Om vapenbrott

1 §

Skjutvapenbrott

Den som

1) i strid med skjutvapenlagen överför eller för in till Finland, överför från Finland, i kommersiellt syfte för ut, transiterar eller tillverkar eller saluför, förvärvar, innehar eller överlåter ett skjutvapen, en vapendel, patroner, särskilt farliga projektiler, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen,

2) i strid med skjutvapenlagen i kommersiellt syfte reparerar ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen eller modifierar ett skjutvapen eller en vapendel, eller

3) i strid med 87 § i skjutvapenlagen lånar ut ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen till någon som inte har rätt att inneha ett sådant föremål,

ska för *skjutvapenbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För skjutvapenbrott ska även den dömas som exporterar skjutvapen, delar och väsentliga delar till skjutvapen och ammunition i strid med artikel 4 eller 9 och på ett sätt som avses i artikel 2.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad

brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition.

Försök är straffbart.

Som skjutvapenbrott anses inte innehav av ett skjutvapen, en vapendel, patroner, särskilt farliga projektiler, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen enligt 1 mom. 1 punkten, om den som innehar ett sådant föremål på eget initiativ gör en anmälan till polisen om föremålet och överlämnar det i polisens besittning.

2 §

Hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott

Den som innehar ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett skjutvapen eller som lånar ut eller överlåter ett sådant vapen eller nämnda delar av ett sådant vapen till någon annan under omständigheter där vapnet är ägnat att bli använt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller för olaga hot i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 1 punkten, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 2 § eller deltagande i utbildning för ett terroristbrott enligt 34 a kap. 4 b §, ska för *hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott* dömas till fängelse i högst fyra år.

För hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott döms också den som till en i 6 kap. 5 § 2 mom. avsedd organiserad kriminell sammanslutning lånar ut eller överlåter eller försöker låna ut eller överlåta ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett sådant vapen.

3 §

Grovt skjutvapenbrott

Om vid ett skjutvapenbrott

1) föremålet för brottet är ett särskilt farligt skjutvapen eller en stor mängd skjutvapen, effektiva luftvapen eller vapendelar,

2) betydande ekonomisk vinning eftersträvas,

3) brottet begås särskilt planmässigt, eller

4) gärningsmannen bär ett skjutvapen som avses i 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen på en sådan allmän plats som avses i 2 § 1 punkten i ordningslagen (612/2003) eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, ska gärningsmannen för *grovt skjutvapenbrott* dömas till fängelse i minst två och högst fyra år.

Försök är straffbart.

4 §

Lindrigt skjutvapenbrott

Den som

1) helt eller delvis försummar den i 25 § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten för vapennäringsidkare att till polisens vapenregistersystem anmäla identifieringsuppgifter om skjutvapen, effektiva luftvapen, gassprayer eller vapendelar, namnet på överlåtaren och förvärvaren av ett föremål samt namnet på den som gett i uppdrag att reparera eller modifiera ett föremål eller helt eller delvis försummar den i 25 § i den lagen föreskrivna skyldigheten att göra anmälan om patroner och särskilt farliga projektiler eller att i stället för att göra en anmälan föra ett register över dem,

2) försummar den i 110 § 1 mom. i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att låta besikta skjutvapen eller patroner som tillverkas, repareras, överförs eller förs in till Finland för försäljning,

3) försummar den i 112 a § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att på polisinrättningen visa upp ett skjutvapen eller en vapendel som försatts i varaktigt obrukbart skick och som överförs eller förts in till Finland,

4) försummar den i 110 b § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att anbringa en tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller lämna in ett skjutvapen till Polisstyrelsen för märkning, eller

5) anbringar en felaktig tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller avlägsnar eller ändrar en sådan märkning eller ett serie- eller identifieringsnummer,

ska för *lindrigt skjutvapenbrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

För lindrigt skjutvapenbrott döms också den som begår en gärning som avses i 1 § 1 eller 2 mom., om skjutvapenbrottet, med beaktande av arten och mängden av föremål som brottet riktat sig mot eller andra omständigheter som hänför sig till brottet, bedömt som en helhet är ringa.

5 §

Brott mot bestämmelserna om farliga föremål

Den som i strid med 9 § i ordningslagen inför i landet, tillverkar eller saluför ett farligt föremål, ska för *brott mot bestämmelserna om farliga föremål* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

6 §

Innehav av farligt föremål

Den som i strid med 9 § i ordningslagen innehåller ett farligt föremål på en i 2 § 1 punkten i den lagen avsedd allmän plats eller i ett trafikmedel på en sådan allmän plats, ska för *innehav av farligt föremål* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

7 §

Innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan

Den som i strid med 10 § i ordningslagen på en i 2 § 1 punkten i den lagen avsedd allmän plats innehåller ett föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan eller ett föremål som är förvillande likt ett skjutvapen eller en explosiv vara, ska för *innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

8 §

Överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan

Den som i strid med 11 § i ordningslagen säljer eller annars varaktigt överlåter ett luftvapen, ett vapen med fjäderfunktion eller en harpun till någon som inte fyllt 18 år, ska för *överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

9 §

Skjutbanebrott

Den som i strid med lagen om skjutbanor (763/2015)

- 1) anlägger eller driver en skjutbana utan tillstånd enligt 4 § 1 mom. i den lagen, eller
 - 2) anlägger eller driver en småskalig skjutbana utan att göra en anmälan enligt 4 § 2 mom. i den lagen,
- ska för *skjutbanebrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

10 §

Definitioner

Vid tillämpningen av bestämmelserna i 1–3 § i detta kapitel iakttas definitionerna av skjutvapen, effektiva luftvapen, vapendelar, patroner, särskilt farliga skjutvapen, särskilt farliga projektiler och gasspray i 2 §, 2 a §, 3 §, 5 § och 9–11 § i skjutvapenlagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) 10 kap. 3 § 2 mom., sådant det lyder i lag 452/2023, som följer:

10 kap

Hemliga tvångsmedel

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för

- 1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen eller brott mot förbudet mot infanteriminor,

- 2) äventyrande av Finlands suveränitet, krigsanstiften, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, röjande av statshemlighet eller olovlig underrättelseverksamhet,
3) högförräderi, grovt högförräderi eller förberedelse till högförräderi,
4) grov spridning av bild som på ett sexuellt sätt visar barn,
5) våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn eller sexuellt utnyttjande av barn,
6) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel eller i 21 kap. 6 a § i strafflagen avsedd förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa enligt 1, 2 eller 3 § i det kapitlet,
7) grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan eller förberedelse till tagande av gisslan,
8) grovt rån, förberedelse till grovt rån eller grov utpressning,
9) grovt häleri, yrkesmässigt häleri eller grov penningtvätt,
10) sabotage, trafiksabotage, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott eller kapning,
11) brott som begåtts i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2–8 punkten eller 2 mom. i strafflagen, brott avseende radiologiska vapen som begåtts i terroristiskt syfte, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp, främjande av en terroristgrupps verksamhet, meddelande av utbildning för ett terroristbrott, deltagande i utbildning för ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff, rekrytering för ett terroristbrott, finansiering av ett terroristbrott, finansiering av en terrorist eller finansiering av terroristgrupp, eller resa i syfte att begå ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff,
12) grov skadegörelse eller grov dataskadegörelse,
13) grovt bedrägeri eller grovt ocker,
14) grov penningförfalskning,
15) grovt störande av post- och teletrafik eller grov systemstörning,
16) hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott,
17) grovt skjutvapenbrott,
18) grov miljöförstöring, eller
19) grovt narkotikabrott.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 15 § i lagen om ordningsbotsförseelser

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om ordningsbotsförseelser (986/2016) 15 § som följer:

15 §

Överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan

För ringa överlåtelse enligt 41 kap. 8 § i strafflagen (39/1889) till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan föreläggs en ordningsbot på 70 euro.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 102 § i skjutvapenlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skjutvapenlagen (1/1998) 102 §, sådan den lyder i lag 532/2007, som följer:

102 §

Skjutvapenbrott

Bestämmelser om straff för skjutvapenbrott, hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott, grovt skjutvapenbrott och lindrigt skjutvapenbrott finns i 41 kap. 1–4 § i strafflagen och bestämmelser om straff för ovarsam hantering i 44 kap. 12 § i strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 10 och 17 § i ordningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i ordningslagen (612/2003) rubriken för 10 § samt 17 §, av dem 17 § sådan den lyder i lag 533/2007, som följer:

10 §

Innehav av föremål och ämnen som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan

17 §

Övriga straffbestämmelser

Bestämmelser om straff för brott mot bestämmelserna om farliga föremål, innehav av farligt föremål, innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan och överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan finns i 41 kap. 5–8 § i strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 19 december 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Justitieminister Leena Meri

1.

Lag

om ändring av 17 och 41 kap. i strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 41 kap., sådant det lyder i lag 531/2007, och
fogas till 17 kap. 1 a §, sådan den lyder i lag 564/2015, ett nytt 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

17 kap.

Om brott mot allmän ordning

1 a §

*Deltagande i en organiserad kriminell
sammanslutnings verksamhet*

Föreslagen lydelse

17 kap.

Om brott mot allmän ordning

1 a §

*Deltagande i en organiserad kriminell
sammanslutnings verksamhet*

*Bestämmelser om utlåning eller överlåtelse
eller försök till utlåning eller överlåtelse till
en organiserad kriminell sammanslutning av
ett i 2 § i skjutvapenlagen (1/1998) avsett
skjutvapen eller av alla delar som behövs för
att montera ett sådant vapen finns i 41 kap. 2
§ i denna lag.*

41 kap.

Om vapenbrott

1 §

Skjutvapenbrott

Den som *i strid med skjutvapenlagen*
(1/1998)

1) överför eller för in till Finland, överför
från Finland, i kommersiellt syfte för ut,
transiterar eller tillverkar eller saluför,
förvärvar, innehar eller överlåter ett
skjutvapen, en vapendel, patroner, särskilt
farliga projektiler, ett robot- eller

41 kap.

Om vapenbrott

1 §

Skjutvapenbrott

Den som

1) *i strid med skjutvapenlagen* överför eller
för in till Finland, överför från Finland, i
kommersiellt syfte för ut, transiterar eller
tillverkar eller saluför, förvärvar, innehar eller
överlåter ett skjutvapen, en vapendel,
patroner, särskilt farliga projektiler, ett robot-

Gällande lydelse

raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen,

2) i kommersiellt syfte reparerar ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen eller modifierar ett skjutvapen eller en vapendel,

3) lånar ut ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen till någon som inte har rätt att inneha ett sådant föremål,

4) helt eller delvis försummar den i 25 § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten för vapennäringsidkare att till polisens vapenregistersystem anmäla identifieringsuppgifter om skjutvapen, effektiva luftvapen, gassprayer eller vapendelar, namnet på överlåtaren och förvärvaren av ett föremål samt namnet på den som gett i uppdrag att reparera eller modifiera ett föremål eller helt eller delvis försummar den i 25 § i den lagen föreskrivna skyldigheten att göra anmälan om patroner och särskilt farliga projektiler eller att i stället för att göra en anmälan föra ett register över dem,

5) försummar den i 110 § 1 mom. i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att låta besikta skjutvapen eller patroner som tillverkas, repareras, överförs eller förs in till Finland för försäljning,

6) försummar den i 112 a § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att på polisinspektionen visa upp ett skjutvapen eller en vapendel som försatts i varaktigt obrukbart skick och som överförs eller förts in till Finland,

7) försummar den i 110 b § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att anbringa en tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller lämna in ett skjutvapen till Polisstyrelsen för märkning, eller

8) anbringar en felaktig tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, ska för skjutvapenbrott dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Föreslagen lydelse

eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen,

2) i strid med skjutvapenlagen i kommersiellt syfte reparerar ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen eller modifierar ett skjutvapen eller en vapendel, eller

3) i strid med 87 § i skjutvapenlagen lånar ut ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen till någon som inte har rätt att inneha ett sådant föremål,

Gällande lydelse

importmärkning eller förpackningspåskrift eller avlägsnar eller ändrar en sådan märkning eller ett serie- eller identifieringsnummer,

ska för skjutvapenbrott dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För skjutvapenbrott ska även den dömas som exporterar skjutvapen, delar och väsentliga delar till skjutvapen och ammunition i strid med artikel 4 eller 9 och på ett sätt som avses i artikel 2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition.

Försök är straffbart.

Som skjutvapenbrott anses inte innehav av ett skjutvapen, en vapendel, patroner, särskilt farliga projektiler, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen enligt 1 mom. 1 punkten, om den som innehar ett sådant föremål på eget initiativ gör en anmälan till polisen om föremålet och överlämnar det i polisens besittning.

Föreslagen lydelse

För skjutvapenbrott ska även den dömas som exporterar skjutvapen, delar och väsentliga delar till skjutvapen och ammunition i strid med artikel 4 eller 9 och på ett sätt som avses i artikel 2.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition.

Försök är straffbart.

Som skjutvapenbrott anses inte innehav av ett skjutvapen, en vapendel, patroner, särskilt farliga projektiler, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen enligt 1 mom. 1 punkten, om den som innehar ett sådant föremål på eget initiativ gör en anmälan till polisen om föremålet och överlämnar det i polisens besittning.

2 §

Hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott

Den som innehar ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett skjutvapen eller som lånar ut eller överlåter ett sådant vapen eller nämnda delar av ett sådant vapen till någon annan under omständigheter där vapnet är ägnat att bli använt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller för olaga hot i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 1 punkten, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 2 § eller deltagande i utbildning för ett terroristbrott enligt 34 a kap. 4 b §, ska för hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott dömas till fängelse i högst fyra år.

För hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott döms också den som till

Gällande lydelse

2 §

Grovt skjutvapenbrott

Om vid ett skjutvapenbrott

1) föremålet för brottet är ett särskilt farligt skjutvapen eller en stor mängd skjutvapen, effektiva luftvapen eller vapendelar,

2) betydande ekonomisk vinning eftersträvas, eller

3) brottet begås särskilt planmässigt,

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt skjutvapenbrott* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

Försök är straffbart.

3 §

Lindrigt skjutvapenbrott

Om ett skjutvapenbrott, med beaktande av arten och mängden av föremål som brottet riktat sig mot eller andra omständigheter som hänför sig till brottet, bedömt som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för *lindrigt skjutvapenbrott* dömas till böter.

Föreslagen lydelse

en i 6 kap. 5 § 2 mom. avsedd organiserad kriminell sammanslutning lånar ut eller överlåter eller försöker låna ut eller överlåta ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett sådant vapen.

3 §

Grovt skjutvapenbrott

Om vid ett skjutvapenbrott

1) föremålet för brottet är ett särskilt farligt skjutvapen eller en stor mängd skjutvapen, effektiva luftvapen eller vapendelar,

2) betydande ekonomisk vinning eftersträvas,

3) brottet begås särskilt planmässigt, eller

4) gärningsmannen bär ett skjutvapen som avses i 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen på en sådan allmän plats som avses i 2 § 1 punkten i ordningslagen (612/2003) eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, ska gärningsmannen för *grovt skjutvapenbrott* dömas till fängelse i minst två och högst fyra år.

Försök är straffbart.

4 §

Lindrigt skjutvapenbrott

Den som

1) helt eller delvis försummar den i 25 § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten för vapennäringsidkare att till polisens vapenregistersystem anmäla identifieringsuppgifter om skjutvapen, effektiva luftvapen, gassprayer eller vapendelar, namnet på överlåtaren och förvärvaren av ett föremål samt namnet på den som gett i uppdrag att reparera eller modifiera ett föremål eller helt eller delvis försummar den i 25 § i den lagen föreskrivna skyldigheten att göra anmälan om patroner och särskilt farliga projektiler eller att i stället för att göra en anmälan föra ett register över dem,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2) försummar den i 110 § 1 mom. i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att låta besikta skjutvapen eller patroner som tillverkas, repareras, överförs eller förs in till Finland för försäljning,

3) försummar den i 112 a § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att på polisinrättningen visa upp ett skjutvapen eller en vapendel som försatts i varaktigt obrukbart skick och som överförts eller förts in till Finland,

4) försummar den i 110 b § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att anbringa en tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller lämna in ett skjutvapen till Polisstyrelsen för märkning, eller

5) anbringar en felaktig tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller avlägsnar eller ändrar en sådan märkning eller ett serie- eller identifieringsnummer,

ska för lindrigt skjutvapenbrott dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

För lindrigt skjutvapenbrott döms också den som begår en gärning som avses i 1 § 1 eller 2 mom., om skjutvapenbrottet, med beaktande av arten och mängden av föremål som brottet riktat sig mot eller andra omständigheter som hänför sig till brottet, bedömt som en helhet är ringa.

4 §

Brott mot bestämmelserna om farliga föremål

Den som i strid med 9 § i ordningslagen inför i landet, tillverkar eller saluför ett farligt föremål, skall för brott mot bestämmelserna om farliga föremål dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

5 §

Innehav av farligt föremål

5 §

Brott mot bestämmelserna om farliga föremål

Den som i strid med 9 § i ordningslagen inför i landet, tillverkar eller saluför ett farligt föremål, ska för brott mot bestämmelserna om farliga föremål dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

6 §

Innehav av farligt föremål

Gällande lydelse

Den som i strid med 9 § i ordningslagen innehar ett farligt föremål på allmän plats eller i ett trafikmedel på allmän plats, skall för *innehav av farligt föremål* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

6 §

Innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan

Den som i strid med 10 § i ordningslagen på allmän plats innehar ett föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan eller ett föremål som är förvillande likt ett skjutvapen eller en explosiv vara, skall för *innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

7 §

Överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan

Den som i strid med 11 § i ordningslagen säljer eller annars varaktigt överlåter ett luftvapen, ett vapen med fjäderfunktion eller en harpun till någon som inte fyllt 18 år, skall för *överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

7 a §

Skjutbanebrott

Den som i strid med lagen om skjutbanor (763/2015)

- 1) anlägger eller driver en skjutbana utan tillstånd enligt 4 § 1 mom. i den lagen, eller
- 2) anlägger eller driver en småskalig skjutbana utan att göra en anmälan enligt 4 § 2 mom. i den lagen,

Föreslagen lydelse

Den som i strid med 9 § i ordningslagen innehar ett farligt föremål på *en i 2 § 1 punkten i den lagen avsedd* allmän plats eller i ett trafikmedel på en *sådan* allmän plats, ska för *innehav av farligt föremål* dömas till böter eller fängelse i högst *två* år.

7 §

*Innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att **allvarligt** skada någon annan*

Den som i strid med 10 § i ordningslagen på *en i 2 § 1 punkten i den lagen avsedd* allmän plats innehar ett föremål eller ämne som lämpar sig för att *allvarligt* skada någon annan eller ett föremål som är förvillande likt ett skjutvapen eller en explosiv vara, ska för *innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att **allvarligt** skada någon annan* dömas till böter eller fängelse i högst *ett* år.

8 §

*Överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att **allvarligt** skada någon annan*

Den som i strid med 11 § i ordningslagen säljer eller annars varaktigt överlåter ett luftvapen, ett vapen med fjäderfunktion eller en harpun till någon som inte fyllt 18 år, ska för *överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att **allvarligt** skada någon annan* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

9 §

Skjutbanebrott

Den som i strid med lagen om skjutbanor (763/2015)

- 1) anlägger eller driver en skjutbana utan tillstånd enligt 4 § 1 mom. i den lagen, eller
 - 2) anlägger eller driver en småskalig skjutbana utan att göra en anmälan enligt 4 § 2 mom. i den lagen,
- ska för *skjutbanebrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Gällande lydelse

ska för *skjutbanebrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

8 §

Ordningsbot

Bestämmelser om ordningsbot som enda påföljd för ringa i 6 § avsett innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan med och för ringa i 7 § avsedd överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan med finns i lagen om ordningsbotsförseelser.

Föreslagen lydelse

(upphävs)

10 §

Definitioner

Vid tillämpningen av bestämmelserna i 1–3 § i detta kapitel iakttas definitionerna av skjutvapen, effektiva luftvapen, vapendelar, patroner, särskilt farliga skjutvapen, särskilt farliga projektiler och gasspray i 2 §, 2 a §, 3 §, 5 § och 9–11 § i skjutvapenlagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i tvångsmedelslagen (806/2011) 10 kap. 3 § 2 mom., sådant det lyder i lag 452/2023, som följer:

Gällande lydelse

10 kap

Hemliga tvångsmedel

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Föreslagen lydelse

10 kap

Hemliga tvångsmedel

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Gällande lydelse

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen eller brott mot förbudet mot infanteriminor,

2) äventyrande av Finlands suveränitet, krigsanstiftan, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, röjande av statshemlighet eller olovlig underrättelseverksamhet,

3) högförräderi, grovt högförräderi eller förberedelse till högförräderi,

4) grov spridning av bild som på ett sexuellt sätt visar barn,

5) våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn eller sexuellt utnyttjande av barn,

6) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel eller i 21 kap. 6 a § i strafflagen avsedd förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa enligt 1, 2 eller 3 § i det kapitlet,

7) grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan eller förberedelse till tagande av gisslan,

8) grovt rån, förberedelse till grovt rån eller grov utpressning,

9) grovt häleri, yrkesmässigt häleri eller grov penningtvätt,

10) sabotage, trafiksabotage, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott eller kapning,

11) brott som begåtts i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2–8 punkten eller 2 mom. i strafflagen, brott avseende radiologiska vapen som begåtts i terroristiskt syfte, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp,

Föreslagen lydelse

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen eller brott mot förbudet mot infanteriminor,

2) äventyrande av Finlands suveränitet, krigsanstiftan, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, röjande av statshemlighet eller olovlig underrättelseverksamhet,

3) högförräderi, grovt högförräderi eller förberedelse till högförräderi,

4) grov spridning av bild som på ett sexuellt sätt visar barn,

5) våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn eller sexuellt utnyttjande av barn,

6) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel eller i 21 kap. 6 a § i strafflagen avsedd förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa enligt 1, 2 eller 3 § i det kapitlet,

7) grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan eller förberedelse till tagande av gisslan,

8) grovt rån, förberedelse till grovt rån eller grov utpressning,

9) grovt häleri, yrkesmässigt häleri eller grov penningtvätt,

10) sabotage, trafiksabotage, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott eller kapning,

11) brott som begåtts i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2–8 punkten eller 2 mom. i strafflagen, brott avseende radiologiska vapen som begåtts i terroristiskt syfte, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp,

Gällande lydelse

främjande av en terroristgrupps verksamhet, meddelande av utbildning för ett terroristbrott, deltagande i utbildning för ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff, rekrytering för ett terroristbrott, finansiering av ett terroristbrott, finansiering av en terrorist, finansiering av terroristgrupp, eller resa i syfte att begå ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff,

12) grov skadegörelse eller grov dataskadegörelse,

13) grovt bedrägeri eller grovt ocker,

14) grov penningförfalskning,

15) grovt störande av post- och teletrafik eller grov systemstörning,

16) grovt skjutvapenbrott,

17) grov miljöförstöring, eller

18) grovt narkotikabrott.

Föreslagen lydelse

främjande av en terroristgrupps verksamhet, meddelande av utbildning för ett terroristbrott, deltagande i utbildning för ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff, rekrytering för ett terroristbrott, finansiering av ett terroristbrott, finansiering av en terrorist *eller* finansiering av terroristgrupp, eller resa i syfte att begå ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff,

12) grov skadegörelse eller grov dataskadegörelse,

13) grovt bedrägeri eller grovt ocker,

14) grov penningförfalskning,

15) grovt störande av post- och teletrafik eller grov systemstörning,

16) *hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott,*

17) grovt skjutvapenbrott,

18) grov miljöförstöring, eller

19) grovt narkotikabrott.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 15 § i lagen om ordningsbotsförseelser

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om ordningsbotsförseelser (986/2016) 15 § som följer:

Gällande lydelse

15 §

Föremål och ämnen som lämpar sig för att skada andra med

För ringa *innehav* enligt 41 kap. 6 § i strafflagen (39/1889) av föremål *eller ämne* som lämpar sig för att skada andra med *och*

Föreslagen lydelse

15 §

Överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att ***allvarligt*** skada ***någon annan***

För ringa överlåtelse enligt 41 kap. 8 § i strafflagen (39/1889) till en minderårig av föremål som lämpar sig för att *allvarligt* skada

Gällande lydelse

för ringa överlåtelse enligt 7 § i det kapitlet till en minderårig av sådana föremål föreläggs en ordningsbot på 70 euro.

Föreslagen lydelse

någon annan föreläggs en ordningsbot på 70 euro.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 102 § i skjutvapenlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skjutvapenlagen (1/1998) 102 §, sådan den lyder i lag 532/2007, som följer:

Gällande lydelse

102 §

Skjutvapenbrott

Bestämmelser om straff för skjutvapenbrott, grovt skjutvapenbrott och lindrigt skjutvapenbrott finns i 41 kap. 1–3 § i strafflagen och bestämmelser om straff för ovarsam hantering i 44 kap. 12 § i strafflagen.

Föreslagen lydelse

102 §

Skjutvapenbrott

Bestämmelser om straff för skjutvapenbrott, *hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott*, grovt skjutvapenbrott och lindrigt skjutvapenbrott finns i 41 kap. 1–4 § i strafflagen och bestämmelser om straff för ovarsam hantering i 44 kap. 12 § i strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 10 och 17 § i ordningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i ordningslagen (612/2003) rubriken för 10 § samt 17 §, av dem 17 § sådan den lyder i lag 533/2007, som följer:

Gällande lydelse

10 §

Innehav av föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan

17 §

Övriga straffbestämmelser

Bestämmelser om straff för brott mot bestämmelserna om farliga föremål, innehav av farligt föremål, innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan och överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att skada någon annan finns i 41 kap. 4–7 § i strafflagen.

Föreslagen lydelse

10 §

*Innehav av föremål och ämnen som lämpar sig för att **allvarligt** skada någon annan*

17 §

Övriga straffbestämmelser

Bestämmelser om straff för brott mot bestämmelserna om farliga föremål, innehav av farligt föremål, innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att *allvarligt* skada någon annan och överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att *allvarligt* skada någon annan finns i 41 kap. 5–8 § i strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .